

EDICE EKONOMICKÉ FAKULTY TECHNICKÉ UNIVERZITY V LIBERCI
STRATEGICKÉ ŘÍZENÍ VÝKONNOSTI PODNIKU

Vztah studentů k podnikání

Celosvětový průzkum GUESSS 2016
z pohledu studentů českých vysokých škol

PETRA RYDVALOVÁ
KLÁRA ANTLOVÁ
MARIÁN LAMR

T A
Č R

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Ekonomická fakulta

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Ekonomická fakulta

VZTAH STUDENTŮ K PODNIKÁNÍ

**Celosvětový průzkum GUESSS 2016
z pohledu studentů českých vysokých škol**

PETRA RYDVALOVÁ
KLÁRA ANTLOVÁ
MARIÁN LAMR

GUESSS

Global University Entrepreneurial Spirit Students' Survey

Zpracováno v rámci projektu TA ČR – Omega, reg. č. TD03000035 s názvem Rodinný podnik – řešení sociálních a ekonomických disparit obcí (období řešení 2016 – 2017).

Více o projektu viz <http://vyzkum.ef.tul.cz/td03000035/>.

Název: Vztah studentů k podnikání
Podtitul: Celosvětový průzkum GUESS 2016 z pohledu studentů českých vysokých škol

Autoři: doc. Ing. Petra Rydvalová, Ph.D.,
doc. Ing. Klára Antlová, Ph.D. a
Ing. Bc. Marián Lamr

Recenze: doc. Ing. Petra Marešová, Ph.D., Univerzita Hradec Králové

Odborná redakce: doc. Ing. Petra Rydvalová, Ph.D.
Jazyková redakce: Mgr. Šárka Hastrdlová, Ph.D.

Konzultantka statistického vyhodnocení:
Ing. Vladimíra Hovorková Valentová, Ph.D.

Technická příprava tisku: Mgr. Tomáš Žižka
Obálka: Mgr. Tomáš Žižka

Tisk: Vysokoškolský podnik Liberec, spol. s r.o.

Výzkum byl realizován v rámci projektu TA ČR, reg. č. TD03000035.

Poděkování za pomoc v oblasti psychologické stránky výkladu odpovědí patří Ivoně Futschikové, PaedDr.

**EDICE Ekonomické fakulty Technické univerzity v Liberci:
Strategické řízení výkonnosti podniku**

Svazek: pátý
1. vydání, 2017

© Technická univerzita v Liberci
Studentská 1402/2
461 17 Liberec 1

ISBN 978-80-7494-380-5

Obsah

Seznam obrázků	iv
Seznam tabulek	v
Seznam zkratk	vi
Úvod	vii
1 Návrh výzkumu, metodický popis	1
2 Sociodemografické informace o výzkumném vzorku za Českou republiku....	3
3 Volba životní dráhy studentů – respondentů šetření v České republice	7
4 Výchova, vzdělávání a trénink podnikatelských dovedností	13
4.1 Vzdělávání a trénink podnikání na vysoké škole.....	14
4.2 Respondenti a podnikání.....	16
4.3 Domácí prostředí respondentů.....	17
5 Respondenti – rodičí se podnikatelé.....	21
5.1 Charakteristika respondentů – začínajících podnikatelů	21
5.2 Záměry začínajících podnikatelů	23
6 Respondenti – aktivní podnikatelé	25
6.1 Charakteristika respondentů – aktivních podnikatelů.....	25
6.2 Záměry aktivních podnikatelů	26
6.3 Vybrané výsledky podnikání.....	28
7 Podnikání rodičů respondentů.....	30
7.1. Obecné informace o firmě rodičů	30
7.2 Respondent student a firma jeho rodičů.....	33
7.3 Doplňující poznatky pouze českých respondentů.....	36
8 Šetření GUESSS – napříč zeměmi.....	37
8.1 Sociodemografické informace – respondenti ze všech států	39
8.2 Popis postupu analýzy	41
8.3 Souvislost mezi podnikáním rodičů a podnikatelskou aktivitou studentů....	42
9 Souvislost mezi kvalitou života a podnikatelskou aktivitou studentů.....	51
9.1 Indexy kvality života – NUMBEO	51
9.2 Index sociálního pokroku – ISP.....	53
9.3 Vyhodnocení vztahu mezi kvalitou života a podnikáním studentů.....	56
Závěrečná diskuze.....	62
Seznam zdrojů.....	65
Shrnutí	68
Summary.....	69
Rejstřík.....	70

Seznam obrázků

Obrázek 1: Faktory ovlivňující motivaci studentů vysoké školy k podnikání či zaměstnaneckému poměru	1
Obrázek 2: Zastoupení respondentů českých vysokých škol dle věku (počet let).....	4
Obrázek 3: Rok zahájení vysokoškolského studia šetření v ČR.....	6
Obrázek 4: Obecné mínění respondentů o podnikání	12
Obrázek 5: Zkušenosti studentů v oblasti vzdělávání k podnikání.....	16
Obrázek 6: Úroveň kompetencí k podnikání	17
Obrázek 7: Zázemí, podnikání rodičů.....	18
Obrázek 8: Zázemí, majoritní vlastnictví v podnikání rodičů	18
Obrázek 9: Moje společnost.....	19
Obrázek 10: Motivace k založení vznikajícího/rodičího se podnikání.....	23
Obrázek 11: Co je pro mě jako začínajícího podnikatele důležité.....	24
Obrázek 12: Motivace k založení již aktivního podnikání	27
Obrázek 13: Co je pro mě jako aktivního podnikatele důležité.....	28
Obrázek 14: Vyjádření respondentů k možnosti navýšení počtu zaměstnanců	29
Obrázek 15: Období založení firem rodičů respondentů	31
Obrázek 16: Procentní rozdělení firem dle počtu zaměstnanců.....	32
Obrázek 17: Procentní rozdělení firem dle podílu na majetku firmy.....	32
Obrázek 18: Vyjádření k úmyslu respondenta stát se nástupcem rodičů v podnikání.....	34
Obrázek 19: Vyjádření k motivaci (výhodám pro) respondenta stát se nástupcem rodičů v podnikání.....	35
Obrázek 20: Vyjádření k výkonnosti firmy rodičů za poslední tři roky v porovnání s jejich konkurenty	35
Obrázek 21: Zastoupení respondentů dle věku (za všechny země)	39
Obrázek 22: Vztah mezi podnikajícími respondenty výzkumu GUESSS 2016 a kvalitou života v daném státu 2016 (Quality of Life Index, Numbeo, 2017)	57
Obrázek 23: Kvalita života a (ne)podnikání studentů VŠ (Quality of Life Index, Numbeo, 2017)	59
Obrázek 24: NUMBEO data (index rozsahu 0 – 200), SPI (0 – 100) a (ne)podnikání studentů VŠ (procento)	60
Obrázek 25: NUMBEO data, SPI a (ne)podnikání studentů VŠ (normalizovaná data 0 – 1).....	61

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vysoké školy zapojené do mezinárodního šetření GUESSS v České republice, 2016	4
Tabulka 2: Přehled stupně studia respondentů na českých VŠ	5
Tabulka 3: Přehled oborů respondentů českých VŠ.....	5
Tabulka 4: Co po vysoké škole?	7
Tabulka 5: Zájem respondentů o podnikání na jednotlivých českých univerzitách ..	9
Tabulka 6: Představa o kariérní cestě po studiu v ČR a napříč zeměmi	9
Tabulka 7: Prostředí univerzity a inspirace pro podnikání (četnost za Českou republiku).....	14
Tabulka 8: Moje studium a příprava k podnikání (četnost za ČR)	15
Tabulka 9: Předmět rodícího se podnikání.....	22
Tabulka 10: Zdroj nápadu pro založení nové firmy	24
Tabulka 11: Hlavní předmět podnikání aktivních podnikatelů, studentů VŠ	26
Tabulka 12: Vyjádření k výsledkům tržeb a zisku aktivních podnikatelů.....	28
Tabulka 13: Odvětví hlavního předmětu podnikání firmy rodičů.....	33
Tabulka 14: Země, univerzity a návratnost dokončených odpovědí.....	37
Tabulka 15: Přehled stupně studia na VŠ za všechny země	40
Tabulka 16: Přehled oborů respondentů za všechny země a ČR	40
Tabulka 17: Popis proměnných pro hloubkovou analýzu – výběr osmi proměnných.....	42
Tabulka 18: Popis proměnných pro hloubkovou analýzu souvislosti podnikání rodičů a podnikatelskou aktivitou studentů	43
Tabulka 19: Kontingenční tabulka s četnostmi odpovědí na otázky Q3.2 a Q6.1 ...	44
Tabulka 20: Kontingenční tabulka s četnostmi odpovědí na otázky Q3.2 a Q6.2 ...	45
Tabulka 21: Kontingenční tabulka s četnostmi k otázkám Q3.3 a Q6.1	45
Tabulka 22: Kontingenční tabulka s četnostmi k otázkám Q3.3 a Q6.2.....	46
Tabulka 23: Asociační tabulka s četnostmi k otázkám Q3.2 a Q6.1	47
Tabulka 24: Asociační tabulka s četnostmi k otázkám Q3.2 a Q6.2.....	48
Tabulka 25: Asociační tabulka s četnostmi k otázkám Q3.3 a Q6.1	49
Tabulka 26: Asociační tabulka s četnostmi k otázkám Q3.3 a Q6.2.....	49
Tabulka 27: Indikátory indexu sociálního pokroku	55

Seznam zkratek

GUESSS	Global University Entrepreneurial Spirit Students' Survey
EY	Ernest & Young
VŠ	Vysoké školy
SPI	Social Progress Index
MBA	Master of Business Administration
ČR	Česká republika
EC	European Commission
ICT	Information and Communication Technologies
SPSS	zkratka původně znamenala Statistical Package for the Social Sciences
Q	označení otázky (Question)

Úvod

Základním tématem publikace je podnikání, které je chápáno jako hnací motor rozvoje společnosti. Součástí společnosti je rovněž univerzitní prostředí, které je ale historicky spíše konzervativní a svázáno s teoretickým a především výzkumným přístupem k vědním oborům, a to i přes deklarovanou třetí roli univerzity. Zajímavou otázkou je, jak se tyto dva světy prolínají. Z tohoto důvodu měli autoři publikace zájem o zapojení do mezinárodního průzkumu, který se věnuje právě hodnocení prostředí vzdělávání studentů vysokých škol směrem k podnikání. V literatuře zaměřené na podnikání studentů nalezneme studie zkoumající dané téma ve vazbě na vyhlídky do budoucna a motivační faktory při výběru povolání (Geissler, 2013, Walter et al., 2013, Ministr a Pitner, 2016). Všechny uvedené výzkumy přinášejí důkazy o významu vzdělávání a tréninku podnikání v průběhu studia pro budoucí podnikatelské záměry, aniž by však analyzovaly parametry, které usměrňují následné nastartování podnikatelských činností. Tyto studie také naznačují, že studenti jsou ovlivňováni nejen univerzitním prostředím, ale dále rovněž rodinným zázemím a společností, ve které žijí. Studenti ještě většinou nemají žádné praktické zkušenosti z podnikatelského prostředí nebo jich mají jen málo.

Jaká je motivace při rozhodování o zakládání nových podniků, jednak mezi studenty v České republice, ale i ve světě? To je jedna z mnoha otázek, pro jejichž zodpovězení se Ekonomická fakulta Technické univerzity v Liberci stala členem mezinárodního dlouhodobého výzkumného projektu GUESSS zaměřeného na odborný rozbor vnitřních i vnějších souvislostí a vlivů na studentské podnikání. Jeho cílem je pochopit úmysl, motivaci a kroky k podnikání studentů vysokých škol pomocí geografického a časového srovnání.

Označení výzkumného projektu GUESSS je dáno akronymem z anglického názvu Global University Entrepreneurial Spirit Student's Survey¹.

---

¹ Název výzkumu lze přeložit jako: Celosvětový výzkum podnikatelského ducha studentů na univerzitách.

První průzkumová vlna projektu GUESSS proběhla v roce 2003. Ekonomická fakulta Technické univerzity v Liberci se zapojila do průzkumu v rámci sedmé vlny, která byla zahájena na jaře roku 2016. V době přípravy této publikace byly již zahájeny aktivity pro spuštění dalšího ročníku šetření GUESSS 2018. Vedení projektu je v rukou Švýcarského Institutu pro rodinné podniky a podnikání na Univerzitě St. Gallen. Pro realizaci projektu byly vytvořeny národní týmy v padesáti zúčastněných zemích, které jsou odpovědné za zařazování univerzit své země do této studie. V souhrnu se v roce 2016 do šetření zapojilo více než 1000 univerzit s 122 509 studenty, kteří zodpověděli všechny otázky dotazníkového šetření. Dotazník se věnoval deseti tématům, např. univerzitnímu prostředí, motivaci a cílům podnikání, dovednostem studentů, reakci společnosti, ve které studenti a jejich rodiče žijí, apod. Díky mezinárodnímu rozměru průzkumu můžeme porovnávat rodinné zázemí a společenské vnímání podnikatelských aktivit napříč padesáti zeměmi. Neméně důležitými jsou zjištění, která pomáhají vysokým školám a univerzitám inovovat vzdělávání ve vazbě na vyvíjející se profil absolventů svých studijních programů.

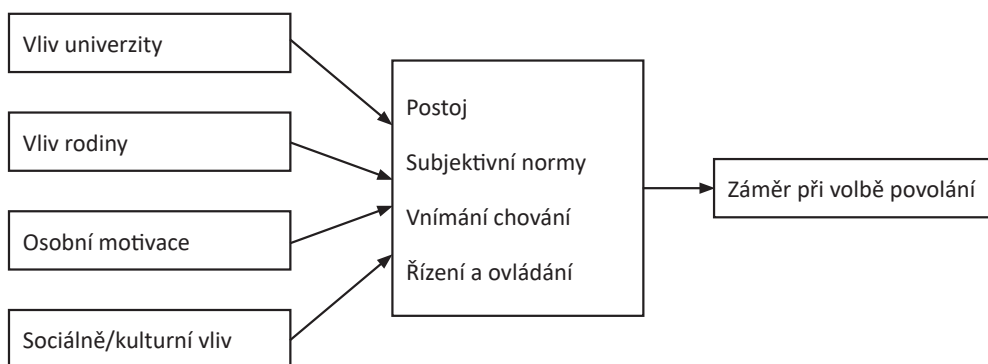
Cílem této publikace je předložit a diskutovat o výsledcích šetření roku 2016 zaměřeného na podnikatelského ducha mezi vysokoškolskými studenty v České republice včetně mezinárodního srovnání. Důležitou skutečností je, že se jedná o data získaná ve zlomovém období, kdy dochází ke generační výměně privatizovaných nebo nově založených rodinných firem, a to v době nedostatku pracovníků na trhu práce. Dílčím cílem je poukázat na významné trendy v této oblasti z mezinárodního hlediska.

Publikace je rozdělena do devíti kapitol. První kapitola vymezuje vlastní výzkum a metodický postup pro naplnění jeho cíle. Sociodemografická charakteristika respondentů (studentů vysokých škol v České republice) je obsahem druhé kapitoly. Třetí kapitola představuje první výsledky v oblasti životní dráhy studentů na českých vysokých školách. Čtvrtá kapitola se zaměřila na prostředí, které studenty obklopuje a motivuje k podnikatelským aktivitám. Pátá a šestá kapitola vysvětlují záměry respondentů českých vysokých škol, kteří s podnikáním v rámci vysokoškolského studia buď začínají, nebo již aktivně podnikají. Sedmá kapitola se věnuje podnikání rodičů respondentů výzkumu a fenoménu rodinného podnikání. Souvislosti mezi podnikáním rodičů a aktivitou studentů napříč zeměmi se zabývá osmá kapitola, na kterou navazuje v deváté kapitole analýza vztahu kvality života v zemi a zájmu o podnikání mezi vysokoškolskými studenty.

1

Návrh výzkumu, metodický popis

Výzkum hledá odpovědi na otázku, jak se jednotlivci rozhodují při volbě své budoucí kariérní cesty, volbě mezi zaměstnáním a vlastním podnikáním. V literatuře najdeme mnoho informací o motivaci k podnikání (Bergman, 2016, Guo, 2016). Jedním z faktorů je předchozí praktická zkušenost, podnikavost. Dalším faktorem by mohl být model vzoru s podnikatelskou aktivitou nebo s úrovní a zaměřením vzdělání, jehož rámec vytváří rodinné prostředí. V realizovaném výzkumu byly definovány faktory, které formulovaly motivaci k podnikání u studentů vysokých škol. Jedná se o univerzitní a rodinné prostředí, sociální a kulturní vlivy a osobní podmínky, viz obrázek 1. (Sieger et al., 2016)

Obrázek 1: Faktory ovlivňující motivaci studentů vysoké školy k podnikání či zaměstnaneckému poměru

Zdroj: Sieger et al., 2016

Mezinárodní průzkum organizuje Center for Family Business při Univerzitě v St. Gallen ve spolupráci s EY Family Business Centre of Excellence. Šetření je realizováno každé dva až tři roky a je zaměřeno na podnikatelské dovednosti a vzdělávání studentů na univerzitách napříč všemi vzdělávacími obory. Průzkum se dále zabývá specifiky rodinného podnikání. Předchozí vlny průzkumu probíhaly v letech 2003, 2004, 2006, 2008, 2011, na přelomu let 2013/2014. Výsledky průzkumů ve formě závěrečné zprávy na mezinárodní úrovni jsou dostupné za roky 2016, 2013/14, 2011, 2008 a 2006 (viz www.guesssurvey.org). Do průzkumu se zapojuje zhruba 750 univerzit z celého světa. V roce 2016, jak bylo uvedeno v úvodu, se zapojila rovněž Česká republika, a to s koordinací na Ekonomické fakultě Technické univerzity v Liberci. (Antlová, Rydvalová, 2016)

Důvodem pro zapojení Ekonomické fakulty Technické univerzity v Liberci do výzkumného šetření bylo zjistit a následně sledovat, jaká je role vysokých škol při volbě povolání studentů s vazbou na nabídku svých vzdělávacích programů.

Průzkum je založen na vyplnění dotazníku dostupného respondentům on-line. Do průzkumu se mohou zapojit všichni vysokoškolští studenti, soukromí dat je zajištěno. Příprava šetření v různých jazykových mutacích pro každý z 50 zapojených států probíhala pro šetření v roce 2016 na přelomu let 2015/2016. Data byla sbírána od dubna do května 2016, a to on-line na webovém portálu GUESSS.

S nabídkou spolupráce na průzkumu byly vysoké školy v České republice osloveny na začátku roku 2016. Do průzkumu se jich zapojilo devět, viz 2. kapitola, tabulka 1. Průzkum v České republice probíhal v českém jazyce. V první fázi vyhodnocení je zpracována popisná statistika za Českou republiku. Následně byly hodnoceny rovněž vybrané souvislosti v mezinárodním měřítku. Pro zpracování výstupů šetření bylo využito automatizovaných postupů používaných k nalezení vztahů v datech metodou data mining. Analýza dat byla provedena v programu IBM SPSS Modeler a IBM SPSS Statistics.

2

Sociodemografické informace o výzkumném vzorku za Českou republiku

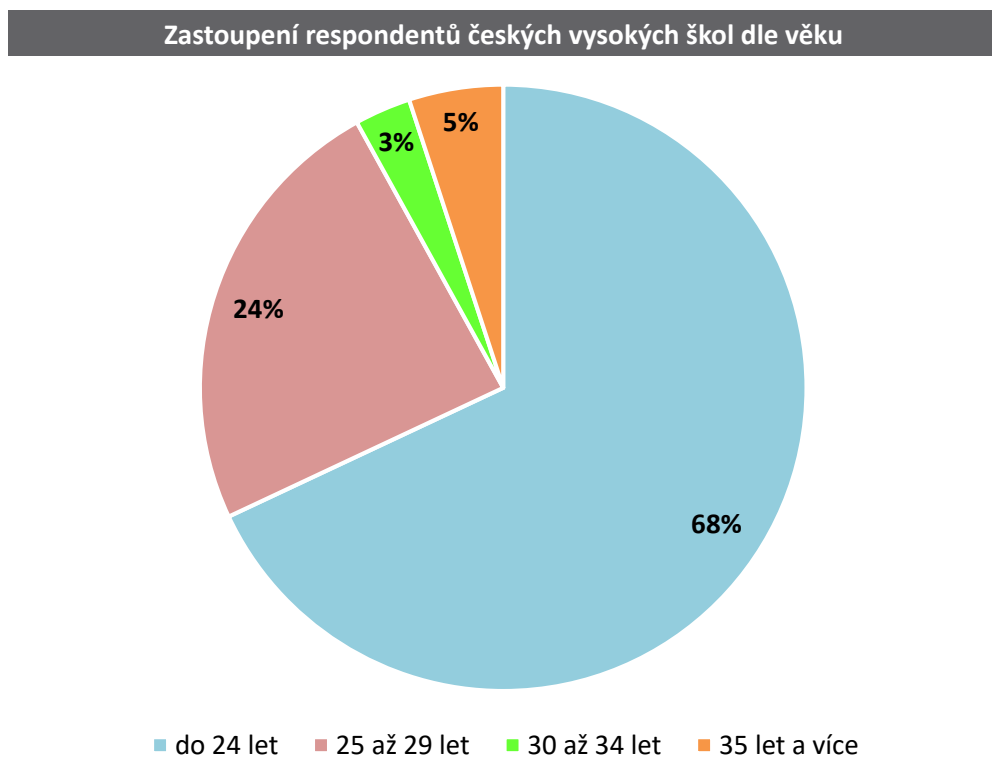
Jak bylo uvedeno v kapitole 1, pro účely výzkumu v České republice byl dotazník přeložen z anglického do českého jazyka. Celkem byly získány údaje z 9 univerzit v České republice, viz tabulka 1. V souhrnu se k on-line verzi dotazníkového šetření přihlásilo 3 040 respondentů, z toho ale jen 1 135 vyplnilo a odeslalo zcela relevantní údaje, které bylo možné postoupit dalšímu hodnocení. Uvedená cca 40% výtěžnost z odeslaných dotazníků v rámci průzkumu je standardní u všech univerzit zapojených do průzkumu za jednotlivé státy.

Z hlediska věku největší část 68 % respondentů výzkumu zahrnuje studenty mladší 24 let, viz obrázek 2. Ve výzkumné skupině bylo 62 % žen a 38 % mužů. Z hlediska státní příslušnosti bylo 95 % studentů Čechů, 3 % studentů mají Slovenskou národnost a 2 % studentů uvedla, že mají jinou státní příslušnost. Dalším dotazovaným parametrem charakteristiky respondenta bylo místo narození. 94 % studentů průzkumu jsou studenti narození v České republice, 3 % studentů se narodili na Slovensku a 3 % z nich se narodili v jiných zemích. Z charakteristiky výzkumného vzorku dále vyplynulo, že 81 % respondentů žije v České republice již více než 20 let.

Tabulka 1: Vysoké školy zapojené do mezinárodního šetření GUESSS v České republice, 2016

	Česká republika – VŠ	Počet odpovědí
1	Univerzita Karlova v Praze	110
2	Masarykova univerzita, Brno	15
3	ŠKODA AUTO Vysoká škola, o.p.s.	17
4	Technická univerzita v Liberci	456
5	Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava	83
6	Vysoká škola ekonomická v Praze	23
7	Univerzita Hradec Králové	134
8	Univerzita Pardubice	39
9	Západočeská univerzita v Plzni	157
10	Ostatní (dotazník byl veřejně dostupný, mohli jej vyplnit i studenti z jiných VŠ)	101
	SUMA	1135

Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Obrázek 2: Zastoupení respondentů českých vysokých škol dle věku (počet let)

Přehled stupně studia vysoké školy v rozmezí bakalářské, navazující magisterské a doktorské studium a oborového zaměření je patrný z tabulek 2 a 3. Ve výzkumném vzorku bylo 57 % vysokoškoláků bakalářského stupně vzdělávání, 40 % studentů z magisterských studijních programů a 3 % studentů z různých studijních programů jako jsou MBA nebo doktorské programy. Z hlediska zaměření studia jen cca 8 % studentů uvedlo, že studuje speciální vzdělávací program zaměřený na podnikání.

Tabulka 2: Přehled stupně studia respondentů na českých VŠ

	VŠ Česká republika – stupeň studia	Počet odpovědí
1	bakalářské studium	650
2	magisterské studium	450
3	jiné (Ph.D., MBA)	35
	SUMA	1135

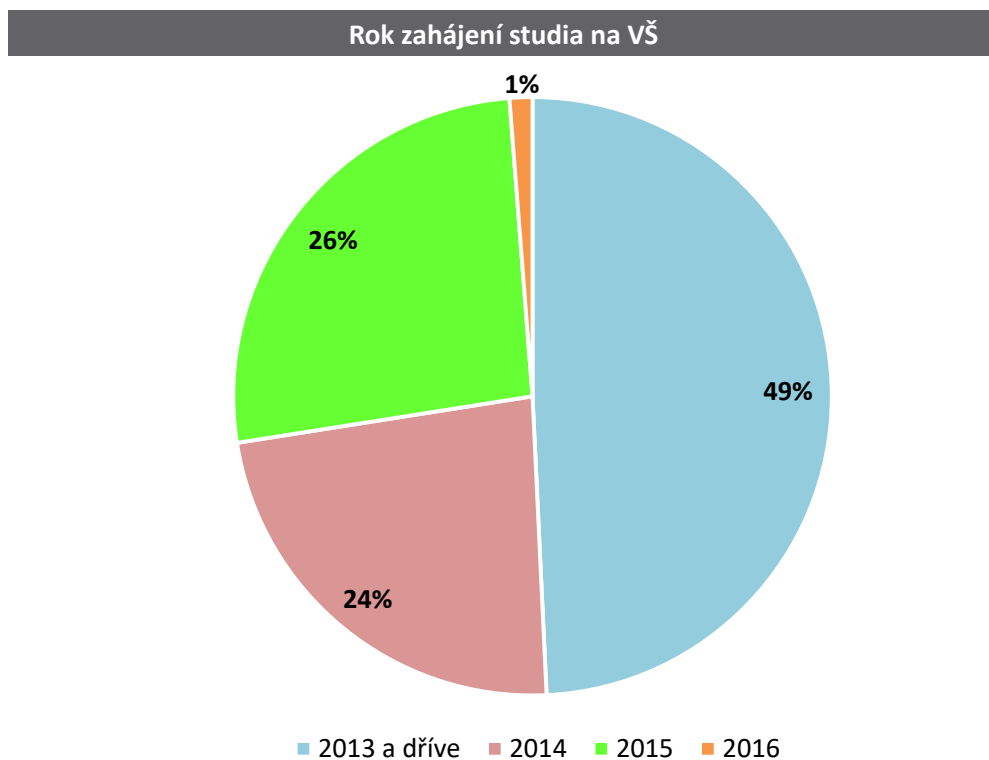
Zdroj: vlastní zpracování, 2016

Tabulka 3: Přehled oborů respondentů českých VŠ

	VŠ Česká republika – obory	Počet odpovědí	Podíl v %
1	Humanitní vědy/umění (např. lingvistika, kulturní studia, náboženství, filozofie, dějiny)	58	5
2	Strojírenství (včetně výpočetní techniky a architektury)	227	20
3	Lékařství/zdravotní vědy	46	4
4	Právo a ekonomie (včetně vědy o podnikání)	528	47
5	Matematika a přírodní vědy	54	5
6	Věda o umění (např. umění, design, drama, hudba)	40	4
7	sociální vědy (např. psychologie, politika, věda o vzdělávání)	28	2
8	Jiné (např. cestovní ruch, nanotechnologie, textilní design apod.)	153	13

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 3 přináší informace o roku zahájení vysokoškolského studia respondentů. Další otázkou bylo zjištěno, že 29 % studentů respondentů plánovalo dokončit své studium v roce 2016, 36 % studentů plánuje studium dokončit v roce 2017 (daný rok byl jak mediánem, tak i modem) a 20 % plánuje dokončit své studium do roku 2018. Zbývajících 15 % předpokládá dokončení studií v roce 2019 nebo později.

Obrázek 3: Rok zahájení vysokoškolského studia, šetření v ČR

Zdroj: vlastní zpracování

Pozn.: medián v roce 2014, modus v roce 2013.

3

Volba životní dráhy studentů – respondentů šetření v České republice

Podnikatelské prostředí v České republice se dle Světové banky nachází v rámci prestižního seznamu „Doing Business 2016“, celosvětové soutěže hodnotící podnikatelské prostředí, na 27. místě. (Anon, 2016)

Jaký je vztah studentů na českých vysokých školách k podnikání a jaké je na nich prostředí? Motivuje je k podnikání? Níže uvedená tabulka 4 přináší některé údaje o možných budoucích podnikatelích či zaměstnancích v České republice, a to jednak v období hned po absolvování vysoké školy (varianta A) a pět let po ukončení školy (varianta B).

Tabulka 4: Co po vysoké škole?

	Česká republika	počet odpovědí	podíl v %	počet odpovědí	podíl v %
	Po skončení studia chci být (A). Po 5 letech chci být (B).	A		B	
1	zaměstnancem v malém podniku (1–49 zaměstnanců)	296	26	88	8
2	zaměstnancem ve středně-velkém podniku (50–249 zaměstnanců)	262	23	200	18

	Česká republika	počet odpovědí	podíl v %	počet odpovědí	podíl v %
	Po skončení studia chci být (A). Po 5 letech chci být (B).	A		B	
3	zaměstnancem ve velkém podniku (250 a více zaměstnanců)	177	16	186	16
4	zaměstnancem v neziskové organizaci	10	1	26	2
5	působit v akademickém prostředí (Ph.D. studium na univerzitě, zaměstnancem vysoké školy, výzkumného ústavu, atd.)	87	8	55	5
6	zaměstnancem ve veřejných službách	100	9	93	8
7	podnikatelem (pracovat ve své vlastní založené firmě)	73	6	319	28
8	nástupcem podnikání rodičů / rodinné firmy	17	1	24	2
9	nástupcem ve firmě, která není kontrolována, řízena mojí rodinou	4	0	20	2
10	zatím nevím	109	10	124	11
	SUMA	1135	100	1135	100

Zdroj: vlastní zpracování

Zajímavým zjištěním je, že 28 % studentů chce nejdéle do 5 let začít s podnikáním a chtějí se stát samostatně výdělečně činnými. Tabulka 5 přináší počet aktivních podnikatelů na různých českých univerzitách. Jak je patrné z tabulky 4, cca 32 % studentů napříč obory zapojených do průzkumu **chce nejdéle do pěti let po ukončení studia podnikat**. Podstatným údajem je, že přes 10 % studujících na vysoké škole zatím ale není rozhodnuto, zda chtějí být v zaměstnaneckém poměru nebo podnikat. Stejně procento (10 %) respondentů uvedlo, že již provozuje své vlastní podnikání v průběhu studia.

Při hodnocení jednotlivých českých univerzit zapojených do průzkumu byly výsledky z hlediska četnosti ovlivněny počtem respondentů z různých univerzit, viz tabulka 5 (hodnoceny byly univerzity s více respondenty než je 1 za každou kategorií). Při zohlednění počtu respondentů z jednotlivých univerzit lze specifikovat následující zájem o podnikání na jednotlivých univerzitách: nejvyšší zájem o podnikání vykazuje VŠE, na druhém místě Univerzita Hradec Králové, na třetím místě pak Technická univerzita v Liberci. Nejmenší zájem o podnikání vykazují respondenti

z Univerzity Karlovy v Praze. Tyto výsledky bylo možné předpokládat s ohledem na jejich zaměření.

Tabulka 5: Zájem respondentů o podnikání na jednotlivých českých univerzitách

České univerzity	Počet odpovědí	
	Budoucí podnikatelé	Již aktivní podnikatelé
Univerzita Karlova v Praze	5	6
ŠKODA AUTO Vysoká škola, o.p.s.	4	1
Technická univerzita v Liberci	78	47
Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava	6	9
Vysoká škola ekonomická v Praze	7	8
Univerzita Hradec Králové	23	17
Univerzita Pardubice	5	1
Západočeská univerzita v Plzni	15	21
Ostatní	9	4

Zdroj: vlastní zpracování

Při porovnávání výsledku z České republiky (dále také ČR) uvedeného v tabulce 4 s výsledky z ostatních zemí lze říci, že vyšší procento českých studentů ještě neví, kam je jejich kariérní cesta zavede, a to jak po studiu, tak o pět let později. Můžeme vidět, že respondenti z České republiky pět let po absolvování preferují oproti souhrnu napříč zeměmi spíše zaměstnaneckou smlouvu nad vlastní podnikatelskou činností, viz tabulka 6. Příčiny mohou být částečně historické (více viz kapitola „Závěrečná diskuze“) a částečně to může být ovlivněno relativně nízkou nezaměstnaností v České republice v období realizovaného šetření (rok 2016), kdy existuje více příležitostí k vyjednávání na trhu práce.

Tabulka 6: Představa o kariérní cestě po studiu v ČR a napříč zeměmi (v %)

	5 let po dokončení VŠ (v %)		Po dokončení VŠ (v %)	
	ČR	napříč zeměmi	ČR	napříč zeměmi
zaměstnanec (%)	75	80	52	47
zakladatel podnikání (%)	6	9	28	38
nástupce v podnikání (%)	1	3	4	5
jiné/dosud nevím (%)	18	8	16	10

Zdroj: vlastní zpracování

Bližší o mezinárodním srovnání pojednávají kapitoly 8. a 9.

Další obrázek 4 přináší odpovědi na to, jak studenti českého šetření vnímají podnikání a jaké mají představy o svých schopnostech nebo odhodlání dosáhnout životních cílů, hodnocení bylo realizováno pomocí Likertovy škály (1 zcela nesouhlasím, až 7 zcela souhlasím). Lze konstatovat, že odpovědi rozložení souhlasu či nesouhlasu s jednotlivými tvrzeními, která jsou zaměřena na jejich mínění o podnikání, jsou poměrně vyvážené. Pouze u dvou tvrzení byl zaznamenán výkyv nad 50 % pozitivního souhlasu, a to u následujících tvrzení:

- a) Obvykle jsem schopný(á) hájit své osobní zájmy.
- b) Když plánuji, jsem si téměř jistý(á), že to vyjde.

Jedno další tvrzení dosáhlo právě 50% pozitivní odpovědi, konkrétně se jednalo o tvrzení „Kdybych měl(a) příležitost a zdroje, stal(a) bych se podnikatelem/ podnikatelkou.“

U tvrzení s převažujícím pozitivním souhlasem se stojí za to pozastavit. O čem to vypovídá?

Ad a) Hájení osobních zájmů

Jak dokládají studie (Belz, Carnegie, Khelerová, Nollke, Štěpaník), nejvýznamnějšími aspekty pro možnosti podnikání ze strany mladého člověka je přijetí sociální role, v níž se bude pohybovat. Asi nejpříhodnější je tzv. role „proti lidem“. Nerozumíme tím postoj proti jednotlivcům či kolektivu, ale přijetí potřeby zaujmout víceméně dominantní roli. Jí se rozumí schopnost být přirozenou autoritou, koordinovat činnost s ostatními, být přirozeným lídrem. Současně se předpokládá schopnost konstruktivního řešení konfliktů a hledání přijatelných kompromisů.

Ad b) Plánování s jistotou, že to vyjde

Významnou složkou je pozitivní motivace. Nezbytné je vycházet z motivace intrin-sické (vnitřní). Mezi intrin-sické motivy práce patří např. uspokojení z úspěšného výkonu. Pouze ona intrin-sická motivace umožní mladému člověku uvědomit si své priority, chtít se neustále zdokonalovat, vycházet z potřeby získávat nové informace. (Kohoutek, 2000)

Součástí motivace je rovněž sebedůvěra. Věřit si, že dosáhnu svého záměru a dobře se na neočekávané situace připravit. Motivace úzce souvisí se získanými postoji. (Plamínek, 2008)

Postoje získáváme především v primární rodině². Teprve mnohem později jsou závislé na struktuře naší osobnosti, na přijetí nových informací, přidružení k určité skupině, naší schopnosti nezaujímat postoje nekonzistentní či protirečící si. Postoje by měly být napevno ukotveny v naší osobnosti a, samozřejmě měly by korelovat s postoji primární rodiny. Obzvláště, pokud spolu s ní hodláme podnikat. (Pauknerová, 2006)

Budeme-li konstatovat dvě základní dimenze postoje radikalismus a konzervatismus, není mezi nimi příliš velká hranice. Radikalismus vychází z potřeby rychle situace měnit, být stále v přední linii. Konzervatismus naopak zpravidla vychází ze získané rodinné tradice a očekává pokračování v nastaveném trendu. Cílem je, aby na mne byli rodiče „pyšní“. Viz výsledky šetření GUESSS za ČR k hodnocení postojů ve společnosti, které jsou znázorněny na obrázku 9.

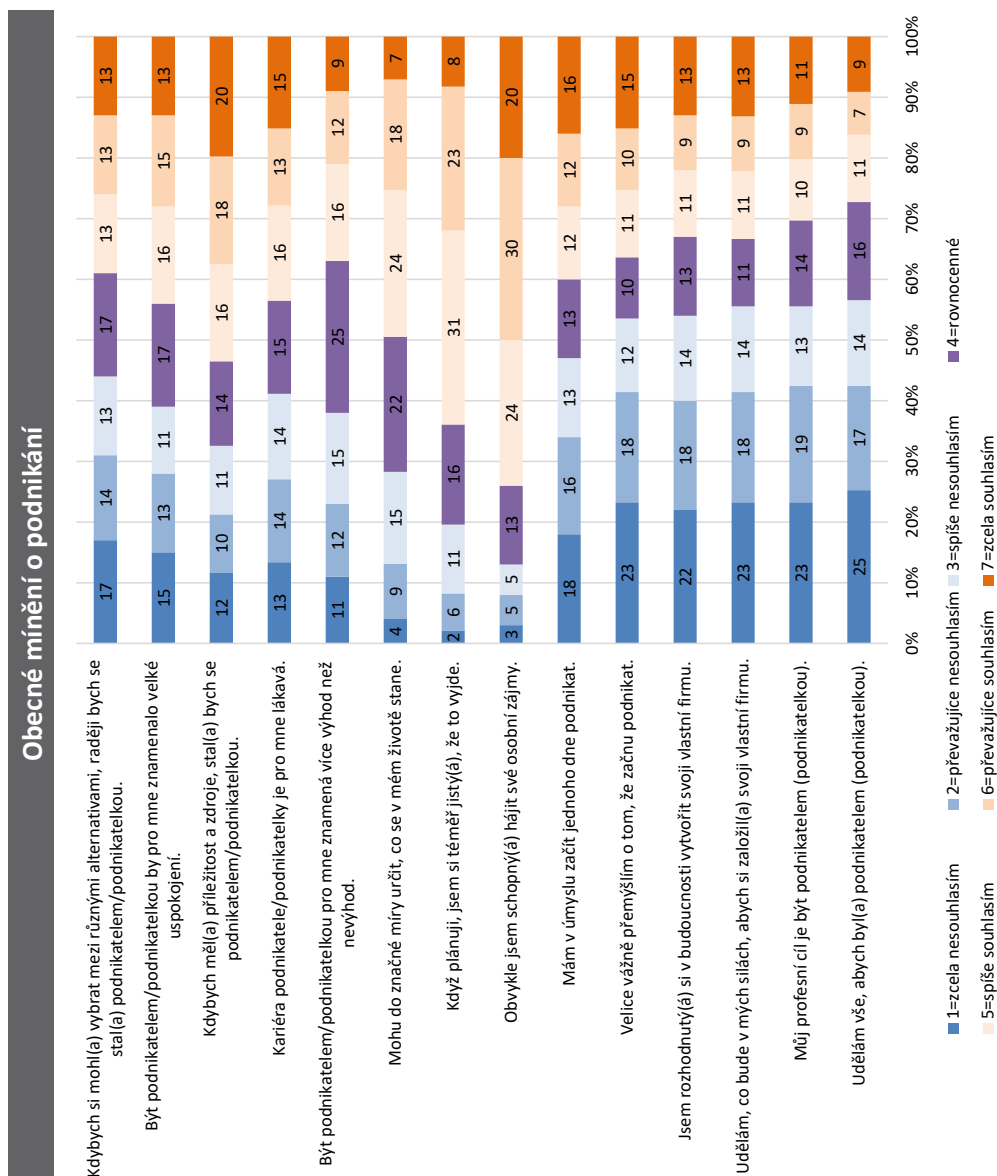
Nezbytnou součástí moderní doby je být předem připraven a umět dát o sobě vědět. K tomu jsou dle výsledků průzkumu GUESSS studenti na českých vysokých školách poměrně vedeni. V oblasti podnikání tomuto účelu nejlépe poslouží kvalitně zpracovaná analýza stavu a ve vazbě na to vybrané nástroje propagace. Žádné podnikání se bez ní v současnosti neobejde. Sebelépe připravený projekt nebude úspěšný, pokud si předem nezjistíme, zda je o něj zájem a nezajistíme, že výsledky budou mít odbyt. (Vysekalová, 2001) Tyto znalosti je však potřeba více trénovat i na ryze technicky zaměřeném vzdělávání.

Jak uvádějí např. Schott (2003), Termann (2002), Plamínek 2009), musíme předem znát záměry konkurence a umět jim čelit, umět řešit konfliktní situace. Na naší schopnosti odhalit záměry konkurenta, zjistit, zdali jeho cílem není poškodit, či zničit nás, závisí prosperita každého projektu. K tomuto účelu dobře poslouží:

- schopnost odhalit své silné a slabé stránky;
- řešit konflikty konstruktivně a kooperativně;
- umět nalézat a uplatňovat přijatelné kompromisy;
- významnou složkou je také schopnost naučit se řešit problémy asertivně. (Capponi, Novák, 1994)

---

² Primární nebo také přirozenou rodinou je chápána malá sociální skupina svého druhu složená z jedinců různého pohlaví a věku na sobě závislých pro uspokojování základních biologických, psychologických a sociálních potřeb.

Obrázek 4: Obecné mínění respondentů o podnikání
 Zdroj: vlastní zpracování

4

Výchova, vzdělávání a trénink podnikatelských dovedností

Podle údajů Eurostatu studovalo v roce 2014 na vysokých školách v České republice 45 % mladých lidí ve věku 20 až 24 let a více než jedna desetina mladých ve věku 25 let. Podobný trend je patrný i v ostatních evropských zemích. Statistické údaje Eurostatu ukazují, že mladí Češi pracují během studia méně než v jiných zemích Evropské unie. Ve věku 20 až 24 let pracuje jedna desetina studentů, v zemích Evropské unie to je každý třetí student. Důvodem by mohla být složitost studia, nedostatek odpovídajících profesních pracovních míst, malá nabídka pozic na částečný úvazek, případně vyšší finanční zajištění rodinou, vysoká životní úroveň bez potřeby příjvídělku. Lze konstatovat, že se v České republice nabízí prostor pro podnikání, obzvláště ve vazbě na legislativní podmínky, které se v České republice na studenty vztahují.³ Otázkou tedy je, jaké je klima na českých univerzitách pro to, aby se studenti mohli stát podnikateli již v průběhu svého studia. Neopomenutelnou otázkou dále je, zda je výběr druhu profese ovlivněn rodinným prostředím. (EUROSTAT, 2016)

---

³ V České republice studenti prezenční formy studia vysoké školy podnikají v případě volby podnikání jako fyzické osoby v tzv. vedlejší činnosti, jejich hlavní činností je studium. Základní zdravotní pojištění za ně do 26 let odvádí stát. Dále si v rámci odvodu daně z příjmů fyzické osoby mohou uplatnit kromě slevy na poplatníka v daňovém přiznání k dani z příjmu rovněž slevu na studenta.

4.1 Vzdělávání a trénink podnikání na vysoké škole

Doporučení Evropského parlamentu a Rady je, že kompetence jako jsou smysl pro iniciativu a podnikání, jsou klíčové až nezbytné. Pocit důležitosti iniciativy a podnikání či širěji podnikavosti znamená schopnost jednotlivce přeměňovat myšlenky v praxi, kreativitu, schopnost zavádět inovace, nést riziko, plánovat a řídit projekty s cílem dosáhnout určitých cílů. Tato schopnost je užitečná v každodenním životě doma i ve společnosti, pomáhá i zaměstnancům pochopit důsledky jejich práce a umožňuje jim přenést příležitosti do reality. To je základem specifických dovedností a znalostí, jež potřebují podnikatelé. Z tohoto důvodu by rozvoj těchto aktivit měl být součástí vzdělávání na všech univerzitách. (EC, 2016)

V rámci průzkumu GUESSS 2016 docházíme při hodnocení názoru studentů, zda je prostředí na univerzitě nastaveno ve prospěch podnikatelských aktivit, k ne zcela uspokojivým výsledkům. Jak je patrné z tabulky 7, až **40 % studentů v České republice se domnívá, že na univerzitě nejsou inspirováni ani vedeni k podnikatelským aktivitám!** Podobné výsledky ukazují i záporně hodnocené názory na hodnocení vzdělávacích kurzů na univerzitách pro přípravu k podnikání, viz tabulka 8. Přitom z dalších otázek vyplývá, že třetina studentů zapojených do výzkumu je ovlivněna prostředím, které podporuje podnikatelské aktivity. Vysokoškolské vzdělávání by mělo odrážet přístup, který podpoří skutečnost, že podnikání je kombinací myšlenek, znalostí a dovedností. Vzhledem k tomu, že právě v mladém věku dochází k utváření myslí, je potřeba, aby podnikání bylo podporováno již v průběhu studia na škole.

Tabulka 7: Prostor na univerzitě a inspirace pro podnikání (četnost za Českou republiku)

O mé univerzitě	Atmosféra na univerzitě inspiruje k podnikání	Na univerzitě je příhodné klima k podnikání	Na mé univerzitě jsou studenti vedeni k zapojení do podnikatelských aktivit
nesouhlasím vůbec	96	101	154
docela nesouhlasím	154	182	164
spíše nesouhlasím	183	196	167
rovná se	268	257	211
spíše se shoduji	238	202	194
docela souhlasím	120	120	150
velmi souhlasím	71	63	81
viděno, bez odpovědi	5	14	14

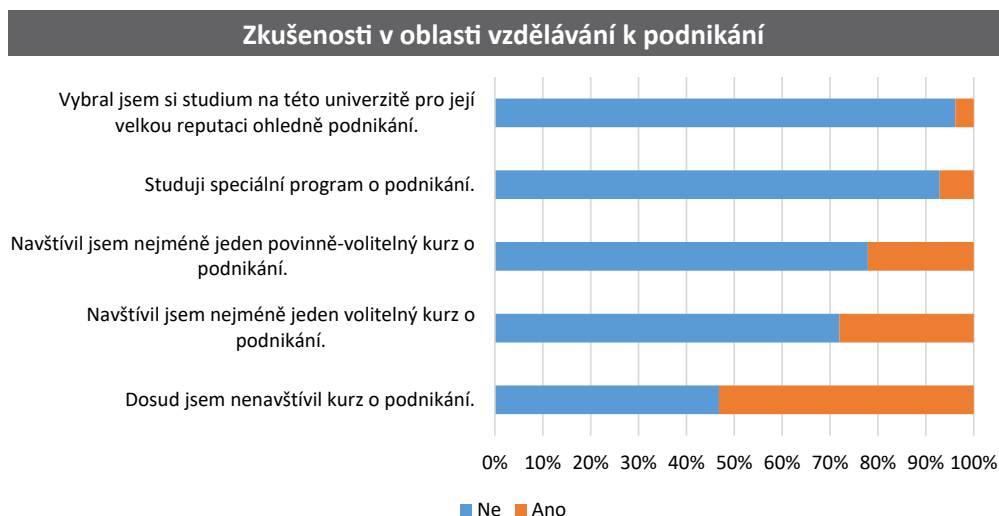
Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 8: Moje studium a příprava k podnikání (četnost za ČR)

Moje studium: Kurzy a nabídky, kterých jsem se zúčastnil(a)...	...zvýšilo mé chápání postojů, hodnot a motivace podnikatelů.	...zvýšilo mé chápání opatření, které se musí přijmout, aby se mohlo začít podnikat.	...zlepšilo moje praktické manažerské dovednosti týkající se založení firmy.	...zlepšilo moje schopnosti navazovat a rozvíjet kontakty (vytvářet sítě).	...zlepšilo moje schopnosti rozpoznat příležitosti.
nesouhlasím vůbec	125	123	157	114	102
docela nesouhlasím	122	139	150	108	127
spíše nesouhlasím	160	156	181	173	174
rovná se	275	262	231	255	251
spíše se shodují	216	206	180	219	235
docela souhlasím	134	143	146	158	149
velmi souhlasím	80	79	63	83	72
viděno, bez odpovědi	23	27	27	25	25

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 5 přináší informace o kurzech zaměřených na příležitost k zahájení podnikání. Zvláštní pozornost by měla být věnována systematickému začlenění odborné přípravy v oblasti podnikání do vědeckých a technických studií. Jak uvádí studie EC (2016), v rámci technických institucí by měly být připraveny podmínky pro usnadňování vzniku spin-off, inovačních začínajících podniků start-up a pomoci tak výzkumným pracovníkům a studentům získat podnikatelské dovednosti. Je třeba zaměřit se více na rozvoj dovedností nezbytných pro plné využití inovací a činností v oblasti přenosu znalostí v kombinaci s komercializací nových technologií. Akademické spin-off se stále častěji považují za důležité prostředky k posílení místního hospodářského rozvoje. Nicméně ve svých nových rolích vědci/výzkumníci a univerzity potřebují vybudovat obchodní a manažerské kompetence.

Obrázek 5: Zkušenosti studentů v oblasti vzdělávání k podnikání

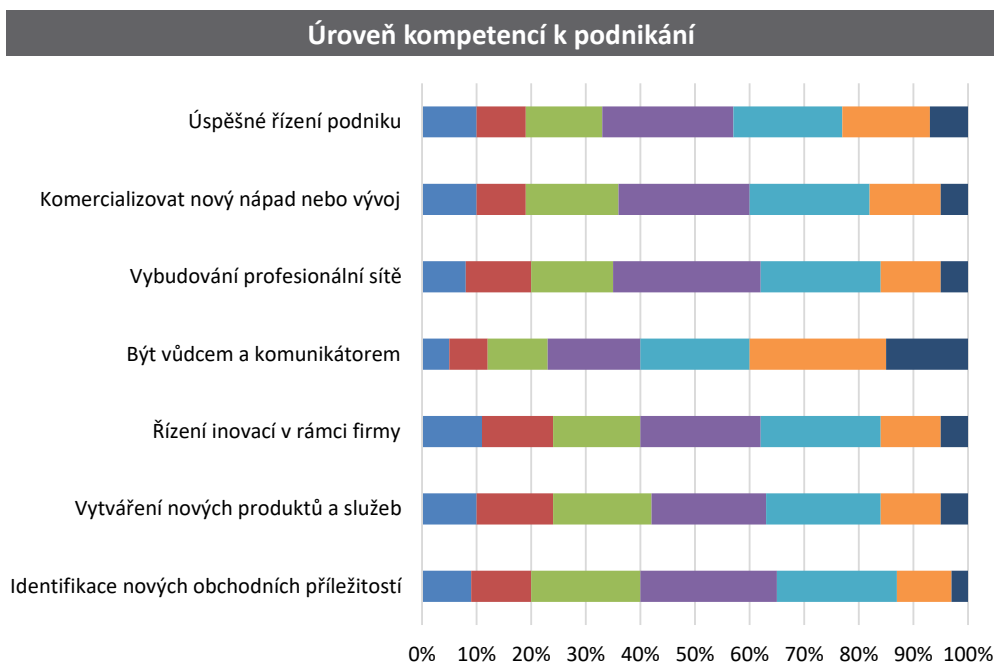
Zdroj: vlastní zpracování

4.2 Respondenti a podnikání

Lze doložit rozsáhlou dokumentací k tomu, že rodinné podniky obvykle začínají svojí činností zájmem nebo potřebou jednotlivce jako člena rodiny, který rozvíjí firmu. (Davis, 1996) Až později se do podnikání zapojují rovněž ostatní rodinní příslušníci. Vliv rodiny je tedy důležitým faktorem, který poskytuje zkušenosti a motivaci studentů k tomu, aby vedli podnikatelské aktivity. Toto tvrzení podporují např. Anderson, Jack a Drakopoulou (2005), kteří se shodují, že sociální vztahy a sítě hrají důležitou roli při rozvoji dobrých podnikatelů. V související studii Robson a Bennet (2000) uvádějí, že rodiny a přátelé jsou preferovaným zdrojem poradenství pro majitele malých a středních podniků.

V podstatě se absolventi jako začínající podnikatelé spoléhají na neformální zdroje, jakými jsou právě rodinní příslušníci, kolegové a sociální sítě. V případě univerzity se jedná o podporu a poradenství v oblasti podnikání. (Greene, Saridakis, 2007)

Z údajů našeho výzkumu vidíme, že rodina a přátelé mají opravdu velký vliv na rozhodnutí stát se podnikatelem. Studenti museli v realizované průzkumu GUESSS (2016) označit rovněž úroveň své kompetence při plnění různých úkolů nezbytných pro podnikání pomocí hodnocení na Likertově stupnici (od 1 = velmi nízká kompetence, do 7 = velmi vysoká kompetence), viz obrázek 6.

Obrázek 6: Úroveň kompetencí k podnikání, vyjádřeno v %

Zdroj: vlastní zpracování

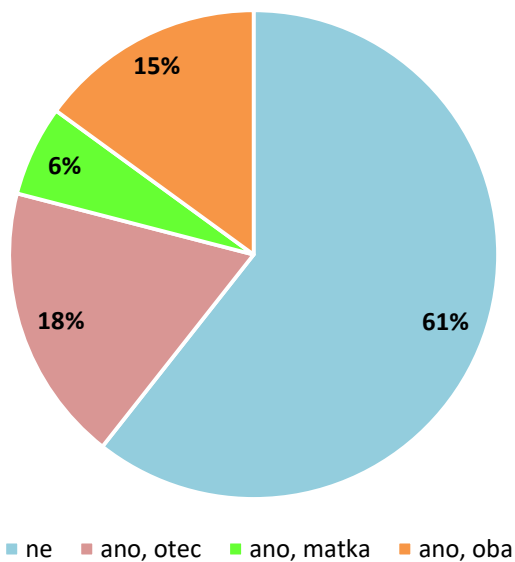
Jako významný vliv na jejich rozhodnutí být podnikatelem označovali respondenti přátele (72 %), blízkou rodinu (64 %) a spolužáky (60 %).

4.3 Domácí prostředí respondentů

Rodiče 61 % studentů zkoumané skupiny **nejsou** podnikatelsky činní. Stav, kdy alespoň jeden z rodičů (matka, otec nebo oba) je podnikatel, uvedlo 39 % respondentů. Viz obrázek 7. Další otázka se v případě podnikatelské aktivity rodičů týkala vlastnictví firmy. Zhruba 24 % respondentů uvádí, že alespoň jeden z rodičů (matka, otec nebo oba) je vlastníkem větší části podnikání, viz obrázek 8.

Další otázky byly zaměřeny na společnost, ve které studenti žijí, a jejich schopnost přispívat této společnosti. Nejprve se respondenti vyjadřovali na Likertově škále (od 1 zcela nesouhlasím, až 7 zcela souhlasím) ke vnímání vztahu rodičů a dětí ve společnosti, kde žijí. 37 % studentů souhlasí, že je možné přispět k rozvoji společnosti, dále se ztotožňovali s tvrzeními, jako např. zda jsou rodiče a děti v případě úspěchu vzájemně na sebe pyšní, zda občané vědí, co od nich společnost očekává apod., viz obrázek 9.

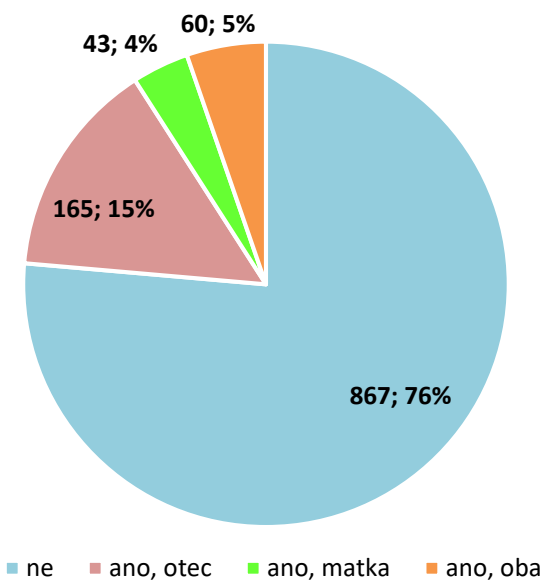
Podnikají vaši rodiče?

Obrázek 7: Zázemí, podnikání rodičů

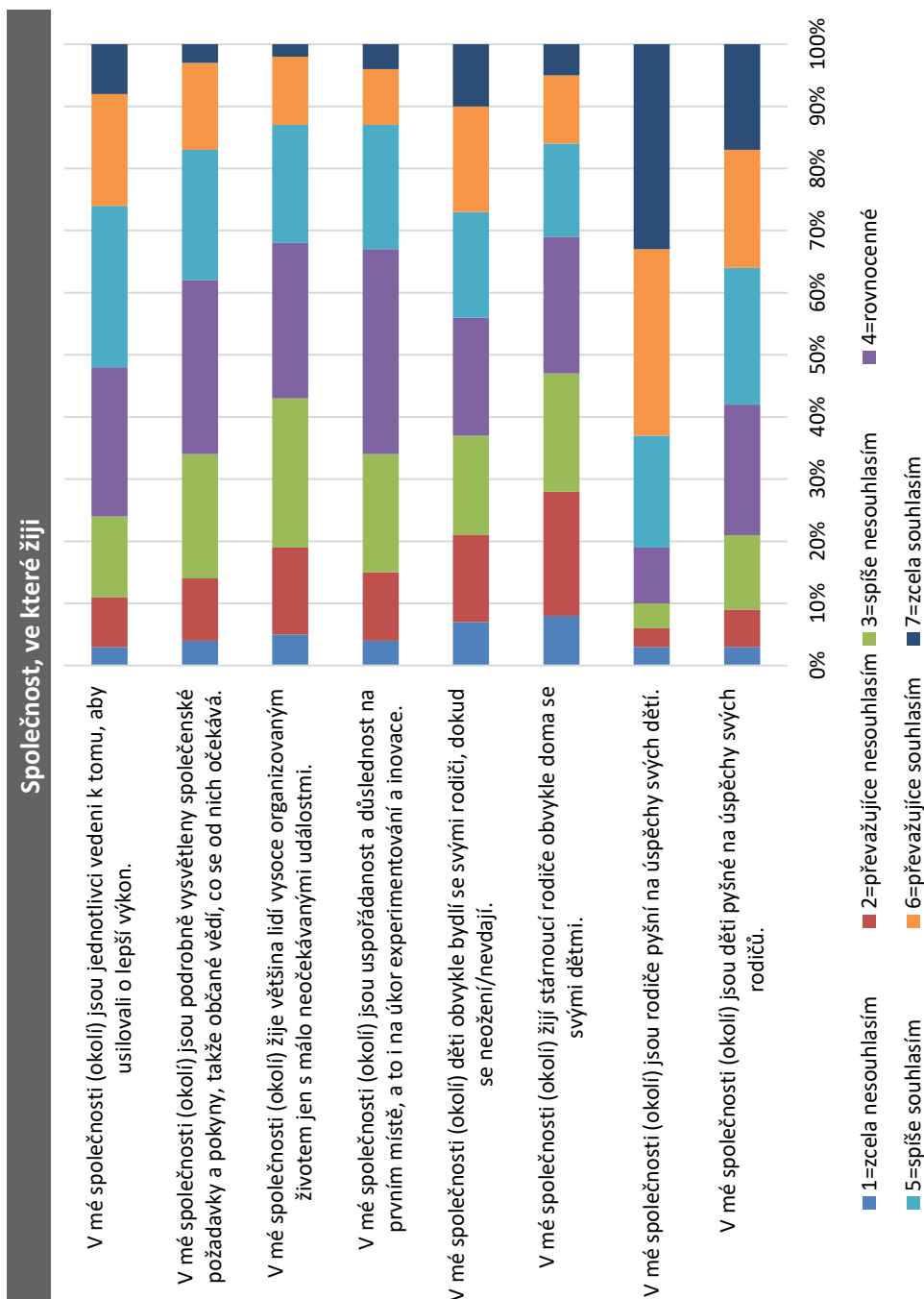
Zdroj: vlastní zpracování

Jsou rodiče majoritními vlastníky podniku?

Obrázek 8: Zázemí, majoritní vlastnictví v podnikání rodičů

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 9: Moje společnost

Zdroj: vlastní zpracování

Z hlediska názorů na to, co společnost očekává od následovníků v podnikání, jaký je ve společnosti vztah k moci, k autoritě aj., uvedlo cca 47 % respondentů, že vliv člověka je založen především na autoritě, která je dána jeho postavením ve společnosti. 16 % studentů uvedlo, že neví, jak se k danému tématu vyjádřit.

Od stoupenců/následovníků firmy se dle 51 % studentů ve společnosti očekává, že se budou původních zakladatelů/majitelů firmy ptát na řešení vždy, když se objeví nějaký nesoulad. 29 % respondentů věří, že ve společnosti se od nich očekává, že budou poslouchat starší, a to bez očekávání jejich dalších dotazů. 20 % studentů nevědělo, jak odpovědět.

23 % studentů si myslí, že moc je ve společnosti sdílena „všemi“, právě prostřednictvím společnosti. 57 % studentů si myslí, že moc je soustředěna na vrcholu společnosti a zbytek 20 % studentů nevěděla, jak se k dané otázce vyjádřit.

30 % studentů souhlasila s názorem, že „hlavní“ odměny jsou založeny pouze na jiných faktorech, než je efektivita výkonu (rolí např. hraje hodnostní zařazení, služební věk, atd.), 42 % studentů si myslí, že odměny jsou založeny pouze na efektivitě výkonu a 28 % respondentů nevědělo, jak odpovědět.

Zhruba 50 % studentů si myslí, že inovace vedoucí ke zlepšení výkonnosti jsou ve společnosti obecně výrazně odměňovány, 24 % studentů si myslí, že inovace a s nimi spojené činnosti nejsou vůbec odměňovány a 26 % studentů nevědělo, jak odpovědět.

5

Respondenti – rodičí se podnikatelé

Ve vazbě na zjišťování výběru své kariérní cesty v rámci šetření GUESSS 2016, viz obrázek 4, byly studentům položeny dvě doplňující otázky k současnému stavu jejich podnikatelských aktivit. V rámci páté kapitoly jsou hodnoceny odpovědi na první otázku:

**Snažíte se v současné době založit svůj vlastní podnik/být samostatně
výdělečně činný(á)?**

V rámci českého šetření odpovědělo na otázku „ANO“ 233 respondentů, tj. 20,5 % ze všech respondentů. Jedná se zhruba o stejný podíl jako za celý vzorek ze všech 50 zemí, kde ano odpovědělo 26 807 respondentů, tj. 21,9 %. Dále jsou tyto respondenti označeni jako začínající podnikatelé.

5.1 Charakteristika respondentů – začínajících podnikatelů

V předchozích otázkách uvedlo 233 respondentů, že plánují založit vlastní podnikání v nejbližší době. Přesto se k otázkám o zahájení podnikání vyjadřovalo pouze 150 respondentů. Z toho bylo 48 % žen a 52 % mužů. Když se podíváme na jejich věk, můžeme vidět, že 73 % z nich je mladších 24 let, 24 % z nich je ve věku 25 až 29 let, 1 % je mezi 30 a 34 lety a 3 % jsou ve věku 35 let či více.

Pokud jde o typ odvětví plánovaného předmětu podnikání, 19 % studentů je orientováno na reklamu/design/marketing, další v pořadí jsou informační technologie a obchod (obojí cca 18 %), viz tabulka 9. Jedná se o aktivity blízké mladým lidem, které nejsou tak náročné na investice a lze předpokládat jejich rychlejší návratnost. Zároveň to koresponduje se zastoupením oborů, které respondenti uvedli jako své studium.

Dotazník ukázal, že více jak 50 % studentů plánující zahájení podnikání hodlá začít podnikat do 18 měsíců (cca 59 %). Více jak 65 % respondentů chce, aby se toto podnikání stalo po ukončení studia jejich hlavním zaměstnáním. Na druhou stranu můžeme vidět, že studenti nemají žádné předchozí zkušenosti s podnikáním, 83 % studentů uvedlo, že předtím nezaložili žádné podnikání, např. v průběhu studia na střední škole.

Dále měli respondenti uvést, které aktivity pro zahájení podnikání již provedli. Cca 49 % studentů uvedlo, že diskutovali svůj produkt nebo obchodní myšlenku s potenciálními zákazníky, 63 % získalo informace o trhu nebo konkurenci, 25 % má napsaný podnikatelský plán, 32 % již zahájilo vývoj výrobků/služeb, 21 % je ve fázi zahájení propagace, 26 % se pokusilo o získání externího financování, 1 % podalo žádosti o patent nebo ochrannou známku, 13 % již registrovalo své podnikatelské činnosti dle příslušného zákona, 20 % testovalo prodej výrobků nebo služeb a 19 % nic z výše uvedeného neudělalo.

Tabulka 9: Předmět rodícího se podnikání

Odvětví	Počet odpovědí	Podíl v %
Reklama/design/marketing	28	19
Architektura a strojírenství	6	4
Stavebnictví	2	1
Poradenství (Lidské zdroje, právo, vedení (management), daně)	8	5
Vzdělávání a školení, kurzy	10	7
Finanční služby (včetně bankovníctví, pojišťovnictví, investic, reality)	6	4
Lidské zdraví a sociální práce	3	2
Informační technologie (IT) a komunikace (včetně SW a IT služby)	18	12
Průmyslová výroba	13	9
Cestovní ruch a volný čas	13	9
Obchod (velkoobchod/ maloobchod)	18	12
Jiné služby (např. doprava)	7	5
Jiné (např. zemědělství)	18	12

Zdroj: vlastní zpracování

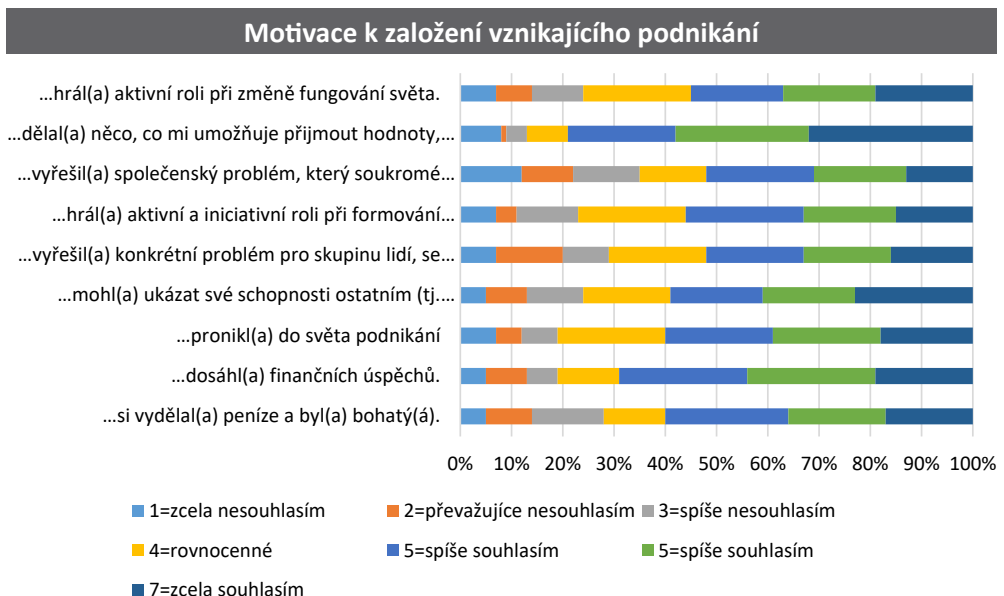
5.2 Záměry začínajících podnikatelů

Důležité je odhalit záměr, důvody podnikání, v první řadě je zajímavé zjistit motivaci k plánování podnikání. Vnímání důvodů pro zahájení podnikání u respondentů bylo hodnoceno pomocí Likertovy škály (1 zcela nesouhlasím, až 7 zcela souhlasím). Mezi dva nejsilnější motivy studentů na českých vysokých školách k zahájení podnikání patří, viz obrázek 10:

- Dosáhnout finančního úspěchu a
- dělat něco, co zakladateli firmy umožňuje přijmout hodnoty, které jsou mu vlastní.

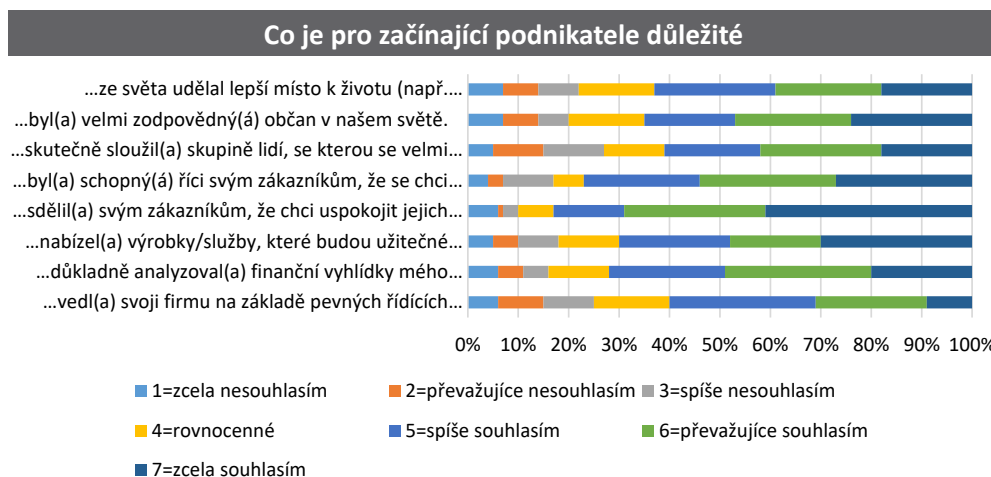
Další otázka směřovala ke zjištění, co bude pro respondenta jako zakladatele firmy důležité. Postoje byly měřeny opět pomocí Likertovy škály (1 zcela nesouhlasím, až 7 zcela souhlasím), viz obrázek 11. Z předložených osmi postojů byly všechny hodnoceny spíše pozitivně nejvíce pak postoje:

- Sdílet svým zákazníkům, že chci uspokojit jejich potřeby a nejen podnikat.
- Být schopný(á) říci svým zákazníkům, že se chci zásadním způsobem podělit o jejich názory, zájmy a hodnoty.

Obrázek 10: Motivace k založení vznikajícího/rodičoho se podnikání

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 11: Co je pro mě jako začínajícího podnikatele důležité

Zdroj: vlastní zpracování

Neméně důležité je zjištění odkud se vzal nápad na založení vlastního podnikání. Respondenti měli vybrat nejdůležitější zdroje, odpovídalo 149 respondentů. Jak ukazuje tabulka 10, nejčastějším zdrojem (téměř z 50 %) to byl „koníček a volno-časové aktivity“.

Tabulka 10: Zdroj nápadu pro založení nové firmy

Zdroj nápadu podnikání	vybráno (četnost)	nevybráno (četnost)
Univerzitní studia	39	110
Výzkumný projekt na univerzitě	8	141
Diskuse s ostatními studenty	31	118
Práce mimo univerzitu	51	98
Jiná/předchozí samostatně výdělečná činnost	27	122
Přátelé mimo univerzitu	40	109
Členové rodiny	36	113
Koníček nebo zábava pro volné chvíle	73	76
Média (televize, internet, atd.)	25	124
Jiné	17	132

Zdroj: vlastní zpracování

6

Respondenti – aktivní podnikatelé

Šestá kapitola se zaměřila na hodnocení odpovědí respondentů ve vazbě na druhou doplňující otázku ke kariérní cestě studentů (viz kapitola 5):

Máte již svoji vlastní firmu/jste již samostatně výdělečně činný(á)?

Ano, odpovědělo 115 respondentů, tj. 10 %. Za všech 50 zemí se jednalo o 10 820 respondentů, tj. cca 9 %. Dále jsou tyto označeny jako aktivní podnikatelé.

6.1 Charakteristika respondentů – aktivních podnikatelů

Výsledky části výzkumu předkládané v šesté kapitole se vztahují k respondentům, kteří uvedli, že již zahájili vlastní podnikání. K otázkám již aktivních podnikatelů v průběhu vysokoškolského studia se vyjadřovalo od 100 do 108 respondentů. Zhruba 11 % respondentů zahájilo své podnikání před rokem 2009, 36 % založilo vlastní podnikání v rozmezí let 2009 a 2013, 53 % v letech 2014 až 2016. 49 % respondentů chce, aby se jejich podnikání po ukončení studia stalo jejich hlavní činností zajišťující jim zázemí pro jejich život.

Z hlediska počtu zaměstnanců více jak polovina studentů (53 %) uvedla, že nemá zaměstnance, 19 % má jen 1 zaměstnance a 3 % mají více než 25 zaměstnanců.

Z hlediska vlastnictví firmy uvedlo 79 % respondentů, že mají maximálně padesáti-procentní podíl. Pouze dva respondenti uvedli stoprocentní vlastnictví firmy.

Následující tabulka 11 ukazuje, v jakém ekonomickém sektoru je jejich hlavní aktivní podnikatelská činnost. Jak z tabulky 11 vyplývá, nejčastěji (20 %) studenti podnikají v oblasti informačních technologií a komunikací (dále také ICT, další v pořadí je oblast reklamy/designu/marketingu a poradenství. Oproti tabulce 10 (v případě plánovaného podnikání) je tedy na prvním místě problematika ICT.

Tabulka 11: Hlavní předmět podnikání aktivních podnikatelů, studentů VŠ

Odvětví	Počet odpovědí	Podíl v %
Reklama/design/marketing	13	12
Architektura a strojírenství	6	6
Stavebnictví	2	2
Poradenství (Lidské zdroje, právo, vedení (management), daně)	12	11
Vzdělávání a školení, kurzy	6	6
Finanční služby (včetně bankovníctví, pojišťovnictví, investic, reality)	9	8
Lidské zdraví a sociální práce	1	1
Informační technologie (IT) a komunikace (včetně software a IT služby)	22	20
Průmyslová výroba	5	4
Cestovní ruch a volný čas	9	8
Obchod (velkoobchod/ maloobchod)	10	9
Jiné služby (např. doprava)	4	4
Jiné (např. zemědělství)	10	9

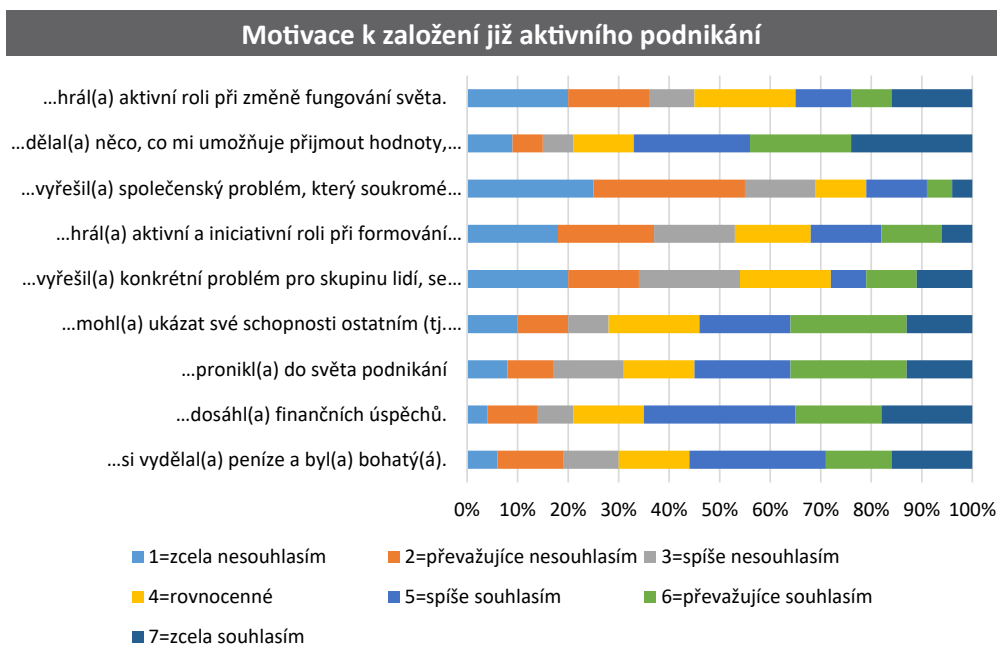
Zdroj: vlastní zpracování

6.2 Záměry aktivních podnikatelů

Podobně, jako v páté kapitole u začínajících podnikatelů, se nejprve zaměříme na zjištění motivů k podnikání, viz obrázek 12. To znamená, zda jsou u aktivních podnikatelů stejné jako u těch, kteří proces teprve připravují. Při porovnání s obrázkem 10 je patrné, že aktivní podnikatel se již ve svých názorech tak řečeno více drží při zemi.

Nicméně, v hodnocení nejsilnějších motivů studentů na českých vysokých školách k podnikání patří shodně:

- Dosáhnout finančního úspěchu a
- dělat něco, co zakladateli firmy umožňuje přijmout hodnoty, které jsou mu vlastní.

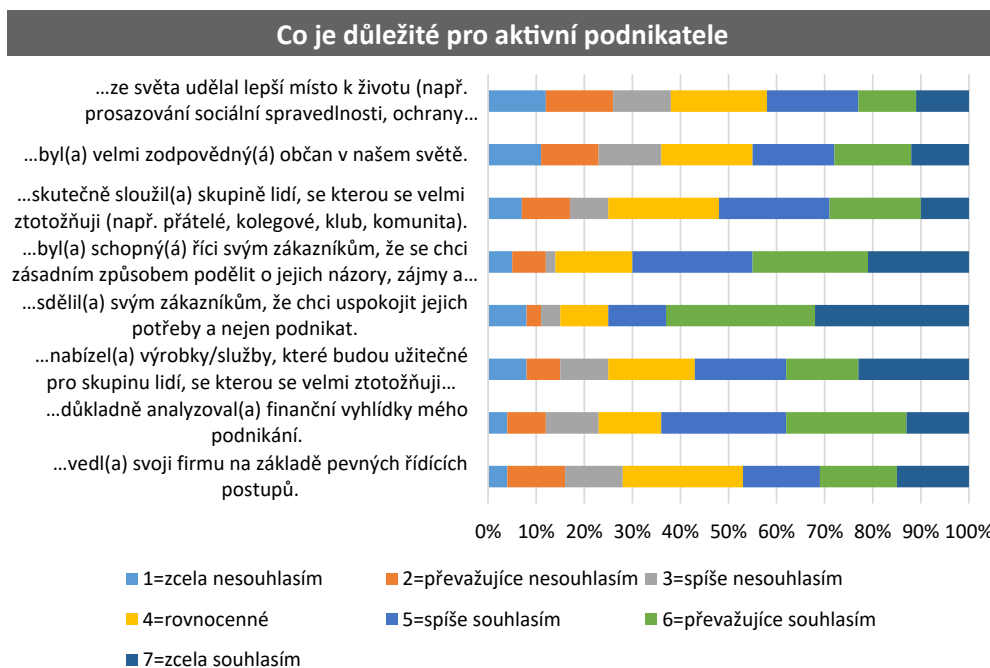
Obrázek 12: Motivace k založení již aktivního podnikání

Zdroj: vlastní zpracování

Další otázka směřovala ke zjištění, co je pro respondenta jako zakladatele firmy důležité. Postoje byly měřeny opět pomocí Likertovy škály (1 zcela nesouhlasím, až 7 zcela souhlasím), viz obrázek 13. Z předložených osmi postojů byly všechny hodnoceny spíše pozitivně, nejvíce pak postoje:

- Sdílet svým zákazníkům, že chci uspokojit jejich potřeby a nejen podnikat.
- Být schopný(á) říci svým zákazníkům, že se chci zásadním způsobem podělit o jejich názory, zájmy a hodnoty.

Ve srovnání s odpověďmi začínajících podnikatelů (viz obrázek 11) lze konstatovat podobné vnímání nejdůležitějších postojů.

Obrázek 13: Co je pro mě jako aktivního podnikatele důležité

Zdroj: vlastní zpracování

6.3 Vybrané výsledky podnikání

V případě aktivních podnikatelů lze hodnotit již i výsledky podnikání. K této části výzkumu se vyjádřilo 105 respondentů, viz tabulka 12. Zarážející je hodnocení zisku v případě, že respondenti uvádějí, že jim tržby nepokryly náklady, přesto jsou ziskoví. Jedná se o 3 % respondentů. Dle dohledání dat 3 respondenti uvedli, že nemají tržby, přitom ale vykazují zisk. Další dva respondenti uvedli, že nemají pokryté náklady, ale vykazují zisk. Svoji roli mohl sehrát jejich nepřesný výklad pojmu zisk.

Tabulka 12: Vyjádření k výsledkům tržeb a zisku aktivních podnikatelů

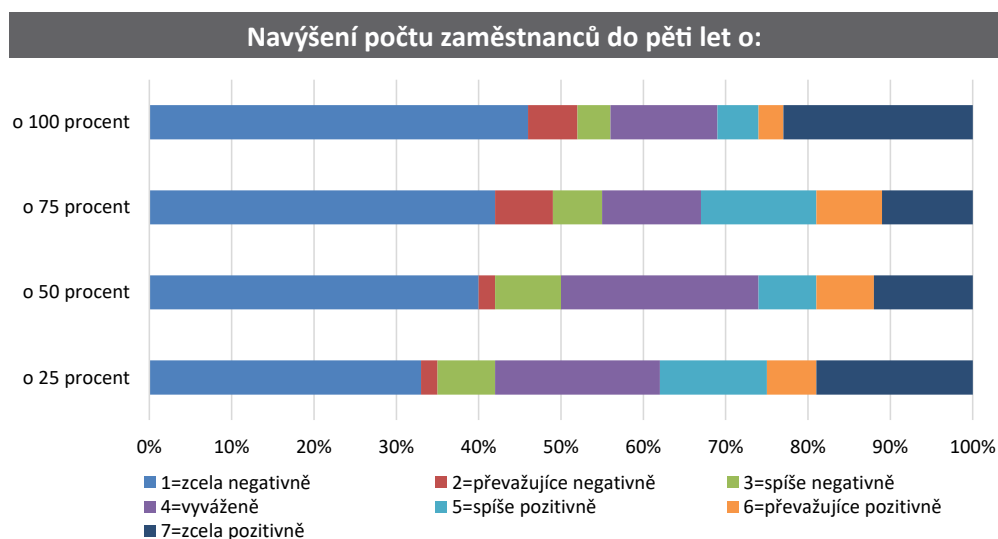
	četnost odpovědí		podíl ANO
	NE	ANO	v %
Má Vaše firma nějaké tržby z prodeje?	23	82	78
Pokrývají Vaše tržby náklady na podnikání?	22	83	79
Má Vaše firma nějaký zisk?	19	86	82

Zdroj: vlastní zpracování

Další otázka pro aktivní podnikatele byla zaměřena na výsledky v oblasti zaměstnanosti, vytváření pracovních míst. Respondenti se měli vyjádřit k otázce:

Jak byste posoudil(a) **následující zvýšení počtu zaměstnanců** ve svém podnikání za 5 let?

Podnikatelé reagovali na možnost navýšení počtu zaměstnanců spíše negativně. Lze konstatovat, že o rozšiřování firmy do pěti let uvažuje zhruba třetina respondentů z těch, kteří aktivně při studiu na vysoké škole i podnikají. Odpověď je zřejmá z obrázku 14.

Obrázek 14: Vyjádření respondentů k možnosti navýšení počtu zaměstnanců

Zdroj: vlastní zpracování

7

Podnikání rodičů respondentů

Jak je z předchozího textu patrné, svoji roli v rozhodování o kariérní cestě studentů mají rodiče. V případě, že respondenti uvedli, že alespoň jeden z jejich rodičů je zapojen do podnikatelských aktivit ať už jako fyzická osoba samostatně výdělečně činná nebo je většinovým vlastníkem obchodní firmy jako právnické osoby, byli požádáni o údaje k tomuto podnikání. V případě, že byli rodiče vlastníky více firem, měli respondenti popsat tu největší.

Otázky kladené v této části dotazníkového šetření směřují ke zjištění stavu rodinného podnikání v jednotlivých zemích. Vzhledem k tomu, že projekt je iniciován a řízen z Univerzity v St. Gallen, je dále uvedena definice rodinného podnikání dle Thomase Zellwegera z této instituce.

Rodinná firma je firma s dominantním řízením rodiny a s představou o potenciálu zachování jeho rodinné kontroly po další generace. (Zellweger T., 2017, s. 22)

Další přístupy k definici rodinného podnikání jsou uvedené např. v publikaci Rydvalové et al. (2015) s doplněním v oblasti typologie rodinného podnikání v publikaci Jáč et al. (2017).

7.1. Obecné informace o firmě rodičů

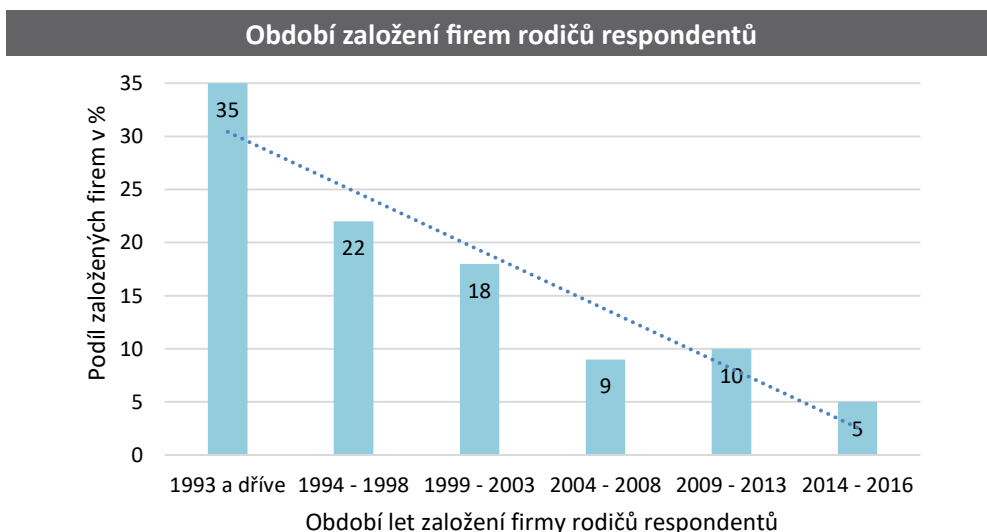
Nejprve budou uvedeny obecné informace k jejich podnikání a následně zapojení respondentů do podnikání s rodiči. K otázce, zda jsou rodiče buď podnikající fyzické osoby, nebo mají podíl ve firmě právnické osoby, se vyjadřovalo všech 1135 respondentů. Z nich 450 (tj. 39,6 %) uvedlo, že buď jeden, nebo oba rodiče podnikají ať už

jako fyzická osoba nebo mají podíl v obchodní firmě. Pro srovnání s celým souborem odpovědí napříč všemi 50 zeměmi, se jednalo o 34 640 (28,4 %) ze všech studentů, kdy alespoň jeden z rodičů podnikal.

K otázce roku založení firmy vlastněné rodiči se vyjadřovalo pouze 368 respondentů, tj. 32,4 %. Viz obrázek 15, mediánem byl rok 1996, modem rok 1993. Dále byla zjišťována velikost firmy daná počtem zaměstnanců, ke které se vyjádřilo 374 respondentů. Nejčastěji byly podniky rodičů zařazeny do kategorie mikro firmy o velikosti do 10 zaměstnanců. Viz obrázek 16, modus byl na úrovni dvou zaměstnanců, medián na úrovni 1 zaměstnance.

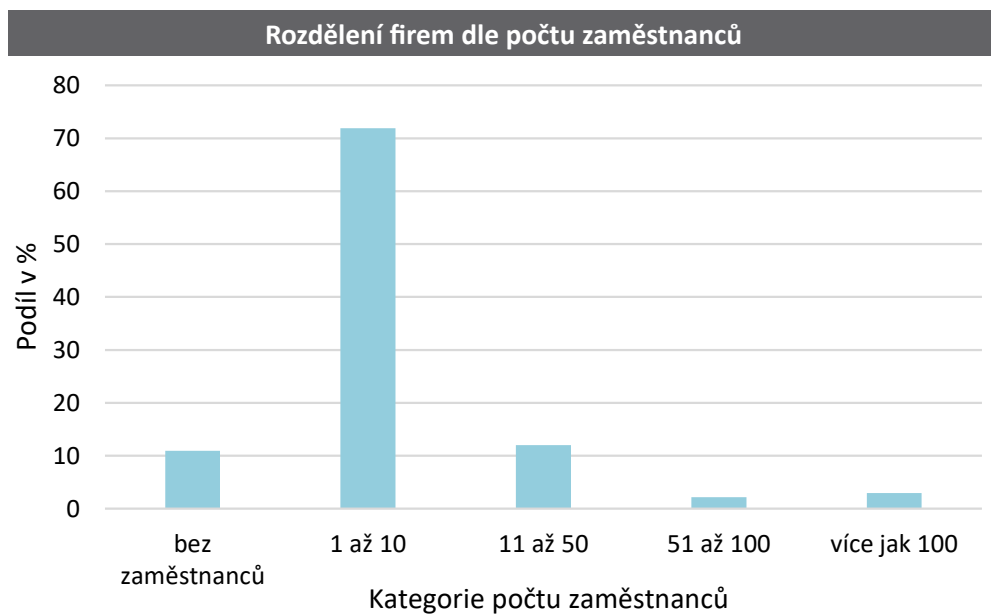
Další otázky směřovaly ke zjištění rodinnosti firmy z hlediska:

- vedení firmy (odpovídalo 396 respondentů, 73 % z nich uvedlo ANO, rodič(e) jsou přímo zapojeni do vedení provozu firmy);
- vlastnických podílů (na otázku odpovídalo 396 respondentů, převažující odpovědí bylo úplné vlastnictví firmy rodinou, viz obrázek 17);
- osobního podílu respondenta ve zkoumané firmě rodičů (85 % respondentů uvedlo, že nemají ve firmě žádný podíl, 10 % uvedlo, že mají mezi 1 až 25 % vlastnictví firmy, ostatní možnosti měly již minimální zastoupení);
- názoru respondenta, zda se jedná o rodinnou firmu (50 % respondentů se domnívá, že ano, 50 % opačně). K otázce vnímání rodinného podnikání se vrátíme dále v 8. kapitole.

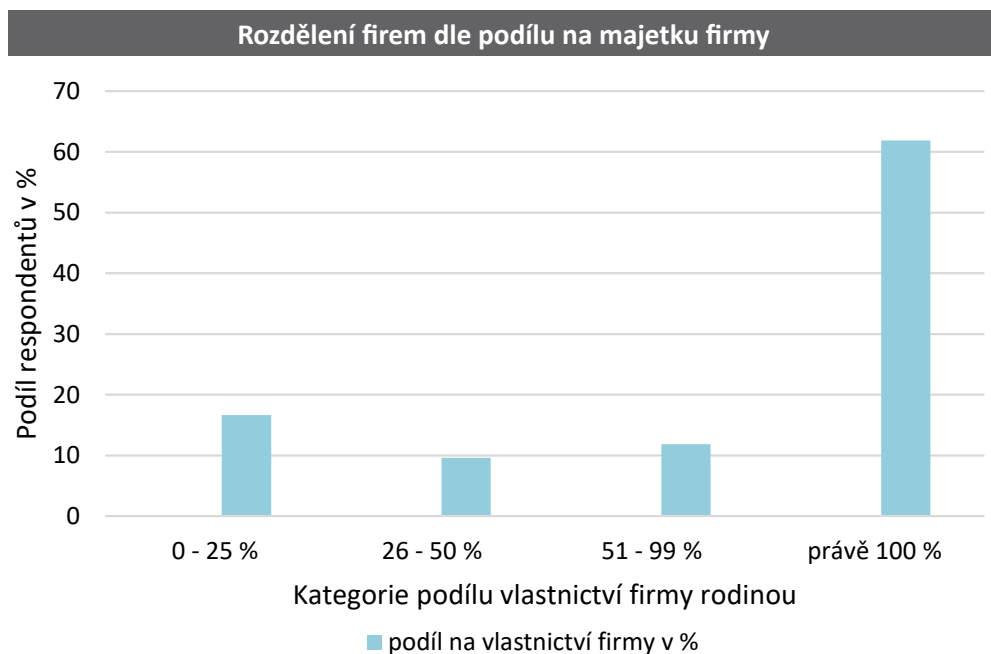
Obrázek 15: Období založení firem rodičů respondentů

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 16: Procentní rozdělení firem dle počtu zaměstnanců

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 17: Procentní rozdělení firem dle podílu na majetku firmy

Zdroj: vlastní zpracování

Hledisko předmětu podnikání firem rodičů je odlišné od představ podnikání respondentů – studentů. V případě podnikání rodičů převažuje obor stavebnictví, obchod a jiné (např. zemědělství). Viz tabulka 13.

Tabulka 13: Odvětví hlavního předmětu podnikání firmy rodičů

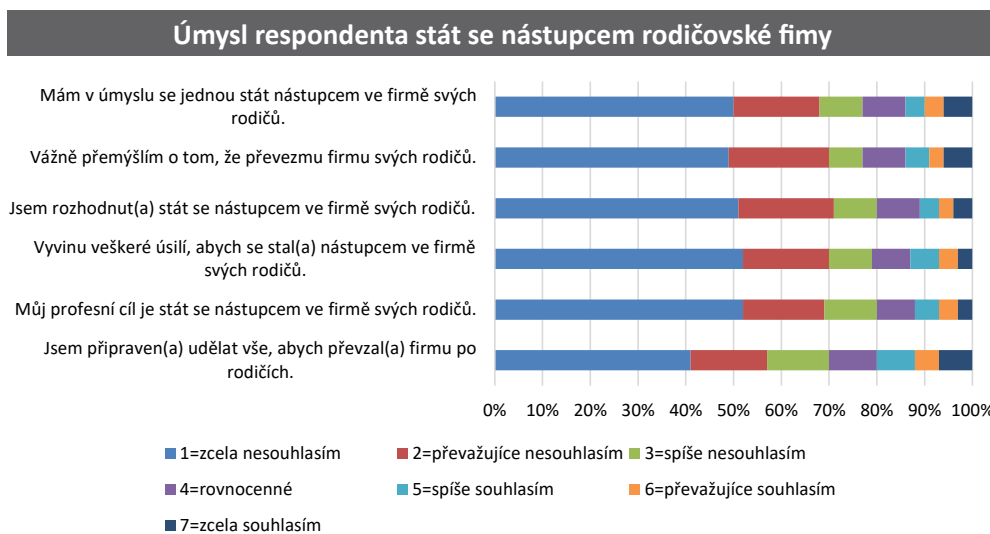
Odvětví	Počet odpovědí	Podíl v %
Reklama/design/marketing	13	3
Architektura a strojírenství	20	5
Stavebnictví	82	20
Poradenství (Lidské zdroje, právo, vedení (management), daně)	21	5
Vzdělávání a školení, kurzy	8	2
Finanční služby (včetně bankovníctví, pojišťovnictví, investic, reality)	16	4
Lidské zdraví a sociální práce	21	5
Informační technologie (IT) a komunikace (včetně software a IT služby)	23	6
Průmyslová výroba	31	7
Cestovní ruch a volný čas	16	4
Obchod (velkoobchod/ maloobchod)	61	15
Jiné služby (např. doprava)	35	9
Jiné (např. zemědělství)	61	15

Zdroj: vlastní zpracování

7.2 Respondent student a firma jeho rodičů

73 % respondentů (odpovídalo jich 423) se vyjádřilo, že **nepracují** pro firmu svých rodičů. Na otázku počtu sourozenců pochází **většina respondentů ze dvou dětí**, tedy má jednoho sourozence, 10 % uvedlo, že nemají sourozence a 25 % uvedlo dva sourozence, 3 sourozence uvedlo 6 %, čtyři a více pak 3 % respondentů.

Respondenti se měli dále vyjádřit k otázce úmyslu nástupnictví ve firmě svých rodičů, do jaké míry souhlasí s následujícími tvrzeními (1 = zcela nesouhlasím, 7 = zcela souhlasím), viz obrázek 18. Z obrázku 18 je zcela zřejmý spíše negativní postoj k převzetí firmy po rodičích. Ti, kteří vyjádřili úmysl převzít firmu po rodičích, očekávají, že by se tak mohlo stát nejdříve za 5 let.

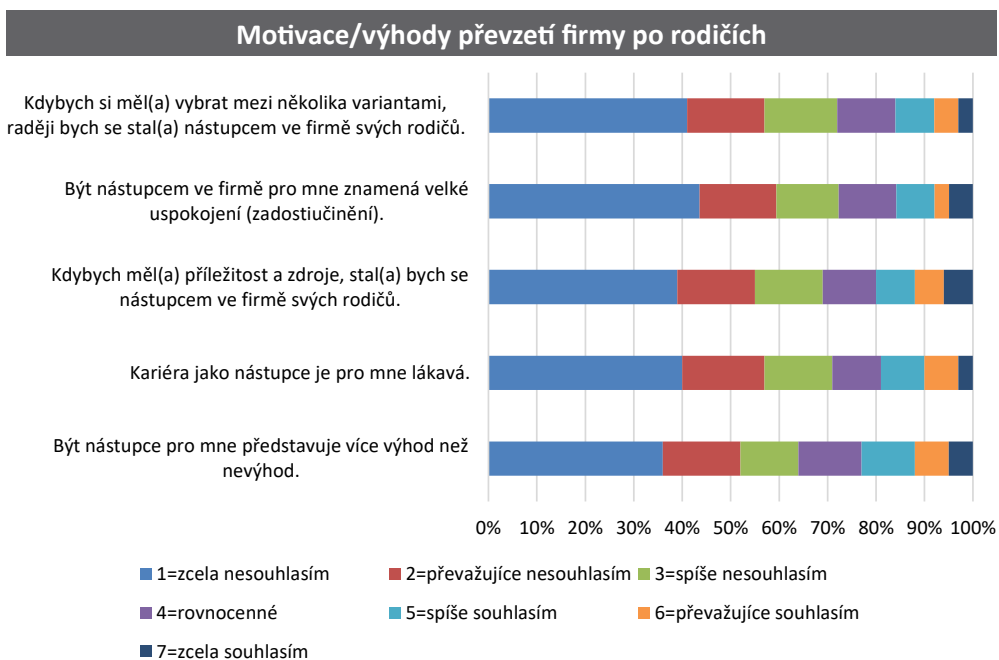
Obrázek 18: Vyjádření k úmyslu respondenta stát se nástupcem rodičů v podnikání

Zdroj: vlastní zpracování

Odpověď, která by mohla nabídnout pohled na případné motivy k převzetí firmy po rodičích, lze vyčíst z obrázku 19. Zde je opět patrný negativní postoj respondentů, kteří v převzetí firmy po rodičích převážně nevidí pro sebe výhody. Pravděpodobně dalším důvodem může být, že se nejedná o odvětví, obor, který by byl pro respondenty atraktivní. Dalším důvodem může být rovněž vliv tzv. sdílené ekonomiky, a tedy i přístup spíše hmotný i nehmotný majetek s někým sdílet, než jej vlastnit a starat se o něj. Což je trend, které je poměrně proti základní myšlence rodinného podnikání, kde je majetek spravován uzavřeně rodinou.

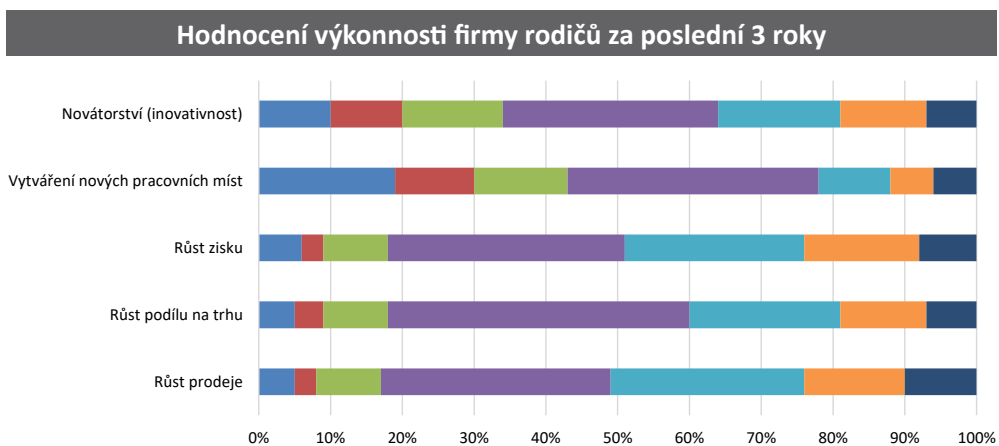
Přitom je nutné podotknout, že se respondenti k reakci okolí na jejich nástupnictví vyjadřovali spíše pozitivně. Konkrétně 61 % respondentů se oproti 17 % domnívá, že rodiče by reagovali na jejich nástupnictví ve firmě pozitivně. V případě blízké rodiny je 50 % respondentů přesvědčeno o pozitivní reakci oproti 20 % negativního postoje. Ostatní vyjádřili průměrné hodnocení.

Dále je patrné, že důvodem nezájmu o nástupnictví ve firmě by neměly být její výkonnostní parametry. K růstu prodeje, zisku a podílu na trhu firem rodičů za poslední tři roky se respondenti vyjadřovali více pozitivně nebo jejich růst hodnotili průměrně. Viz obrázek 20.

Obrázek 19: Vyjádření k motivaci (výhodám pro) respondenta stát se nástupcem rodičů v podnikání

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 20: Vyjádření k výkonnosti firmy rodičů za poslední tři roky v porovnání s jejich konkurenty

Zdroj: vlastní zpracování

7.3 Doplnující poznatky pouze českých respondentů

Organizátoři průzkumu v České republice využili dále možnosti položit studentům doplňující otázku. V zájmu bylo zjistit právní formu podnikání firem rodičů s předpokladem rodinného podnikání, k otázce se vyjádřilo 265 respondentů. K našemu překvapení, velká část studentů neměla ponětí, co znamená pojem „právní forma podnikání“. Tato skutečnost se stala impulsem pro změny v dotazníku, který bude předkládán v dalším chystaném období.

Lze konstatovat, že 43 % respondentů, jejichž rodiče podnikají, odpověď vůbec neuvedlo. Dále 2 % studentů napsalo, že nevědí. 14 % respondentů uvedlo nesmyslnou odpověď, jako: společné jmění, majetek, podnik, hotel aj. Z odpovědí respondentů, které bylo možné vyhodnotit, jich 15 % specifikovalo podnikání rodiče jako fyzické osoby (dále také FO) a 26 % z nich napsalo některou z právních forem právnických osob (dále také PO), z toho 90 % uvedlo s.r.o. Další otázka určená pouze českým respondentům v případě podnikání rodičů byla zaměřena na to, zda v podnikání rodičů je řešen plán nástupnictví. Odpovídalo 372 respondentů, pouze 12 % uvedlo ano, 88 % se vyjádřilo negativně. Zde je patrný potenciál pro navazující průzkum v oblasti procesu předávání podnikání v rodině.

8

Šetření GUESSS – napříč zeměmi

V průběhu hodnocení byly již některé údaje za Českou republiku srovnávány se stavem za všechny země, ze kterých se vysoké školy zapojily do daného průzkumu. Při porovnání výstupů šetření GUESSS z mezinárodního hlediska byly dále analyzovány následující oblasti výzkumu, a to ve vazbě na vnímání podnikání jako rodinného:

- a) Souvislost mezi podnikáním rodičů a podnikatelskou aktivitou vysokoškolských studentů.
- b) Souvislost mezi zájmem o podnikání vysokoškolských studentů a kvalitou života v dané zemi.

Nejprve jsou představeny země zapojené do průzkumu GUESSS 2016, viz tabulka 14.

Tabulka 14: Země, univerzity a návratnost dokončených odpovědí

Č.	Země (kód)	Počet univerzit	Návratnost – dokončené odpovědi	Návratnost v %
1	Albania (ALB)	6	70	0.1
2	Argentina (ARG)	45	2625	2.1
3	Australia (AUS)	18	2359	1.9
4	Austria (AUT)	51	3755	3.1
5	Belarus (BLR)	16	716	0.6
6	Belgium (BEL)	6	771	0.6
7	Brazil (BRA)	83	7417	6.1

Č.	Země (kód)	Počet univerzit	Návratnost – dokončené odpovědi	Návratnost v %
8	Canada (CAN)	2	297	0.2
9	Chile (CHI)	32	6077	5.0
10	China (CHN)	97	3274	2.7
11	Colombia (COL)	13	3832	3.1
12	Croatia (HRV)	26	1555	1.3
13	Czech Republic (CZE)	10	1135	0.9
14	Ecuador (ECU)	5	8211	6.7
15	El Salvador (ESA)	14	4653	3.8
16	England (ENG)	16	1074	0.9
17	Estonia (EST)	25	811	0.7
18	Finland (FIN)	16	532	0.4
19	France (FRA)	16	714	0.6
20	Germany (GER)	50	15984	13.0
21	Greece (GRE)	12	649	0.5
22	Hungary (HUN)	23	5182	4.2
23	India (IND)	11	37	0.0
24	Ireland (IRL)	17	807	0.7
25	Italy (ITA)	39	4446	3.6
26	Japan (JPN)	25	1490	1.2
27	Kazakhstan (KAZ)	22	253	0.2
28	Korea (KOR)	52	2603	2.1
29	Liechtenstein (LIE)	2	159	0.1
30	Lithuania (LTU)	36	426	0.3
31	Luxembourg (LUX)	5	82	0.1
32	Macedonia (MKD)	3	124	0.1
33	Malaysia (MYS)	20	137	0.1
34	Mexico (MEX)	4	1207	1.0
35	Morocco (MAR)	11	2044	1.7
36	Norway (NOR)	4	41	0.0
37	Pakistan (PAK)	12	580	0.5
38	Panama (PAN)	5	3273	2.7
39	Peru (PER)	12	1297	1.1
40	Poland (POL)	58	6388	5.2
41	Portugal (POR)	11	4685	3.8
42	Russia (RUS)	34	4152	3.4
43	Slovakia (SVK)	17	3266	2.7
44	Slovenia (SLO)	5	575	0.5
45	Spain (ESP)	19	7373	6.0
46	Sweden (SWE)	10	606	0.5

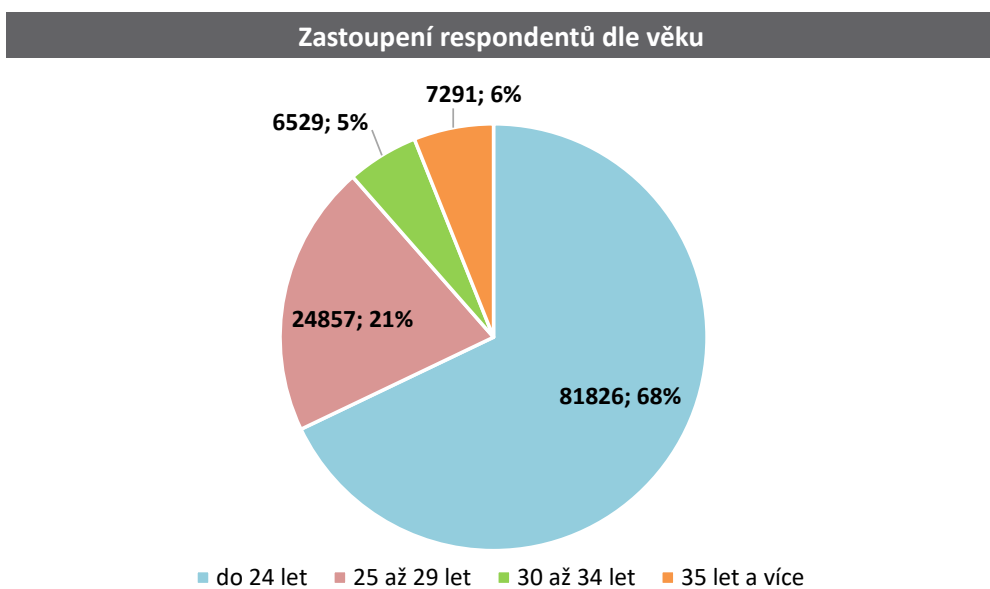
Č.	Země (kód)	Počet univerzit	Návratnost – dokončené odpovědi	Návratnost v %
47	Switzerland (SUI)	40	2943	2.4
48	Ukraine (UKR)	4	73	0.1
49	Uruguay (URY)	7	1396	1.1
50	USA (USA)	15	353	0.3
	CELKEM	1082	122509	100

Pozn.: Názvy zemí byly ponechány v anglickém jazyce

8.1 Sociodemografické informace – respondenti ze všech států

Pro analýzu dotazníkového šetření bylo na začátku k dispozici 120 503 záznamů. Jak již bylo řečeno, ne všichni studenti odpověděli na všechny otázky v dotazníku. V datech se nacházejí u mnoha otázek chybějící hodnoty, či záznamy typu „viděno a nevyplněno“. Takové záznamy je třeba z další analýzy odstranit.

Zahrneme-li do výzkumného vzorku respondenty ze všech států, tvoří největší skupinu (68 %) studenti do 24 let. Ve zkoumaném vzorku respondentů bylo 58,5 % žen a 41,5 % mužů.

Obrázek 21: Zastoupení respondentů dle věku (za všechny země)

Zdroj: vlastní zpracování

Nejvíce studentů (79 %) odpovídajících na on-line dotazník studovalo na bakalářském stupni studia. V porovnání s výsledky z České republiky, kde studentů bakalářského studia bylo pouze 57 % a studentů magisterského studia 40 %, jde o jiný poměr rozložení skupiny respondentů. V době odpovídání na dotazník studovalo 16 % respondentů magisterské studium a pouze 5 % studentů bylo z jiných studijních programů, viz tabulka 15.

Tabulka 15: Přehled stupně studia na VŠ za všechny země

	VŠ všechny země – stupeň studia	Procento odpovědí
1	bakalářské studium	79
2	magisterské studium	16
3	jiné (Ph.D., MBA)	5

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce 16 je zobrazeno porovnání zastoupení respondentů z hlediska oborů pro všechny státy a pro Českou Republiku. Největší procento respondentů v ČR i z celosvětového pohledu působí v oboru právo a ekonomie.

Tabulka 16: Přehled oborů respondentů za všechny země a ČR

	VŠ obory	Podíl v % všechny země	Podíl v % ČR
1	Humanitní vědy/umění (např. lingvistika, kulturní studia, náboženství, filozofie, dějiny)	7	5
2	Strojírenství (včetně výpočetní techniky a architektury)	25	20
3	Lékařství/zdravotní vědy	8	4
4	Právo a ekonomie (včetně vědy o podnikání)	33	47
5	Matematika a přírodní vědy	5	5
6	Věda o umění (např. umění, design, drama, hudba)	2	4
7	Sociální vědy (např. psychologie, politika, věda o vzdělávání)	9	2
8	Jiné (např. cestovní ruch, nanotechnologie, textilní design apod.)	10	13

Nejvíce respondentů v souhrnu za všechny země zahájilo své studium v roce 2013 či dříve. Dokončení studia předpokládalo 19 % respondentů v roce 2016 (v ČR 29 %), 28 % respondentů v roce 2017 (v ČR 36 %), 24 % respondentů v roce 2018 (v ČR 20 %) a 29 % respondentů v roce 2019 (v ČR 14 %).

8.2 Popis postupu analýzy

Jak už uvádí nadpis podkapitoly, následující text je zaměřen na popis postupu analýzy a jejich výstupů. Styl textu je proto odlišný od předchozího.

Výsledky výzkumu ukazují, že z celkového počtu respondentů provozuje vlastní podnik 9 % studentů a 22 % jich hodlá začít podnikat po ukončení studia. Analýza dat z hlediska souvislosti mezi podnikáním rodičů a podnikatelskou aktivitou studentů byla provedena v programu IBM SPSS Modeler, IBM SPSS Statistics a STATGRAPHICS Centurion XVII. Data byla uspořádána do kontingenčních a asociačních tabulek. Zkoumání vztahu mezi podnikáním rodičů a podnikatelskou aktivitou studentů je možné provést z mnoha různých úhlů pohledu. Všechny však vedou k velmi podobným závěrům, které jsou uvedeny v následující podkapitole.

Kompletní datová matice obsahuje 120 503 řádků a 274 sloupečků. Existuje zde však několik duplicitních sloupců. Pro hlubší analýzu bylo vybráno 8 proměnných s označením odpovědi na danou otázku, viz tabulka 17. Byly odstraněny všechny hodnoty nulové (null) a typu „viděno a nevyplněno“, a to u všech otázek v předcházející tabulce 17. Po této úpravě zbylo v matici 117 371 záznamů.

Na základě uvedených úprav bylo ještě třeba ošetřit nulové hodnoty u otázek vymezujících charakteristiku rodinného podnikání, konkrétně se jednalo o otázky Q10.1.F a Q10.1.G. Jelikož na tyto otázky odpovídala jen skupina respondentů, jejichž rodiče podnikají nebo vlastní většinový podíl ve firmě, počty respondentů jsou řádově menší. Po zohlednění otázky Q10.1F „Považujete tuto firmu za rodinnou?“ následně zbylo 40 346 validních záznamů. Při zohlednění další doplňující otázky Q10.1G „Ve kterém ekonomickém odvětví je firma Vašich rodičů nejvíce aktivní?“ zbylo 40 608 validních záznamů. V případě, kdy chceme dále zkoumat samostatně odpovědi studentů, jejichž rodiče podnikají nebo vlastní podíl, bylo dále nutné odstranit rovněž záznamy s nulovými hodnotami a hodnotou „viděno bez odpovědi“.

Tabulka 17: Popis proměnných pro hloubkovou analýzu – výběr osmi proměnných

Kód proměnné	Název proměnné	Complete %	Valid Records	Null Value	Blank Value
Q1.4	Země narození (Kód Mezinárodní)	99,13	119.456	1.047	0
Q3.2	Snažíte se v současné době založit svůj vlastní podnik/ být samostatně výdělečně činný(á)?	99,99	120.495	8	8
Q3.3	Máte již svoji vlastní firmu/jste již samostatně výdělečně činný(á)?	99,88	120.369	134	134
Q4.1_3	Na mé univerzitě jsou studenti vedeni k tomu, aby se zapojovali do podnikatelských aktivit.	99,87	120.358	145	145
Q6.1	Jsou Vaši rodiče samostatně výdělečně činní?	99,78	120.242	261	261
Q6.2	Jsou Vaši rodiče majitelé většinového podílu ve firmě?	99,78	120.243	260	260
Q10.1F	Považujete tuto firmu za „rodinnou“?	34,33	41.373	75.130	79.130
Q10.1G	Ve kterém ekonomickém odvětví je firma Vašich rodičů nejvíce aktivní?	34,55	41.642	75.127	78.861

Zdroj: vlastní zpracování

8.3 Souvislost mezi podnikáním rodičů a podnikatelskou aktivitou studentů.

To, zda se snaží respondenti založit vlastní firmu či dokonce již podnikají, lze zjistit z otázek Q3.2 a Q3.3. Informace o podnikatelské aktivitě rodičů respondentů lze získat z otázek Q6.1 a Q6.2.

Zajímavé je, že se v dotazníku setkáváme s případy studentů, kteří mají vlastní firmu a ještě tvrdí, že se snaží další firmu založit. Počet respondentů, kteří odpovídali souhlasně na Q3.2 (Snažíte se v současné době založit svůj vlastní podnik/být

samostatně výdělečně činný(á)?) a Q3.3 (Máte již svoji vlastní firmu/jste již samostatně výdělečně činný(á)?), byl 7.383.

Po odebrání všech zmíněných nulových hodnot jsou počty respondentů z celé množiny respondentů následující:

- Snaží se založit firmu: 25.348 (21,6 %) respondentů.
- Již má vlastní firmu: 10.141 (8,64 %) respondentů.
- Počet studentů, jejichž rodiče podnikají jako fyzické osoby samostatně výdělečně činné (otec, matka, oba současně): 42.602 (36,3 %).
- Počet studentů, jejichž rodiče jsou vlastníci většinového podílu ve firmě (otec, matka, oba současně): 22.400 (19,08 %).
- Počet studentů, jejichž rodiče jsou vlastníci podílu nebo samostatně výdělečně činní: 44.442 (37,86 %).
- Počet studentů, jejichž rodiče jsou vlastníci podílu a současně podnikají: 20.563 (17,52 %).

Srovnání je uvedeno v tabulce 18. Když se podíváme **na rodinné zázemí, v případě že mají rodiče vlastní firmy, počet podnikajících studentů je vyšší v porovnání se studenty, jejichž rodiče nejsou podnikatelé.** Otázkou je, zda se tento rozdíl dá považovat za statisticky významný. To je zde nyní předmětem zjišťování.

Tabulka 18: Popis proměnných pro hloubkovou analýzu souvislosti podnikání rodičů a podnikatelskou aktivitou studentů

Typ respondenta/ Podíly	Q3.2		Q3.3	
	ANO v %	NE v %	ANO v %	NE v %
Všichni respondenti	21,60	78,40	8,64	91,36
Respondenti, jejichž rodiče podnikají	28,40	71,60	13,67	86,33
Respondenti, jejichž rodiče nepodnikají	17,88	82,12	6,00	94,00

Zdroj: vlastní zpracování

Jak už bylo uvedeno v předchozí podkapitole, ke zjišťování vztahu podnikatelských aktivit studentů a podnikání rodičů je možné přistoupit různými způsoby. Zde je provedeno šetření pro otázky Q3.2, Q3.3, Q6.1 a Q6.2 separátně, i když by určitě

nebylo chybou zkoumat závislost otázek Q3 a Q6 dohromady. Ostatně, výstupy obou přístupů vycházejí dost podobně, jak už také bylo zmíněno výše. Všechny testy jsou prováděny na hladině významnosti 5 %. Všechny hodnoty P (tj. vypočtené hladiny významnosti) jsou zaokrouhleny na čtyři desetinná místa.

Prvním krokem je vytvoření kontingenčních tabulek, ve kterých jsou uvedeny zkoumané veličiny. Jako první je zde posuzován vztah otázek Q3.2 a Q6.1, tj. zda existuje závislost mezi tím, že se student snaží založit svůj podnik a skutečností, že jeho rodiče jsou či nejsou samostatně výdělečně činní. Vycházíme z dat v tabulce 19.

Tabulka 19: Kontingenční tabulka s četnostmi odpovědí na otázky Q3.2 a Q6.1

Q 3.2 Snažíte se v současné době založit svůj vlastní podnik/být samostatně výdělečně činný(á)?	Q6.1 Jsou Vaši rodiče samostatně výdělečně činní?			
	NE	ANO, otec	ANO, matka	ANO, oba
ANO	13 588	5 230	2 107	4 423
NE	61 178	15 288	5 650	9 907

Zdroj: vlastní zpracování

Ke zjištění vztahu uvedených veličin použijeme chí-kvadrát test o nezávislosti kategoriálních znaků, protože pracujeme s nominálními proměnnými. Nulová hypotéza zde předpokládá, že snaha studenta založit si svůj podnik (právnícké osoby) či se stát samostatně výdělečně činným nezávisí na tom, zda jeho rodiče jsou samostatně výdělečně činní. Alternativní hypotéza říká, že snaha studenta založit si svůj podnik či se stát samostatně výdělečně činným je závislá na tom, zda jeho rodiče jsou samostatně výdělečně činní. Zjištěná hodnota P, která vyjadřuje minimální hladinu významnosti pro zamítnutí nulové hypotézy, je 0,0000, proto je nulová hypotéza zamítnuta. **Prokázali jsme zde tedy, na hladině významnosti 5 %, že existuje závislost mezi snahou studenta nějakým způsobem podnikat a samostatnou výdělečnou činností jeho rodičů.** Doplňme nyní tuto informaci ještě o zjištění, do jaké míry jsou tyto dvě veličiny závislé. Použijeme zde Cramérův koeficient kontingence, který obecně může nabýt hodnot mezi nulou a jedničkou. Čím je jeho hodnota blíže 0, tím menší je závislost obou proměnných. Čím je jeho hodnota blíže 1, tím silnější je daná závislost. Zde je hodnota Cramérova koeficientu rovna 0,116. Znamená to, že snaha studenta o některý z druhů podnikání závisí na samostatně výdělečné činnosti jeho rodičů jen slabě.

Podívejme se nyní na vztah otázek Q3.2 a Q6.2, tj. vztah snahy studenta o podnikatelskou činnost a skutečnosti, že jsou jeho rodiče majitelé většinového podílu ve firmě. Data byla opět uspořádána do kontingenční tabulky – viz tabulka 20.

Tabulka 20: Kontingenční tabulka s četnostmi odpovědí na otázky Q3.2 a Q6.2

Q 3.2 Snažíte se v současné době založit svůj vlastní podnik/být samostatně výdělečně činný(á)?	Q6.2 Jsou Vaši rodiče majitelé většinového podílu ve firmě?			
	NE	ANO, otec	ANO, matka	ANO, oba
ANO	18 891	3 506	1 022	1 929
NE	76 080	9 141	2 530	4 272

Zdroj: vlastní zpracování

Data jsou nominální, proto i zde je ke zjištění existence či neexistence závislosti obou veličin použit chí-kvadrát test o nezávislosti. Nulová hypotéza zde vyjadřuje předpoklad o tom, že snaha studenta založit si svůj podnik či se stát samostatně výdělečně činným je nezávislá na tom, zda jeho rodiče vlastní většinový podíl ve firmě. Alternativní hypotéza toto tvrzení popírá. Hodnota P je v tomto případě rovna 0,0000, proto zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. **Bylo tedy prokázáno, že snaha studenta založit si svůj podnik či se stát samostatně výdělečně činným závisí na tom, zda jeho rodiče vlastní většinový podíl ve firmě.** Podíváme-li se na hodnotu Cramérova koeficientu kontingence, která je 0,087, je zřejmé, že i zde se jedná o závislost dosti slabou.

Dalším zkoumaným vztahem je vztah mezi otázkou Q 3.3 a Q 6.1, tj. zjišťujeme, zda je nějaká souvislost mezi tím, že rodiče studenta jsou samostatně výdělečně činní, a tím, že student již vlastní svoji firmu či je samostatně výdělečně činný. Potřebné údaje jsou uspořádány v tabulce 21.

Tabulka 21: Kontingenční tabulka s četnostmi k otázkám Q3.3 a Q6.1

Q3.3 Máte již svoji vlastní firmu/jste již samostatně výdělečně činný(á)?	Q6.1 Jsou Vaši rodiče samostatně výdělečně činní?			
	NE	ANO, otec	ANO, matka	ANO, oba
ANO	4 660	2 270	1 018	2 193
NE	70 106	18 248	6 739	12 137

Zdroj: vlastní zpracování

I v tomto případě je vhodné, s ohledem na charakter zkoumaných proměnných, použít chí-kvadrát test o nezávislosti. Hodnota P, která z tohoto testu vzešla, je rovna 0,0000. Znamená to tedy, že zamítáme nulovou hypotézu o nezávislosti odpovědí na otázky Q3.3 a Q6.1 a přijímáme hypotézu alternativní, která nám zde konkrétně říká, že **existuje závislost mezi tím, že student má již svou firmu či je samostatně výdělečně činný a faktem, že jeho rodiče jsou či nejsou samostatně výdělečně činní**. Síla této závislosti je ale opět malá, jak napovídá hodnota Cramérova koeficientu kontingence 0,121.

V další části textu se nejprve zaměříme na to, zda lze nalézt vztah mezi tím, že rodiče studenta jsou majiteli většinového podílu ve firmě, a tím, že student již vlastní svoji firmu či je samostatně výdělečně činný. Potřebné údaje k tomuto šetření obsahuje tabulka 22.

Tabulka 22: Kontingenční tabulka s četnostmi k otázkám Q3.3 a Q6.2

Q3.3 Máte již svoji vlastní firmu/jste již samostatně výdělečně činný(á)?	Q6.2 Jsou Vaši rodiče majitelé většinového podílu ve firmě?			
	NE	ANO, otec	ANO, matka	ANO, oba
ANO	6 993	1 588	565	995
NE	87 978	11 059	2 987	5 206

Zdroj: vlastní zpracování

Výsledná hodnota P, která byla zjištěna v dalším provedeném chí-kvadrát testu o nezávislosti, je rovna 0,0000. I zde je tedy zamítnuta hypotéza nulová, která předpokládá nezávislost sledovaných veličin. Lze tak konstatovat, že bylo prokázáno, že **existuje závislost mezi skutečností, že student má již svoji firmu či je samostatně výdělečně činný a faktem, že jeho rodiče jsou či nejsou vlastníky většinového podílu ve firmě**. Tato závislost, měřená Cramérovým koeficientem kontingence, je slabá, neboť hodnota koeficientu vychází 0,097.

Závěrem můžeme shrnout, že ve všech sledovaných případech byla prokázána závislost podnikatelských aktivit studenta (ať už plánovaných nebo již reálných) na podnikatelské činnosti jeho rodičů. A ve všech případech je tato závislost jen slabá.

Další informací, která pro nás je podstatná, je určení směru zjištěné závislosti podnikatelských aktivit studenta na podnikatelské činnosti jeho rodičů. Cramérův koeficient nám tuto informaci však dát nemůže vzhledem k tomu, že nabývá pouze nezáporných hodnot. Bylo proto přistoupeno k úpravě vstupních proměnných.

Pro účely zjištění, zda podnikatelské aktivity rodičů pozitivně stimulují jejich potomky k podnikatelské činnosti, byly proměnné Q6.1 a Q6.2 transformovány na tzv. nula-jedničkovou proměnnou. U obou otázek byly ponechány četnosti u odpovědi NE tak, jak byly, a vytvořili jsme novou variantu odpovědi „Alespoň jeden z rodičů ANO“. Ta je ve všech asociačních tabulkách označena jen jako „ANO“ a byly do ní sloučeny četnosti odpovědi „Ano, otec“, „Ano, matka“, „Ano, oba“. Výsledkem uvedených aktivit je šest asociačních tabulek. Zde jsou pro přehlednost uvedeny jen čtyři, které slouží k určení směru závislosti sledovaných proměnných. Další dvě jsou jen popsány.

Tabulka 23: Asociační tabulka s četnostmi k otázkám Q3.2 a Q6.1

Q 3.2 Snažíte se v současné době založit svůj vlastní podnik/být samostatně výdělečně činný(á)?	Q6.1 Jsou Vaši rodiče samostatně výdělečně činní?	
	ANO	NE
ANO	11 760	13 588
NE	30 845	61 178

Zdroj: vlastní zpracování

Vzhledem k tomu, že pracujeme s alternativními znaky, byl zde použit (shodně i ve všech dalších testech) k ověření nezávislosti sledovaných veličin chí-kvadrát test o nezávislosti v asociační tabulce s Yatesovou opravou na spojitost. V případě vztahu otázek Q3.2 a Q6.1 vedl test k hodnotě $P 0,0000$, což znamená zamítnutí nulové hypotézy o nezávislosti proměnných. **Byla prokázána závislost snahy studenta založit svůj podnik či provádět samostatnou výdělečnou činnost na tom, zda rodiče provádějí či neprovádějí samostatnou výdělečnou činnost.** Ke změření síly a směru závislosti obou veličin byl použit koeficient asociace, který nabývá hodnot mezi -1 a $+1$. Hodnoty blízké $+1$ nebo -1 znamenají silnou závislost proměnných, hodnota 0 nezávislost. Kladné znaménko koeficientu značí kladnou (pozitivní) asociaci proměnných, záporné pak zápornou (negativní) asociaci. Zde nabývá koeficient asociace hodnoty $0,110$. Jeho hodnota je nízká, ale kladná. Znamená to tedy, že závislost podnikatelských snah studenta na samostatné výdělečné činnosti alespoň jednoho z rodičů je slabá, ale častěji se vyskytuje případ, kdy má podnikatelské úmysly student, který má alespoň jednoho z rodičů samostatně výdělečně činného.

Tabulka 24: Asociační tabulka s četnostmi k otázkám Q3.2 a Q6.2

Q 3.2 Snažíte se v současné době založit svůj vlastní podnik/být samostatně výdělečně činný(á)?	Q6.2 Jsou Vaši rodiče majitelé většinového podílu ve firmě?	
	ANO	NE
ANO	6 457	18 891
NE	15 943	76 080

Zdroj: vlastní zpracování

Na základě dat v tabulce 24 byl opět proveden test nezávislosti obou uvedených proměnných a zjišťován směr a síla jejich závislosti. Hodnota P je rovna 0,0000 a koeficient asociace je roven 0,085. Znamená to, že závislost snahy studenta o podnikatelskou činnost na tom, zda rodiče mají většinový podíl ve firmě, byla prokázána, ale je velmi slabá. Kladná hodnota koeficientu asociace opět značí, že se častěji vyskytuje případ, kdy má podnikatelské snahy student, který má alespoň jednoho z rodičů vlastníkem většinového podílu ve firmě.

Pro úplný přehled o vztazích mezi podnikatelskými snahami studentů a podnikatelskými aktivitami jejich rodičů byly odpovědi na otázky Q6.1 a Q6.2 sloučeny (tj. četnosti odpovědi ANO u otázek Q6.1 a Q6.2 v tabulkách 23 a 24 byly sečteny a stejně tak četnosti odpovědi NE) a byla změřena síla a směr prokázané závislosti pomocí koeficientu asociace. Jeho hodnota je zde 0,097. Není už nic překvapivého, že závislost podnikatelských snah studenta na podnikatelských aktivitách přinejmenším jednoho z jeho rodičů je slabá. Podstatné také je, že je přímá, tj. o něco málo častěji se snaží podnikat ti studenti, jejichž rodiče (alespoň jeden z nich) mají nějaké podnikatelské aktivity.

Nyní se zaměříme na ty studenty, kteří už mají vlastní firmu nebo jsou samostatně výdělečně činní. I v jejich případě byla provedena stejná úprava odpovědi na otázky Q6.1 a Q6.2 jako u skupiny studentů, kteří se snaží založit svůj podnik či být samostatně výdělečně činní, tj. odpovědi „Ano, otec“, „Ano, matka“, „Ano, oba“ jsme sloučili do jedné odpovědi označené „Alespoň jeden z rodičů“ (ve všech tabulkách označeno jen jako ANO). Výsledkem jsou dvě nové asociační tabulky – viz tabulky 25 a 26. Připomeňme, že důvodem sloučení odpovědi je snaha identifikovat směr zjištěné závislosti, abychom určili, zda podnikatelské aktivity rodičů pozitivně či negativně ovlivnily podnikatelskou činnost jejich potomků.

Tabulka 25: Asociační tabulka s četnostmi k otázkám Q3.3 a Q6.1

Q3.3 Máte již svoji vlastní firmu/jste již samostatně výdělečně činný(á)?	Q6.1 Jsou Vaši rodiče samostatně výdělečně činní?	
	ANO	NE
ANO	5 481	4 660
NE	37 124	70 106

Zdroj: vlastní zpracování

I mezi proměnnými v tabulce 25 byla prokázána závislost (Hodnota $P = 0,0000$). Koeficient asociace zde nabývá hodnoty 0,114. Znamená to tedy, že o něco málo častěji má svou firmu či samostatnou výdělečnou činnost student, jehož rodiče jsou samostatně výdělečně činní, resp. alespoň jeden z nich.

Tabulka 26: Asociační tabulka s četnostmi k otázkám Q3.3 a Q6.2

Q3.3 Máte již svoji vlastní firmu/jste již samostatně výdělečně činný(á)?	Q6.2 Jsou Vaši rodiče majitelé většinového podílu ve firmě?	
	ANO	NE
ANO	3 148	6 993
NE	19 252	87 978

Zdroj: vlastní zpracování

Závislost se podařilo prokázat i mezi odpověďmi na otázky Q3.3 a Q6.2, uvedenými v tabulce 26 (P hodnota = 0,0000). Hodnota koeficientu asociace 0,094 nás pak informuje o tom, že mezi danými odpověďmi je závislost sice slabá, ale přímá. To vyjadřuje skutečnost, že trochu častěji má student svoji vlastní firmu či samostatnou výdělečnou činnost, pokud přinejmenším jeden z jeho rodičů je vlastníkem většinového podílu ve firmě.

A nakonec ještě provedme souhrnné zhodnocení závislosti podnikatelských aktivit studenta na podnikatelské činnosti jeho rodičů. K tomu je potřeba sloučit odpovědi ANO na otázky Q6.1 a Q6.2 a taktéž odpovědi NE na tyto otázky (v tabulkách 25 a 26). Po prokázání závislosti odpovědí Q3.3 a Q6.1+Q6.2 (P hodnota = 0,0000) doplníme informaci hodnotou a interpretací koeficientu asociace. Ten je zde roven 0,102. Vidíme, že závislost obou odpovědí je slabá, ale opět přímá, což značí, že trochu častěji se vyskytuje případ, kdy student má svou firmu či samostatnou výdělečnou činnost, pokud přinejmenším jeden z jeho rodičů je samostatně výdělečně činný nebo vlastní většinový podíl ve firmě.

Závěr: Byla zjištěna závislost mezi podnikatelskými snahami či již podnikatelskou aktivitou studentů a podnikatelskými činnostmi jejich rodičů. Tato závislost je slabá a přímá. Značí to, že se o něco málo častěji vyskytuje případ, kdy se student snaží o podnikatelskou činnost či již vykazuje podnikatelské aktivity, pokud alespoň jeden z jeho rodičů je samostatně výdělečně činný nebo je vlastníkem většinového podílu ve firmě. Podnikatelská činnost rodičů tedy může mít pozitivní vliv na rozhodnutí studenta podnikat, i když tento vliv není velký.

9

Souvislost mezi kvalitou života a podnikatelskou aktivitou studentů

Kromě rodinného zázemí je rozhodování vysokoškolských studentů ovlivněno rovněž společností, kvalitou života v dané zemi, životní úrovní. Z tohoto důvodu byly vybrány dvě databáze zabývající se hodnocením životních podmínek zemí z mezinárodního hlediska. Jedním z dostupných hodnocení životních podmínek je Index kvality života, který poskytuje na svých stránkách společnost NUMBEO (2017). Dále byla použita data zabývající se hodnocením životní úrovně pod názvem Social Progress Index (Porter et al., 2017).

9.1 Indexy kvality života – NUMBEO

Databáze NUMBEO byla vytvořena v roce 2009. Jedná se o veřejně přístupnou databázi na principu otevřených dat. Do té doby nebyla žádná jiná databáze o životních nákladech bezplatně a veřejně přístupná. Jiné databáze byly většinou vázány na konkrétní výzkumy, byly proto buď utajeny, případně omezeny jen na vybraná města, regiony nebo byly příliš drahé. Další nevýhodou dat z konkrétních výzkumů byla vazba pouze na ručně sebraná data, a to bez přístupné informace o míře chybovosti. Přitom je potřeba si uvědomit, že ruční sběr dat v oblasti životních nákladů je na

vznik chyb velice náchylný, a to ve vazbě na cenovou oscilaci (sezónní ceny, sběr cen jedním člověkem může vést k chybě lidského faktoru apod.). Jiné souhrnné zprávy o kvalitě života se váží jen na průměrnou osobu, nezohledňují rodinu a konkrétní styl života, apod.

Metodika, sběr a zpracování dat pro databázi NUMBEO

Databáze NUMBEO je provozována na základě softwaru pro získávání různých ekonomických ukazatelů zdarma (pomocí nástroje „košík zboží a služeb“). Index kvality života NUMBEO je maximalizačního typu, tzn. vyšší hodnota je lepší. Index je odhadem celkové kvality života pomocí empirického vzorce, který bere v úvahu:

- index kupní síly (maximalizačního typu tzn. vyšší je lepší),
- index znečištění (minimalizačního typu, tj. nižší je lepší),
- poměr cena domu k příjmu (minimalizačního typu tj. nižší je lepší),
- index životních nákladů (minimalizačního typu tj. nižší je lepší),
- bezpečnostní index (maximalizačního typu, vyšší je lepší),
- index zdravotní péče (maximalizačního typu, vyšší je lepší),
- dopravní časový index (minimalizačního typu, nižší je lepší) a
- klimatický index (maximalizačního typu, vyšší je lepší).

Celkový index kvality života napsaný v programovacím jazyce Java je aktuálně vymezen vzorcem (1):

$$\begin{aligned} index.main = & \text{Math.max}(0, 100 + purchasingPowerInclRentIndex / 2.5 - \\ & (housePriceToIncomeRatio * 1.0) - costOfLivingIndex / 5 + safetyIndex / 2.0 + \\ & healthIndex / 2.5 - trafficTimeIndex / 2.0 - pollutionIndex * 2.0 / 3.0 + climateIndex / 3.0) \end{aligned} \quad (1)$$

Současně je aktuální vzorec (1) upraven o změny na základě tzv. strojového učení, pomocí zpětné vazby. Index nákladů na život je vybudován na základě odhadu průměrných nákladů v daném městě pro čtyřčlennou rodinu. Váhy se mění v průběhu času, metodika není skrytá a váhy jsou vždy dostupné on-line.

Shromažďování dat NUMBEO spoléhá jak na uživatelské vstupy, tak i ručně shromažďované údaje. Tyto jsou získávány z autoritativních zdrojů, tedy přímo z webových stránek supermarketů, internetových stránek taxislužby, vládních institucí, ale

i novinových článků a jiných průzkumů. Pro odstranění šumů a odlehlých dat jsou používány automatické a poloautomatické filtry. Důležitá je rovněž možnost archivace starých dat. (NUMBEO, 2017)

9.2 Index sociálního pokroku – ISP

Index sociálního pokroku (Social Progress Index, dále také SPI) byl vymezen na základě následujících čtyř klíčových principů (Porter et al., 2017):

- 1) Je postaven výhradně na **sociálních a environmentálních ukazatelích**: Cílem je měřit sociální pokrok přímo, spíše než využívat v zastoupení ekonomické ukazatele nebo výsledky. Důvodem vyloučení ekonomických ukazatelů je snaha důkladně a systematicky analyzovat vztah mezi hospodářským (měřeno například podle HDP na obyvatele) a sociálním rozvojem.
- 2) **Výsledky nejsou vstupy**: Cílem je měřit výsledky, které jsou důležité pro životy skutečných lidí, ne vstupy. Například záměrem je měřit zdravotní stav a zdraví dosažené v zemi, ne kolik na to bylo vynaloženo peněz, ani kolik země vynakládá celkově na zdravotní péči.
- 3) **Holistický a relevantní přístup pro všechny země**: Snahou je vytvořit hodnocení sociálního pokroku na principu celostního pohledu, jako na systém zahrnující mnoho aspektů „zdraví společností“. Většina předchozích snah hodnocení se zaměřila na nejhudší země, i když z pochopitelných důvodů. Ale i prosperující země čelí sociálním výzvám a znalost toho, co představuje úspěšnou společnost, včetně vyšší úrovně příjmů, je nezbytná pro mapování cesty pro každou zemi.
- 4) **Akčnost**: Index sociálního pokroku má být praktickým nástrojem, který pomůže lidem a praktikům ve vládním sektoru, podnikání a občanské společnosti provádět politiky a programy, které povedou k rychlejšímu sociálnímu pokroku. Pro dosažení tohoto cíle jsou výsledky měřeny tzv. granulárním způsobem (zrnko po zrnku). Tento způsob se zaměřuje na konkrétní oblasti, které lze přímo implementovat.

Index sociálního pokroku byl v roce 2017 strukturován 12 složkami (ve třech dimenzích) a 50 odlišnými ukazateli. Rámec nejen poskytuje souhrnné skóre a hodnocení jednotlivých zemí, ale také umožňuje benchmarking v konkrétních oblastech síly a slabosti.

Koncepci tvoří definice pojmu: **Sociální pokrok je schopnost společnosti vyhovět základním lidským potřebám svých občanů, postavit základy, které umožní občanům a komunitám zvýšit a udržet kvalitu svého života a vytvořit podmínky pro to, aby všichni jednotlivci dosáhli svého plného potenciálu.**

Dále je důležité charakterizovat vztah mezi HDP na obyvatele a celkovým společenským pokrokem. Data z realizovaných šetření odhalují několik klíčových poznámek:

- HDP na obyvatele a celkový společenský pokrok mají mezi sebou pozitivní a silný vztah.
- Vztah mezi ekonomickým rozvojem a sociálním pokrokem není lineární.

Klíčovou výhodou Indexu sociálního pokroku je vyloučení ekonomických proměnných, tedy že výsledky lze hodnotit ve vztahu k úrovni hospodářského rozvoje země. V mnoha případech je užitečnější a zajímavější srovnávat výkon země se zeměmi s podobnou úrovní HDP na obyvatele než se všemi zeměmi světa. Například země s nižšími příjmy může mít nízké skóre na určité složce, ale může výrazně překročit typické skóre pro země s podobnými příjmy na obyvatele. Více viz www.socialprogressimperative.org.

Metodika, sběr a zpracování dat

Společenský pokrok je posuzován systematickým a komplexním způsobem s rámcem, který je složen ze tří architektonických prvků: rozsah/dimenzí, komponent a ukazatelů.

- Byly vymezeny dimenze (rozsah), ty představují široké koncepční kategorie, které definují společenský pokrok. Index se vypočítá jako rovnoměrně vážený průměr a skóre země na každý ze tří rozměrů vymezených dimenzí.
- V rámci každé dimenze jsou vymezeny čtyři jedinečné složky/komponenty. Jedná se o související pojmy, které dohromady tvoří každou dimenzi. Hodnota rozměrů země se vypočítá jako rovnoměrně vážený průměr těchto čtyř složek v dané dimenzi.
- Každá složka se skládá z ukazatelů, které měří co nejvíce jejich platných aspektů. Tyto ukazatele jsou agregovány pomocí váženého průměru, kde jsou váhy určovány analýzou hlavních komponent. Uvedený rámec je patrný v tabulce 27.

(Porter et al., 2017)

Tabulka 27: Indikátory indexu sociálního pokroku

Základní lidské potřeby	Výživa a základní lékařská péče	Podvýživa
		Hloubka potravinového deficitu
		Míra úmrtnosti matek
		Míra dětské úmrtnosti
		Úmrtí z infekčních onemocnění
	Voda a hygiena	Přístup k potrubní vodě
		Venkovský přístup ke zdroji upravované/čisté vody
		Přístup k funkčnímu kanalizačnímu zařízení
	Přístřeší	Dosažitelnost cenově dostupného bydlení
		Přístup k elektrické energii
		Kvalita dodávky elektřiny
		Úmrtí způsobené znečištěním ovzduší domácností
	Osobní bezpečí	Míra zabití
		Úroveň násilné trestné činnosti
		Vnímání kriminality
		Politický teror
		Úmrtí v dopravním provozu
Základy blahobytu	Přístup k základním znalostem	Míra gramotnosti dospělých
		Základní zápis do školy
		Zápis do středních škol
		Rovnost pohlaví v sekundárním zápis
	Přístup k informacím a komunikace	Předplatné mobilních telefonů
		Uživatelů internetu
		Index svobody tisku
	Zdraví a wellness (stav dobré nálady)	Očekávání života v 60
		Předčasné úmrtí z nekomunikovatelných nemocí
		Míra sebevražd
	Kvalita životního prostředí	Znečištění venkovního ovzduší jako atribut úmrtí
		Čištění odpadních vod
		Biodiverzita a obydlenost
		Emise skleníkových plynů

Příležitosti	Lidská práva	Politická práva
		Svoboda projevu
		Svoboda shromažďování
		Soukromá vlastnická práva
	Osobní svoboda a volba	Svoboda volby života
		Svoboda náboženství
		Brzká manželství
		Uspokojení poptávky po antikoncepci
		Korupce
	Tolerance a inkluze	Tolerance pro přistěhovalce
		Tolerance pro homosexuály
		Diskriminace a násilí vůči menšinám
		Náboženská tolerance
		Síť zabezpečení komunity
	Přístup k pokročilému vzdělávání	Délka terciárního vzdělávání
		Průměrné roky žen ve škole
		Nerovnost v dosažení vzdělání
Univerzity na celosvětové úrovni		
Procento vysokoškolských studentů zapsaných na univerzitách s celosvětovou působností		

Zdroj: zpracováno dle Porter, 2017

9.3 Vyhodnocení vztahu mezi kvalitou života a podnikáním studentů

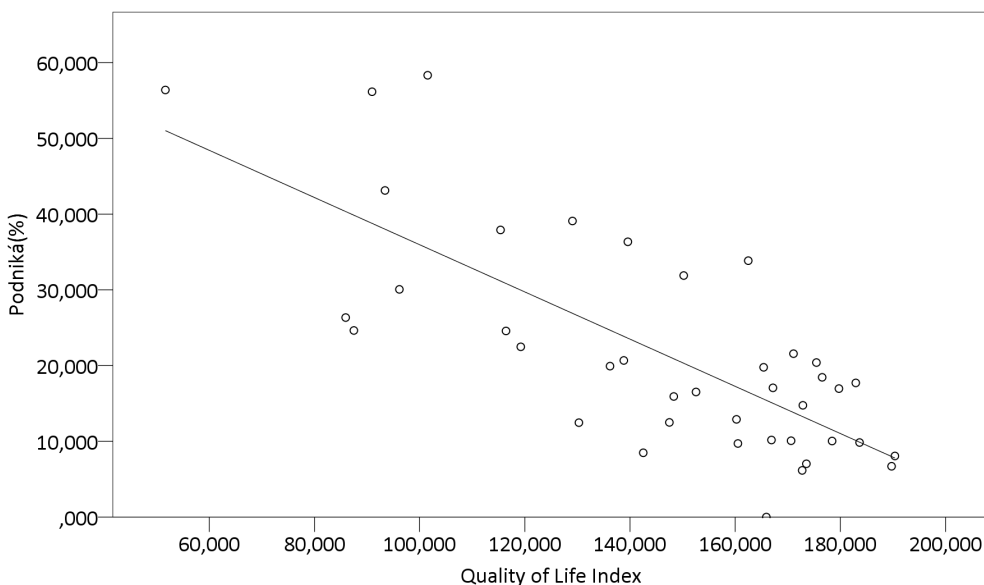
Nejprve byla provedena analýza vztahů mezi podnikáním studentů a kvalitou života v případě databáze NUMBEO. Vzhledem k otevřenosti systému tvorby DB NUMBEO na internetu, lze konstatovat, že žebříček hodnocení je sestavován na základě informací získaných v otevřeném prostředí internetu bez ověřování dalším subjektem. Lze předpokládat, že vedle zjišťování dat z autoritativních vstupů, jsou dále hodnotiteli spíše mladí lidé, kterým je internetové prostředí sdílení informací bližší a jež budou mít jiné priority než např. senioři. Usuzujeme proto, že se jedná o shodnou věkovou skupinu jako v případě respondentů výzkumu GUESSS.

Připojíme-li do datové matice GUESSS 2016 informace o kvalitě života v jednotlivých státech za rok 2016, je možné v datech najít zajímavý výsledek. Je patrné, že existuje velmi silná záporná korelace mezi indexem kvality života a počtem podnikajících

studentů. To znamená, že ve státech s nižším indexem kvality života je výrazně vyšší procento studentů, kteří se snaží založit vlastní firmu nebo již podnikají. Následující graf na obrázku 22 zobrazuje procento respondentů-podnikatelů GUESSS v jednotlivých státech a kvalitu života pro daný stát (každý bod je roven jednomu státu). Tento graf na obrázku 22 je navíc proložen přímkou, na které je vidět klesající trend.

V případě vztahu atributů „Procento podnikatelů v zemi“ a atributu „Quality of Life Index“ (NUMBEO) vedl test k hodnotě $P 0,0000$, což znamená zamítnutí nulové hypotézy o nezávislosti proměnných. Hodnota Spearmanova korelačního koeficientu mezi atributem „Procento podnikatelů v zemi“ a atributem kvality života „Quality of Life Index“ (NUMBEO) je záporná, a to konkrétně $-0,677$. To naznačuje zápornou korelaci. Koeficient korelace je statisticky významný na hladině 5 % i na hladině významnosti 1 %. Atribut „Procento podnikatelů v zemi“ je procentuálním vyjádřením počtu podnikajících studentů v rámci jednotlivých zemí. Počet studentů a počet podnikajících studentů v jednotlivých zemích je výsledkem agregace nad atributem Q3.3 (Máte již svoji vlastní firmu/jste již samostatně výdělečně činný(á)?).

Vztah mezi podnikajícími respondenty výzkumu a kvalitou života v daném státu

Obrázek 22: Vztah mezi podnikajícími respondenty výzkumu GUESSS 2016 a kvalitou života v daném státu 2016 (Quality of Life Index, Numbeo, 2017)

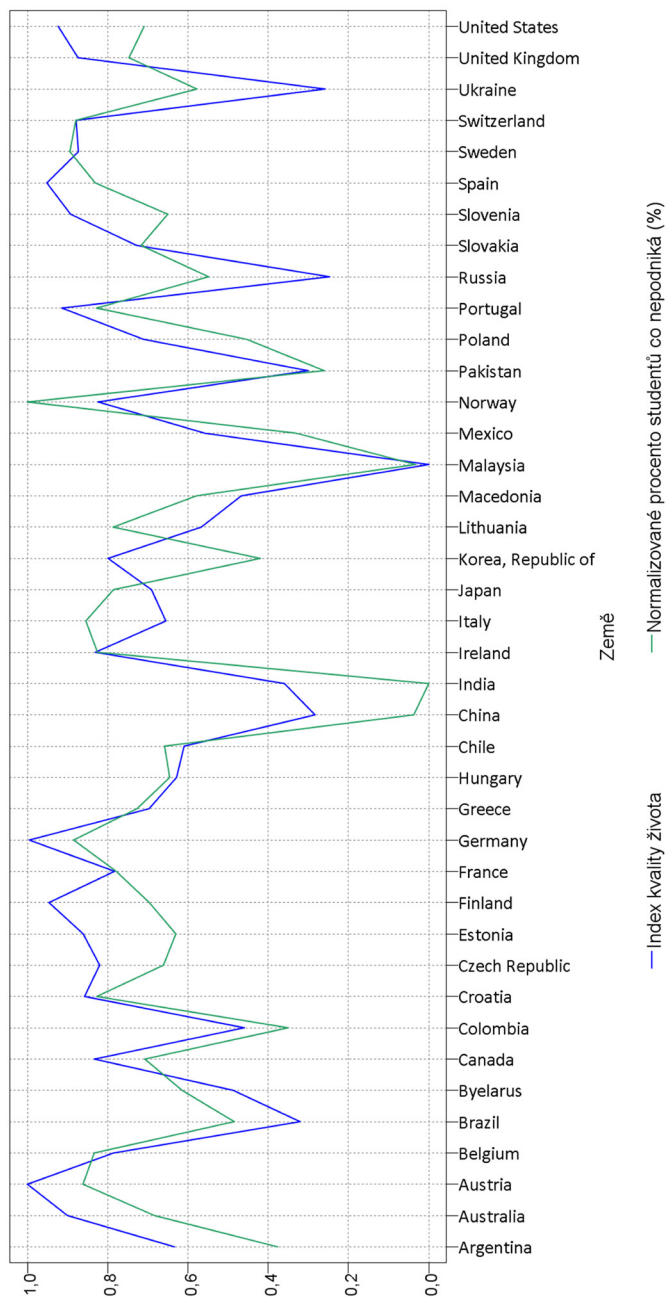
Zdroj: vlastní zpracování

Shodné vyhodnocení bylo provedeno rovněž pro atribut indexu sociálního pokroku (SPI). Hodnota Spearmanova korelačního koeficientu mezi atributem „Procento podnikatelů v zemi“ a atributem kvality života „Social Progress Index“ (SPI) je -0,763. To znamená opět zápornou korelaci a shodu s výše uvedeným vyhodnocením.

Situaci pro vybrané státy, pro které jsou dostupná data o indexu kvality života, ilustruje následující obrázek 23. Státy jsou zde řazené dle abecedy a hodnoty indexu kvality života a procento studentů, kteří nepodnikají, jsou normalizované na rozsah 0 až 1. Modře je v grafu na obrázku 23 znázorněna normalizovaná hodnota indexu kvality života v daném státě a zeleně procento studentů v zemi, kteří nepodnikají. Obrázek 23 ukazuje, jak se obě křivky kopírují, v zemích s vysokou úrovní života existuje největší procento studentů, kteří **nepodnikají**.

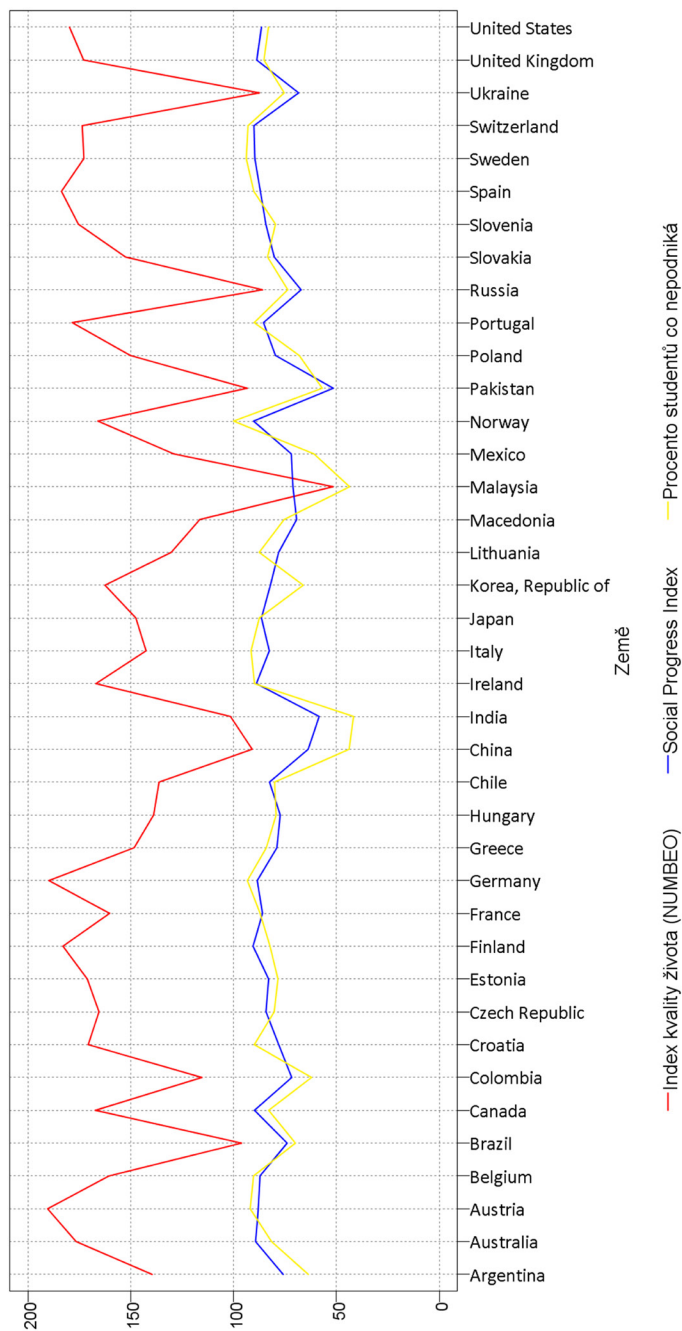
Na základě zjištění, **že čím je životní úroveň v daném státu vnímána jako lepší, tím méně jsou studenti vysokých škol motivováni k podnikatelským aktivitám**, byla data porovnána i v případě dalšího indexu SPI, který hodnotí životní úroveň v daných státech. Jak je patrné z obrázků 24 a 25 (data normalizována na rozsahu 0 až 1), byly v obou případech měření úrovně životní úrovně (NUMBEO a SPI) zjištěny obdobné výsledky.

Kvalita života a (ne)podnikání studentů VŠ

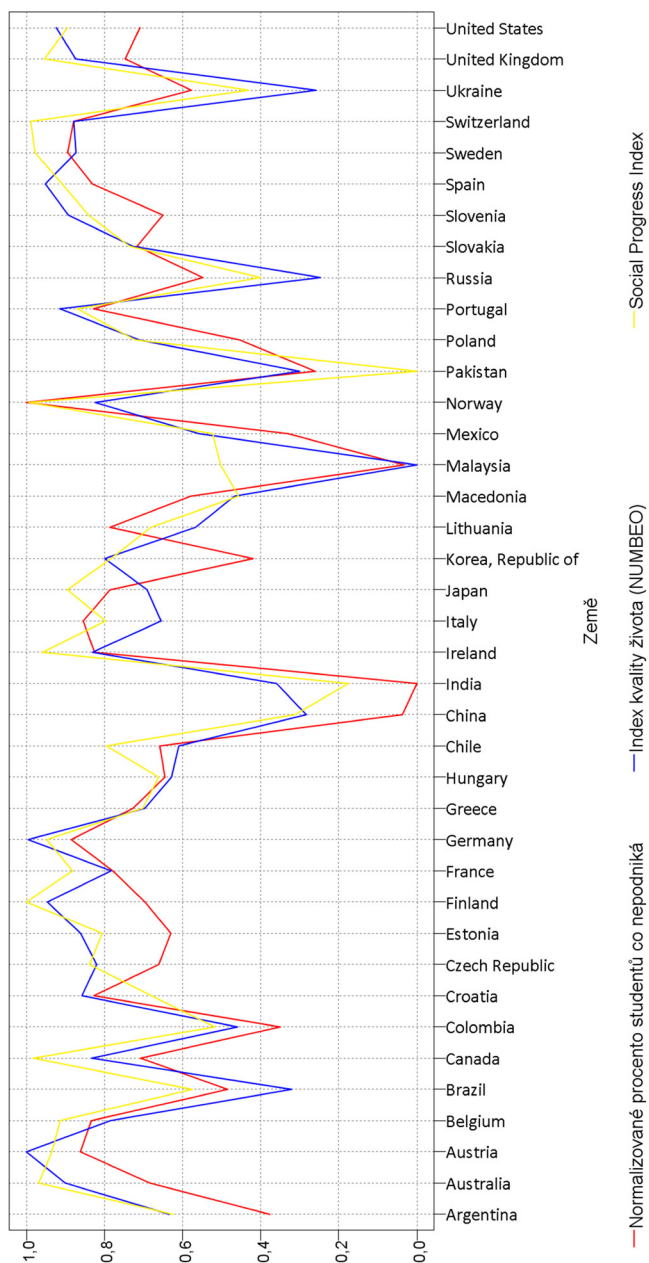
Obrázek 23: Kvalita života a (ne)podnikání studentů VŠ (Quality of Life Index, Numbeo, 2017)
Zdroj: vlastní zpracování

NUMBEO data, SPI a (ne)podnikání studentů VŠ (procento)

Obrázek 24: NUMBEO data (index rozsahu 0 – 200), SPI (0 – 100) a (ne)podnikání

NUMBEO data, SPI a (ne)podnikání studentů VŠ (normalizovaná data 0 – 1)

Obrázek 25: NUMBEO data, SPI a (ne)podnikání studentů VŠ (normalizovaná data 0 – 1)
Zdroj: vlastní zpracování

Závěrečná diskuze

V rámci posledního aktuálního šetření GUESSS roku 2016 vyplnilo dotazník 122 509 respondentů z 50 zemí včetně České republiky. V České republice vyplnilo dotazník 1 135 respondentů, přitom pouze 8 % studentů studovalo studijní obor přímo zaměřený na podnikání.

Je zřejmé, že 28 % studentů z výzkumného vzorku v České republice chce začít své vlastní podnikání do pěti let od ukončení studia. Pouze 2 % studentů uvažuje o možnosti být součástí jejich rodinného podnikání. Přesto, že se jedná již o vysokoškolské studium, 11 % studentů neví, jestli chtějí být zaměstnanci nebo začít své vlastní podnikání po promoci. Z výzkumu můžeme vidět, že studenti upřednostňují být spíše zaměstnanci, než aby byli podnikateli. Stejně výsledky byly získány při výzkumu organizovaném Asociací malých a středních podniků v celé České republice. Výzkum ukázal, že mladí lidé si myslí, že podnikatelské prostředí není v naší zemi pro podnikání příliš vhodné. Také názor studentů na podnikatelské klima na univerzitě podporující a rozvíjející nápady pro nové podniky není uspokojivý. Z výzkumu vidíme, že pouze 40 % studentů vnímá české univerzitní prostředí jako inspirativní a podporující k rozhodnutí stát se podnikatelem. Podobné výsledky byly rovněž získány z hlediska hodnocení doplňkových kurzů zaměřených na rozvoj podnikatelských dovedností.

Když srovnáváme výsledky kariérního postupu v souvislosti s počtem odpovědí z dané české univerzity, vidíme, že nejvyšší zájem o podnikání má Vysoká škola ekonomická v Praze (30 % studentů), dále na Univerzitě Škoda Auto (24 % studentů, avšak s malým počtem respondentů), Technická univerzita v Liberci a Univerzita Hradec Králové (oba 17 % studentů).

Jak je patrné z výsledků v oblasti rodinného zázemí vysokoškolských studentů napříč všemi zeměmi (kapitola 8), studenti, jejichž rodiče vlastní většinový podíl ve firmě či jsou jako fyzické osoby samostatně výdělečně činní, častěji uvažují o podnikání, případně jsou již v zakládání vlastního podniku aktivní více než studenti, jejichž

rodiče nepodnikají. Průměrný věk studentů v rámci šetřeného vzorku za všech 50 zemí je 24 let. Většina studentů (52 %) je ve věku mezi 21 a 25 let, z nich v 59 % se jedná o ženy. Převažující typ studia respondentů (79 %) je vysokoškolské bakalářské. Uvedené charakteristiky jsou velmi podobné předchozím ročníkům šetření GUESSS.

Z mezinárodního hlediska byla sledována otázka faktorů, které by mohly ovlivňovat zapojení studentů vysokých škol do podnikání. Těchto faktorů je více od historicky společenského, současného politického a hospodářského prostředí po geografické a demografické. Uvedené faktory lze sledovat přes index kvality života. Jak se v kapitole 9 podařilo prokázat, křivka indexu kvality života pro vybrané státy ve vazbě na zapojení do průzkumu GUESSS kopíruje křivku reprezentující počet vysokoškolských studentů-respondentů GUESSS, kteří nepodnikají. To lze zjednodušit následujícím konstatováním. **V případech vyšší kvality života dochází k poklesu motivace k podnikání.** Vzhledem k tomu, že respondenti GUESSS označovali své podnikatelské aktivity v rozsahu malého a středního podnikání (do 250 zaměstnanců), lze tak nepřímou potvrdit významnou roli malého a středního podnikání ve společnosti, jako nástroje pro řešení nezaměstnanosti, např. z důvodu útlumu odvětví původně dominantního ve vybraném regionu. Z tohoto důvodu je nutná příprava zázemí pro podnikání a vzdělávání v oblasti podnikatelských aktivit.

Doporučení

Zpráva o rodinném podnikání v Evropě (2014/2210 (INI)) uvádí, že je nezbytné podporovat a vzdělávat podnikatelské aktivity na univerzitách napříč všemi obory. (Niebler, 2015) V České republice lze nalézt některá zaměření studijních programů či kurzy orientované na specifika rodinného podnikání. Historicky bylo univerzitní prostředí ale vnímáno především jako výzkumné a vzdělávací. Nicméně s rozvojem společnosti je zásadní rozšířit její roli na podnikatelskou. Na Technické univerzitě v Liberci byl proto kromě výzkumných aktivit v této oblasti založen Student Business Club, který se snaží podnítit chuť k podnikání a dané komunitě nabízí v této oblasti potřebné vzdělávání a trénink. Jeho cílem je pomoci studentům transformovat své podnikatelské myšlenky do reálného života. Kromě této činnosti je také nutné inovovat akreditované studijní programy včetně směrem řešení specifík rodinného podnikání.

Česká republika jako další postkomunistické země má některé specifické problémy s rozvojem soukromých podniků, potažmo rodinných. Tyto podnikatelské tradice, zejména v rodinných podnicích, byly přerušeny procesem znárodnění podniků, likvidací soukromého podnikání a zavedením centrálního plánování ekonomiky po druhé světové válce.

Zmíněné výzkumné aktivity Ekonomické fakulty Technické univerzity v Liberci jsou zaměřeny na problémy rodinných podniků, a to v obcích venkovského typu. Jak ale zjišťujeme, není snadné statisticky vyjadřovat procentuální zastoupení rodinných mezi jinými společnostmi, protože v České republice nejsou statisticky identifikovány.

Pro rodinný podnik je typické výrazné překrývání rodinných a podnikových prvků. Můžeme dále konstatovat, že v oblasti financování rozvoje rodinného podnikání je vlastní kapitál využíván ve srovnání s cizím kapitálem častěji. V této souvislosti můžeme mluvit o tzv. trpělivém kapitálu. V oblasti daně z příjmů lze proto spatřit možnost snížit zdanitelný zisk na základě úroků vlastního kapitálu, jako v případě úroků z cizího kapitálu.

Malé a střední podniky, včetně rodinných podniků, hrají klíčovou roli v regionálním rozvoji a zaměstnanosti, proto by měla být tématu věnována zvýšená pozornost.

Poděkování: Výzkum prezentovaný v této publikaci byl podpořen Technologickou agenturou České republiky v rámci projektu „Rodinné podnikání – řešení sociálních a ekonomických rozdílů obcí“; reg. číslo TD03000035.

Upozornění: Další šetření GUESSS proběhne v roce 2018. Informace k výzkumu na českých vysokých školách budou dostupné např. na webovém portálu „Student Business Club“ na adrese sbc-tul.cz.

Seznam zdrojů

Anderson, A., S. Jack and S. Drakopoulou. 2005. The role of family members in entrepreneurial networks: Beyond the boundaries of family firms. *Family Business Review* 18(2): 135–154.

ANON. 2016. *Doing Business. 2016*. World Bank Group, [online]. 2016-10_20. Dostupné z: http://www.doingbusiness.org/~/_media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB17-Chapters/DB17-About-Doing-Business.pdf.

Antlova, K. and Rydvalova, P. 2016. *GUESSSS: Report for Czech Republic (2016)*. Faculty of Economics, Technical University of Liberec [online]. Dostupné z: <http://www.guesssurvey.org/>.

Bagheri, A. and Z. A. L. Pihie. 2010. Role of family leadership development of university students. *World Applied Science Journal* 11(4): 434–442.

Belz, H. a M. Siegrist. 2001. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-479-6.

Bergmann, H., C. Hundt, R., Sternberg. 2016. What makes student entrepreneurs? [Online]. On the relevance (and irrelevance) of the university and the regional context for student start-ups, *Small Business Economics* (2016) 47, p. 53–76. Dostupné z: [Bergmann%20Hundt%20Sternberg_2016_Student%20entrepreneurs_FINAL](#).

Capponi, V. a T. Novák. 1994. *Asertivně do života*. Praha: Grada, 1994. ISBN 80-247-0989-9.

Carnegie, D. 2012. *Jak se stát úspěšnou vůdčí osobností a efektivně se rozhodovat*. Praha: Práh, 2012. ISBN 978-80-7252-333-7.

Davis, J., K. E. Gerzsisik, et al. 1996. *From generation to generation: Life cycles of family business*. Boston: Harvard Business School Press. ISBN 978-0-87584-555-5.

- EC. 2016. *Strategic framework – Education & Training 2020* [online]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/entrepreneurship_en.
- EUROSTAT. 2016. *Education and Training*. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.
- Geissler, M. 2013. *Determinanten des Vorgrundungsprozesses*. Wiesbaden: Springer Fachmedien Wiesbaden. ISBN 978-3-658-01665-4.
- Greene, F. J. and G. Saridakis. 2007. Understanding the factors influencing graduate entrepreneurship, research report 007/2007. *National Council for Graduate Entrepreneurship* (NCGE), March. <http://www.ncge.com/> (accessed December 2013).
- Guo, L., Wei, S., R. Sharma, K. Rong. 2016. Investigating e-business models' value retention for start-ups: The moderating role of venture capital investment intensity, *International Journal of Production Economics* 186 (2016) 33–45. DOI: 10.1016/j.ijpe.2017.01.021.
- GUESSSS. 2016. *Global University Entrepreneurial Spirit Students' Survey* [online]. Oktober 24, 2016 ©2003–2013 KMU-HSG, University of St.Gallen. Dostupné z: <http://www.guesssurvey.org/>.
- Jáč, I. et al. 2017. *Typologie a hodnocení vitality rodinného podnikání*. Edice Strategické řízení výkonnosti podniku, svazek 4. Liberec: TUL, 2017. ISBN 978-80-7494-348-5.
- Khelerová, V. 2004. *Komunikační a obchodní dovednosti manažera*. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 80-7169-375-8.
- Kohoutek, R. 2000. *Základy sociální psychologie*. Brno: CERM, Masarikova univerzita v Brně, Brno. ISBN 80-7204-064-2.
- Ministr, J., T. Pitner. 2016. The Academic Industrial Collaboration as an Innovation Instrument. In *Proceedings IDIMT, 24th Interdisciplinary Information Management Talks*, Sept. 7-9, 2016, Poděbrady Czech Republic; pg. 53 – 62. Linz: Johannes-Kepler-Universität Linz. ISBN 978-3-99033-869-8
- Niebler, A. 2015. *Zpráva o rodinných podnicích v Evropě (2014/2210(INI))* pro Evropský parlament, str. 8, odst. 22, reg. č. RR/1067364CS ze dne 30. června 2015.
- Nollke, M. 2003. *Rozhodování. Jak činit správná a rychlá rozhodnutí*. Praha: Grada Publishing, 2003. ISBN 80-247-0411-0.

- NUMBEO. 2017. Quality of Life Index, Numbeo, 2017 [online]. Copyright © 2009-2017 Numbeo. Dostupné z: <https://www.numbeo.com/quality-of-life/rankings.jsp>.
- Pauknerová, D., et al. 2006. *Psychologie pro ekonomy a manažery*. 2. vydání. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1706-9.
- Plamínek, J. 2009. *Konflikty a vyjednávání*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-2944-2.
- Plamínek, J. 2008. *Tajemství motivace*. Praha: Grada Publishing, dotisk 2008. ISBN 978-80-247-1191-7.
- Porter, M., E., S. Stern and M. Green. 2017. *Social Progress Index 2017*. Social Progress Imperative 2017 [online]. Washington, DC 20037. Dostupné z: www.socialprogressimperative.org
- Robson, P. and R. Bennett. 2000. SME growth: The relationship with business advice and external collaboration. *Small Business Economics* 15(3): 193–208.
- Rydvalová, P., et al. 2017. *Rodinné podnikání – zdroj rozvoje obcí*. Edice Strategické řízení výkonnosti podniku, svazek 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2015. ISBN 978-80-7494-245-7.
- Schott, B. 2003. *Jednání. Jak úspěšně vyjednat*. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-0412-9.
- Sieger, P., Gruber, M., Fauchart, E., Zellweger, T. 2016. Measuring the social identity of entrepreneurs: Scale development and international validation. *Journal of Business Venturing*, 31, 2016, p.542–572.
- Štěpaník, J. 2003. *Umění jednat s lidmi; Cesta k úspěchu*. Praha. Grada Publishing, 2003. ISBN 80-247-0530-3.
- Termann, S. 2002. *Umění přesvědčit a vyjednat*. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-0304-1.
- Vysekalová, J. a R. Komárková. 2000. *Psychologie reklamy*. Praha: Grada Publishing, 2000. ISBN 80-247-9067-X.
- Walter, S. G., K. P. Parboteeah, A. Walter. 2013. University departments and self-employment intentions of business students: A cross-level analysis. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 37(2), 175–200.
- Zellweger, T. 2017. *Managing the family business. Theory and practice*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017. ISBN 978-1-78347-070-9.

Shrnutí

GUESSS je zkratkou anglického názvu průzkumu podnikatelského ducha univerzitních studentů. Průzkum je zaměřený na postoje, myšlenky a aktivity studentů vysokých škol a univerzit ve světě. První průzkum byl realizován v roce 2003 na univerzitě St. Gallen ve Švýcarsku. V rámci posledního aktuálního šetření roku 2016 vyplnilo dotazník 122 509 respondentů z 50 zemí včetně České republiky. Tento dlouhodobý výzkum vysvětluje preference studentů v jejich budoucím zaměstnání či zájmu o založení vlastních podniků. Průzkum rovněž hodnotí podnikatelskou atmosféru na univerzitách, zájem a stav kurzů zaměřených na podnikání. Důležitou oblastí je rovněž hodnocení přístupu k tématu podnikání ze strany rodiny studentů a společnosti, ve které studenti žijí. Mezi další výsledky průzkumu patří hodnocení specifických podmínek pro začínající podniky v různých zemích. Výzkum byl distribuován on-line v rámci spolupracujících univerzit.

V České republice v roce 2016 vyplnilo dotazník zaměřený na podnikatelské aktivity 1135 respondentů, přitom pouze 8 % studentů studovalo studijní obor přímo v oblasti podnikání. Publikace přináší shrnutí výsledků výzkumu za Českou republiku v roce 2016, vybrané parametry jsou srovnávány napříč všemi 50 zeměmi. Samostatně je řešena otázka souvislosti mezi kvalitou života a podnikatelskou aktivitou studentů. Na základě zjištění je dále vedena závěrečná diskuze a doporučení.

CEP kategorie:

AE – Řízení, správa a administrativa

AM – Pedagogika a školství

AO – Sociologie, demografie

Klasifikace JEL:

M1 Business Administration

M13 New Firms, Startups

A2 Economic Education and Teaching of Economics

J0 Labor and Demographic Economics

Summary

Historically, the university environment was perceived mainly as research and educational, nevertheless, with the development of the society it is crucial to expand its role to entrepreneurial. This publication brings results from the international survey about the motivation of students to start their own business after graduation in the Czech Republic. The project leadership is in the hands of the Swiss Institute for Small Business and Entrepreneurship at the University of St. Gallen (KMU-HSG) in Switzerland (represented by Prof. Dr. Urs Fueglistaller). The questionnaire was altogether realized in fifty different countries from more than 1,000 universities.

We also compared results from the Czech Republic with the results from other countries. The methodology in the questionnaire is based on the factors which formulate the motivation. These factors are university and family context, social and cultural context and personal context. The results of the survey demonstrate that the family background and the university are very significant, and therefore the specifics of the family business should be also included in teaching programmes. This publication contributes to a better understanding of a motivation and attitudes of student towards entrepreneurship.

JEL Classification:

M1 Business Administration

M13 New Firms, Startups

A2 Economic Education and Teaching of Economics

J0 Labor and Demographic Economics

Rejstřík

- akčnost 53
autorita 10, 20
domácí prostředí 17
EUROSTAT 13
Evropský parlament 14
firma 30, 33, 41
FO – fyzická osoba 30, 31
generace viii, 30
GUESSS vii, viii, 4, 11, 14, 16, 21, 37, 56, 57, 62, 63, 64
hospodářský rozvoj 15, 53, 54
Index sociálního pokroku 53
Index kvality života 51, 52
inovace 14, 20
kariéra 1, 9, 21, 25, 30, 62
kompetence k podnikání 16, 17
kompromis 10, 11
konflikt 10, 11
konkurence 11, 22
konzervatismus 11
kvalita života 37, 51, 52, 54, 56, 57, 59
majoritní vlastník 18
motivace intrisická 10
motivace k podnikání 23, 27, 63
motivace pozitivní 10
následovník firmy 20
NUMBEO 51–53, 56–61
odvětví 22, 26, 33, 34, 41, 42
PO – právnická osoba 30, 36, 44
podnikání vii, viii, 1, 5, 7, 8, 10–12, 14, 16, 18, 21, 23, 25, 28, 30, 33, 37, 42, 53, 56, 59–62
podnikatel 8, 9, 10, 13, 14, 16, 17, 21, 23–26, 28, 29, 43, 62
podnikatelské aktivity 14, 16, 17, 22, 47, 48, 50, 63, 68
postoj 1, 10, 11, 15, 23, 27, 33, 34, 68
primární rodina 11
propagace 11, 22
průzkum vii, viii, 2, 3, 8, 11, 14, 16, 36, 37, 53, 63, 68
převzetí firmy 33–35
radikalismus 11
rodina 16
rodinné podnikání vii, 30, 31, 34, 36, 37, 41, 62, 64, 67
sdílená ekonomika 34
sebedůvěra 10
sociální role 10
SPI – Social progress index 51, 53, 58, 60, 61
spin-off 15
společnost vii, viii, 11, 14, 17, 19, 20, 51, 53, 54, 63, 68
start-up 15
student/ka/i vii, 1, 3, 7, 13, 16, 21, 23, 25, 30, 33, 37, 39, 42, 51, 56, 62
studentské podnikání vii
univerzita vii, viii, 1, 3, 4, 8, 9, 13, 14, 16, 24, 30, 37, 42, 56, 62
univerzitní prostředí vii, viii, 1, 14, 62
vlastnictví firmy, společnosti 17, 18, 26, 31, 32
vliv rodiny 1, 16
vysoká škola vii, viii, 1, 2, 4, 5, 7, 11, 13, 14, 23, 27, 29, 37, 58
vzdělávání studentů vysokých škol vii, 13, 14
zakladatel podnikání 9, 20, 23, 27
zaměstnání 1, 22, 68

Odborné monografie vydané v edici EF TUL Strategické řízení výkonnosti podniku:

<p>RYDVALOVÁ, Petra, Eva KARHANOVÁ HORYNOVÁ, Ivan JÁČ, Eliška VALENTOVÁ, Magdalena ZBRÁNKOVÁ. Rodinné podnikání – zdroj rozvoje obcí. EDICE EF TUL, svazek: 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2015. ISBN 978-80-7494-245-7.</p>	
<p>HASPROVÁ, Olga, et al. Výkonnost podniku v závislosti na účetních, finančních a daňových faktorech. EDICE EF TUL, svazek: 2. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2016. ISBN 978-80-7494-309-6.</p>	
<p>POTUŽÁKOVÁ, Zuzana, et al. Podnik v mezinárodním prostředí. EDICE EF TUL, svazek: 3. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2016. ISBN: 978-80-7494-311-9.</p>	
<p>JÁČ, Ivan, et al. Typologie a hodnocení vitality rodinného podnikání. EDICE EF TUL, svazek: 4. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2017. ISBN 978-80-7494-348-5.</p>	

Název: **Vztah studentů k podnikání**
Podtitul: Celosvětový průzkum GUESSS 2016 z pohledu studentů českých vysokých škol

Autoři: doc. Ing. Petra Rydvalová, Ph.D.,
doc. Ing. Klára Antlová, Ph.D. a
Ing. Bc. Marián Lamr

Vydavatel: Technická univerzita v Liberci
Studentská 1402/2
461 17 Liberec 1

Určeno pro: Odbornou veřejnost

Schváleno: Čj. RE 61/17, schváleno rektorátem TUL dne 16. 11. 2017

Počet stran: 80

Počet výtisků: 100

Edice: Strategické řízení výkonnosti podniku, svazek pátý

Vydání: První

Rok vydání: 2017

Číslo publikace: 55-061-17

Tiskárna: Vysokoškolský podnik Liberec spol. s r. o.,
Studentská 1402/2, Liberec

Vydání odborné publikace schválila vědecká redakce TUL.

ISBN 978-80-7494-380-5

Publikace přináší shrnutí výsledků výzkumu GUESSS za Českou republiku v roce 2016. GUESSS je zkratkou anglického názvu průzkumu podnikatelského ducha univerzitních studentů. Průzkum je zaměřený na postoje, myšlenky a aktivity studentů vysokých škol a univerzit ve světě. To autorům publikace umožnilo srovnání vybraných parametrů napříč 50 zeměmi, jejichž vysoké školy a univerzity se do průzkumu zapojily. Samostatně je v knize řešena otázka souvislosti mezi kvalitou života a podnikatelskou aktivitou studentů.

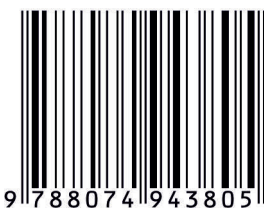
V České republice lze na vysokých školách a univerzitách nalézt zaměření studijních programů či kurzů orientovaných na podnikatelské dovednosti, již v menším měřítku pak zaměření na specifika rodinného podnikání. Historicky bylo univerzitní prostředí ale vnímáno především jako výzkumné a vzdělávací. Nicméně s rozvojem společnosti je zásadní rozšířit jeho roli na podnikatelskou.

Na Technické univerzitě v Liberci byl proto kromě výzkumných aktivit v této oblasti založen Student Business Club, který se snaží podnítit chuť k podnikání a dané komunitě nabízí v této oblasti potřebné vzdělávání a trénink. Jeho cílem je pomoci studentům transformovat své podnikatelské myšlenky do reálného života.

Další šetření GUESSS proběhne v roce 2018, účast v šetření je umožněna všem vysokým školám a univerzitám v České republice. Informace k výzkumu na českých vysokých školách budou dostupné např. na webovém portálu „Student Business Club“ na adrese **sbc-tul.cz** a portále k tématu rodinného podnikání **rodpod.tul.cz**.

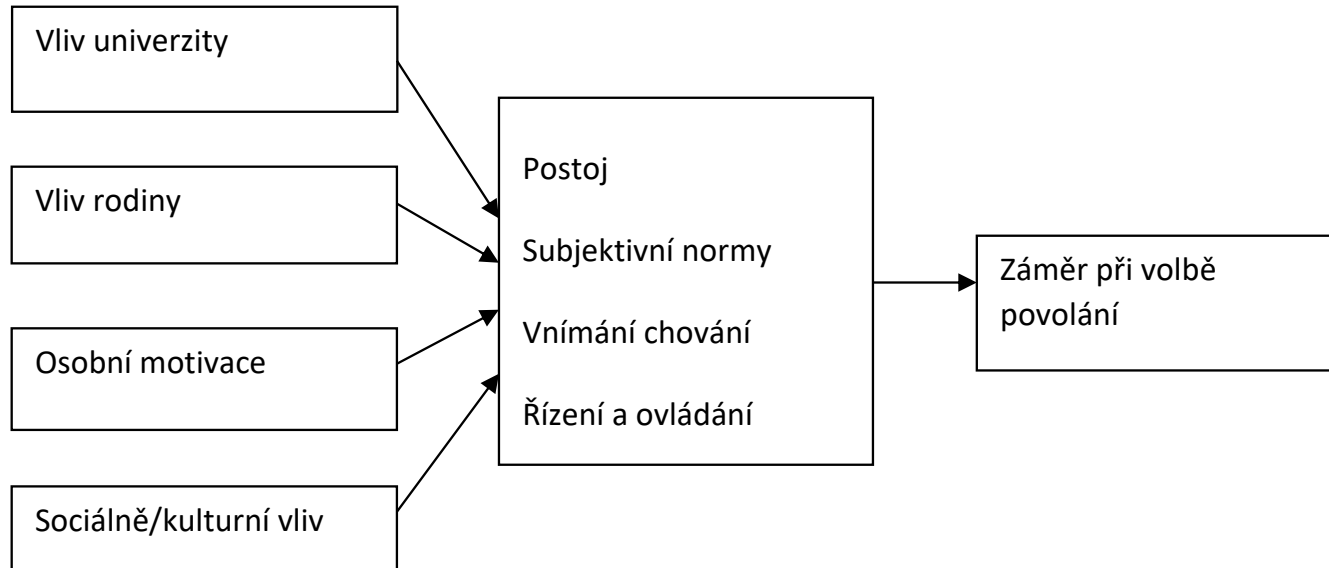
Global University Entrepreneurial Spirit Students' Survey

**Celosvětový průzkum GUESSS 2016
z pohledu studentů českých vysokých škol**

Příloha

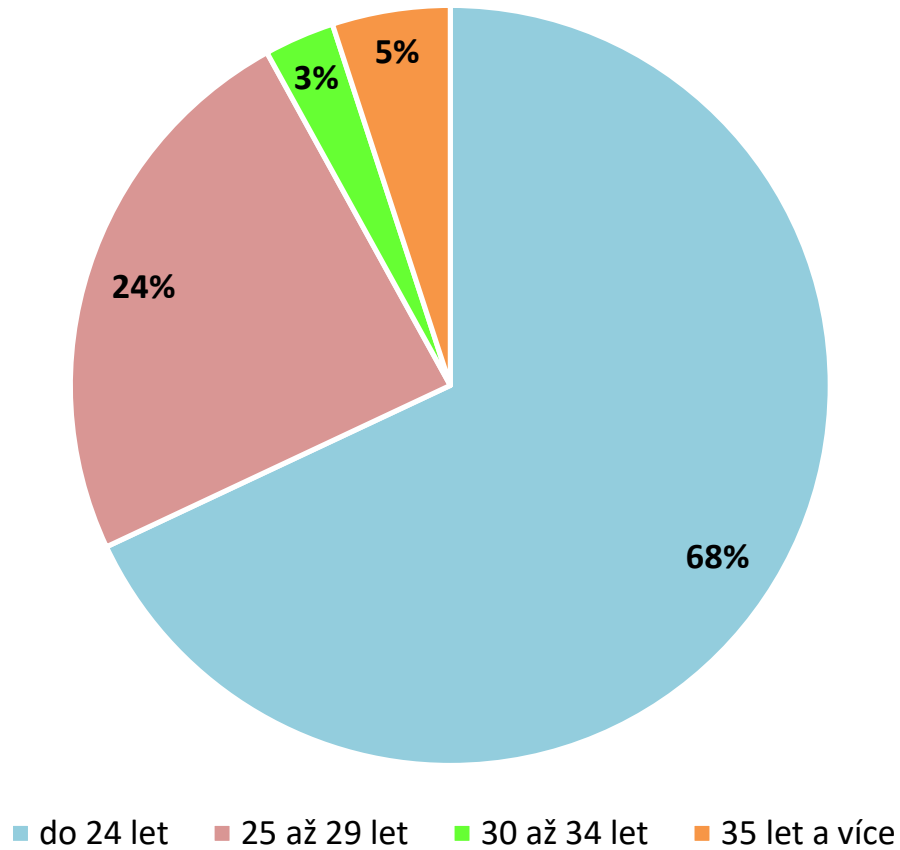
Faktory ovlivňující motivaci studentů vysoké školy k podnikání či zaměstnaneckému poměru

Obrázek 1: Faktory ovlivňující motivaci studentů vysoké školy k podnikání či zaměstnaneckému poměru

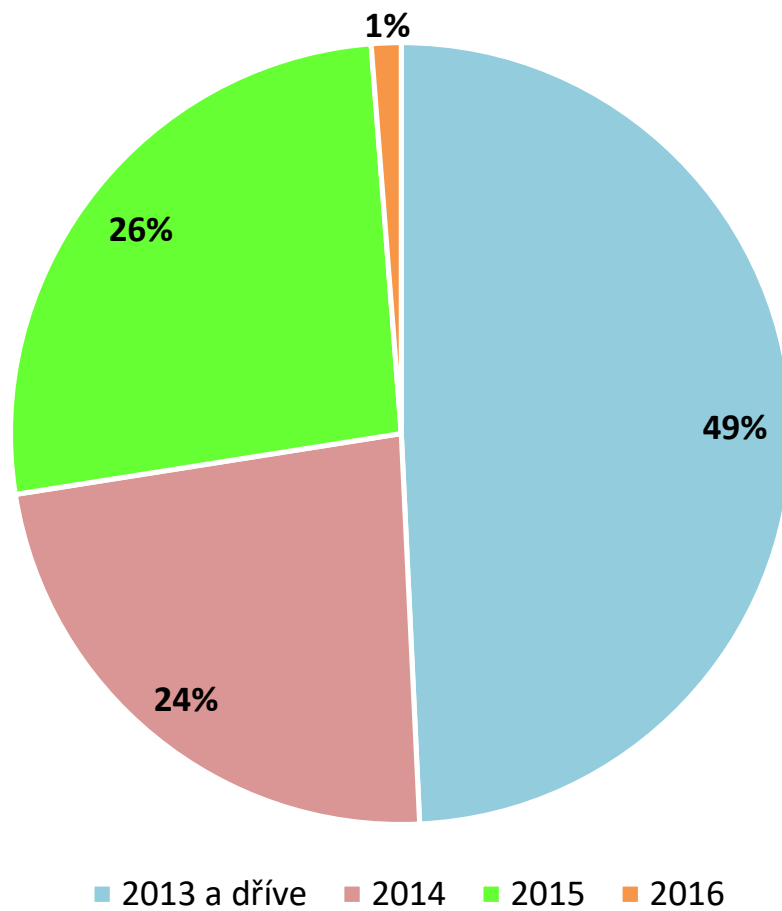
Zdroj: Sieger et al., 2016

Zastoupení respondentů českých vysokých škol dle věku

Obrázek 2: Zastoupení respondentů českých vysokých škol dle věku (počet let)

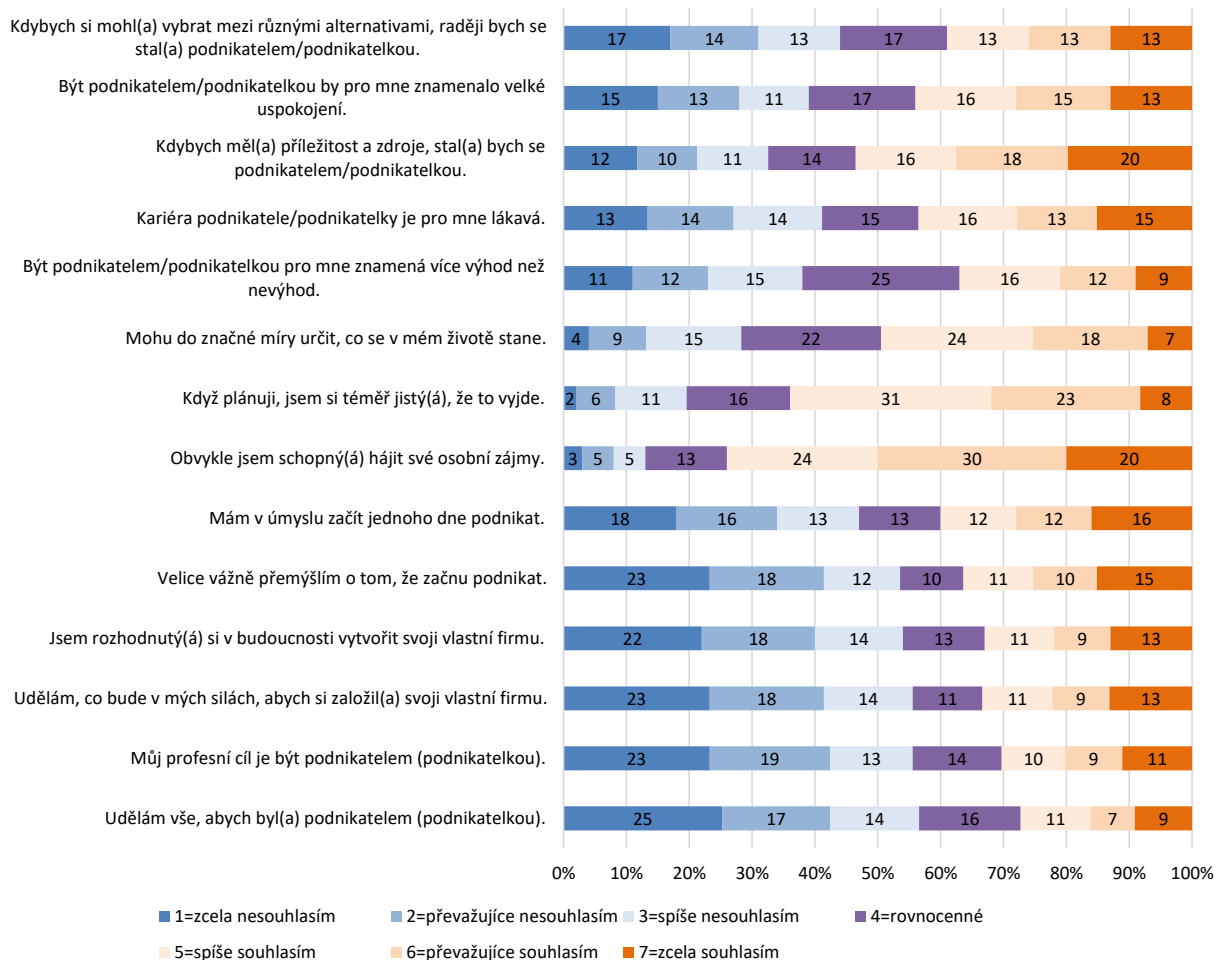
Rok zahájení studia na VŠ

Obrázek 3: Rok zahájení vysokoškolského studia, šetření v ČR

Zdroj: vlastní zpracování

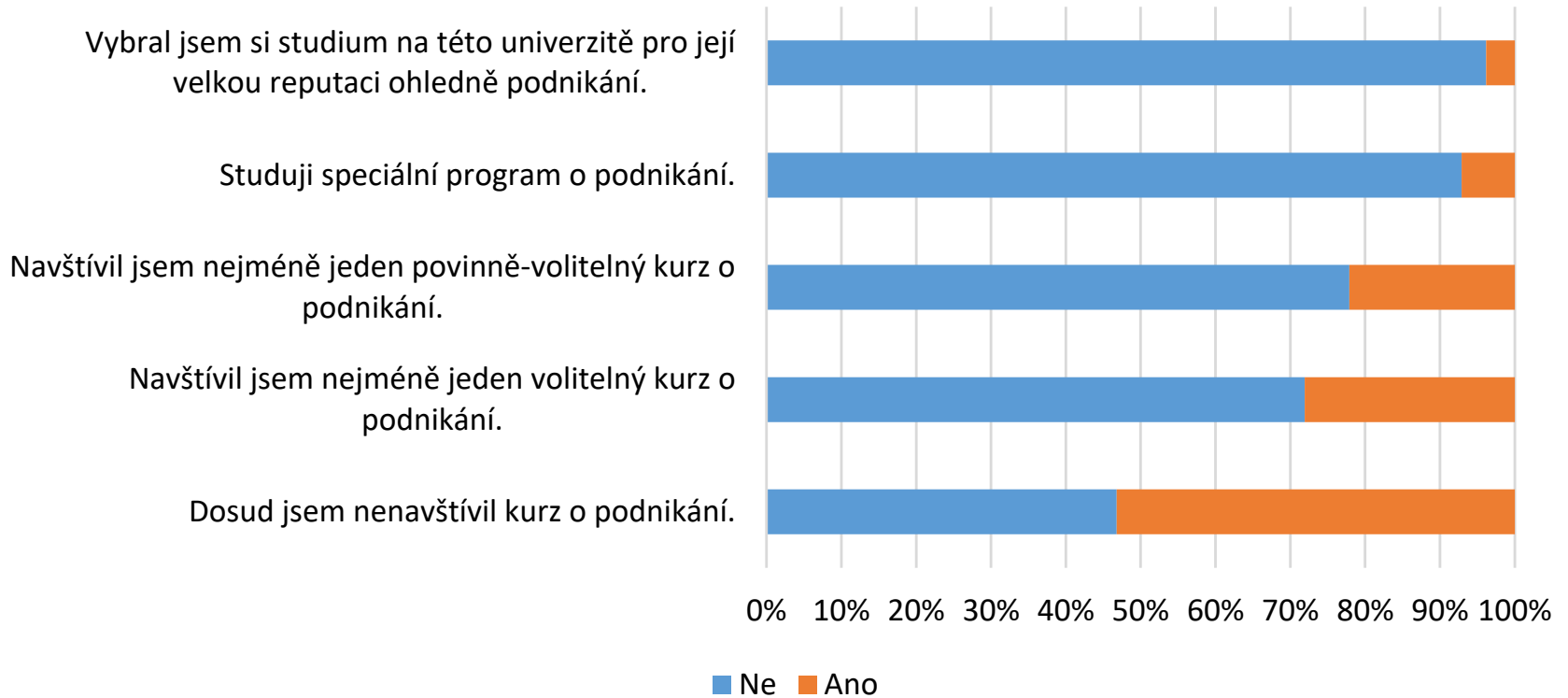
Obecné mínění o podnikání

Obrázek 4: Obecné mínění respondentů o podnikání

Zdroj: vlastní zpracování

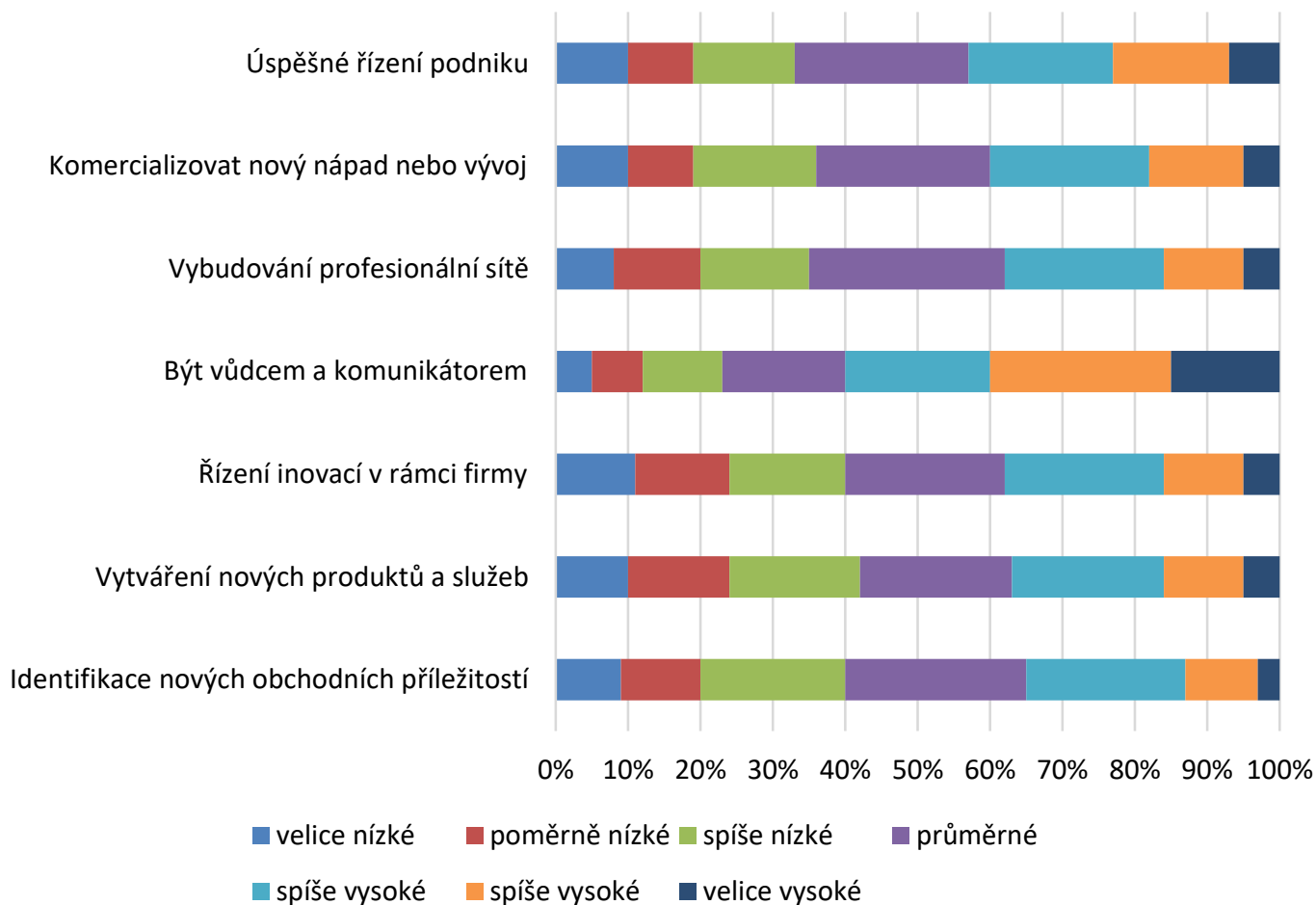
Zkušenosti v oblasti vzdělávání k podnikání

Obrázek 5: Zkušenosti studentů v oblasti vzdělávání k podnikání

Zdroj: vlastní zpracování

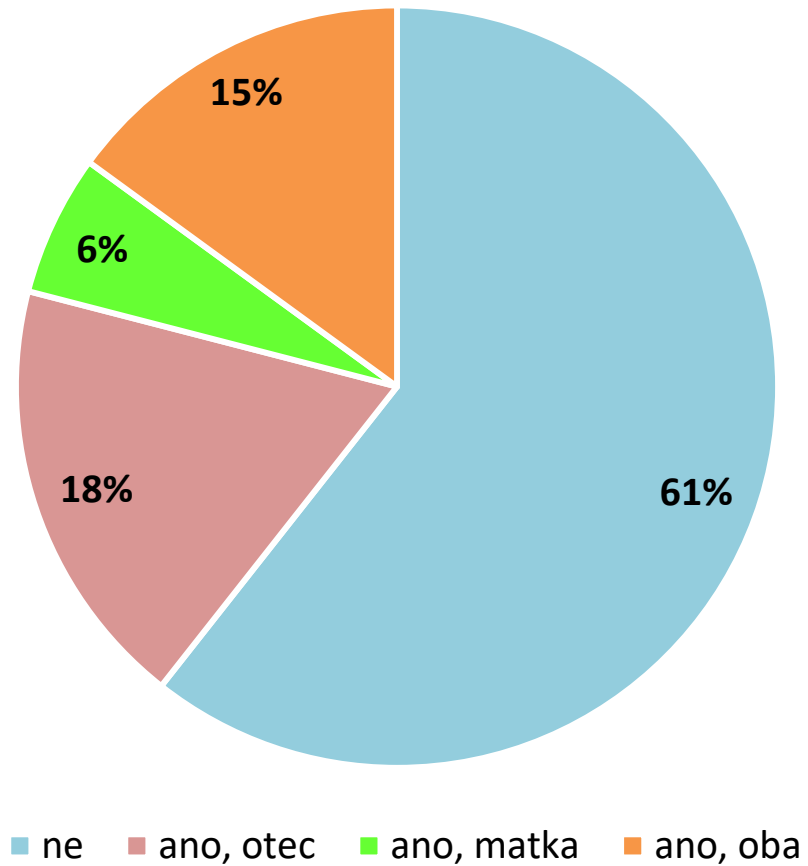
Úroveň kompetencí k podnikání

Obrázek 6: Úroveň kompetencí k podnikání, vyjádřeno v %

Zdroj: vlastní zpracování

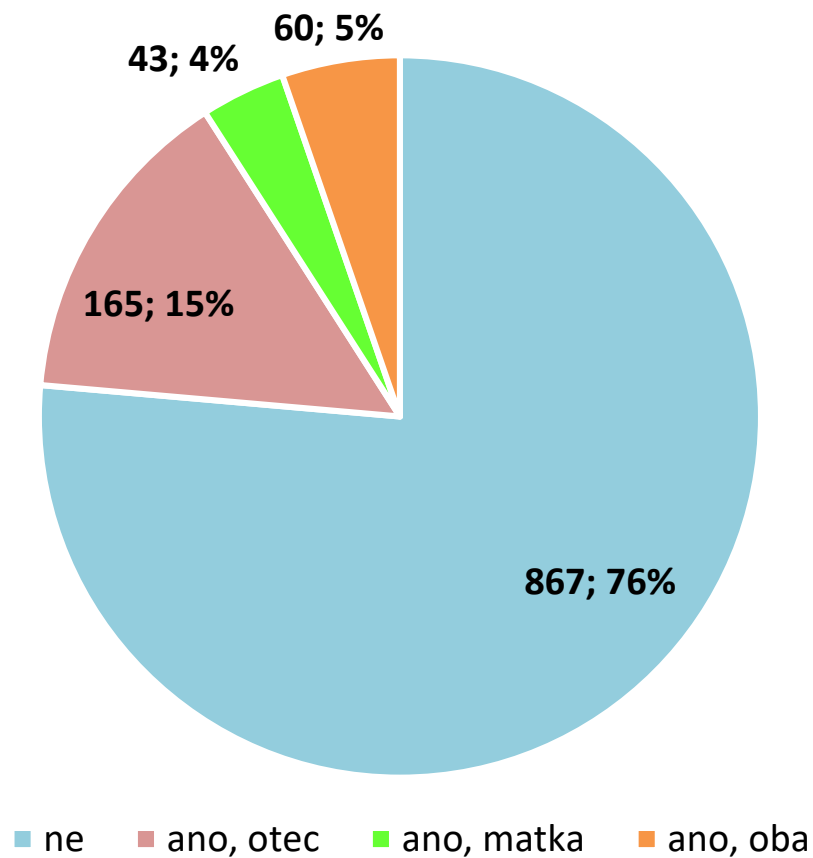
Podnikají vaši rodiče?

Obrázek 7: Zázemí, podnikání rodičů

Zdroj: vlastní zpracování

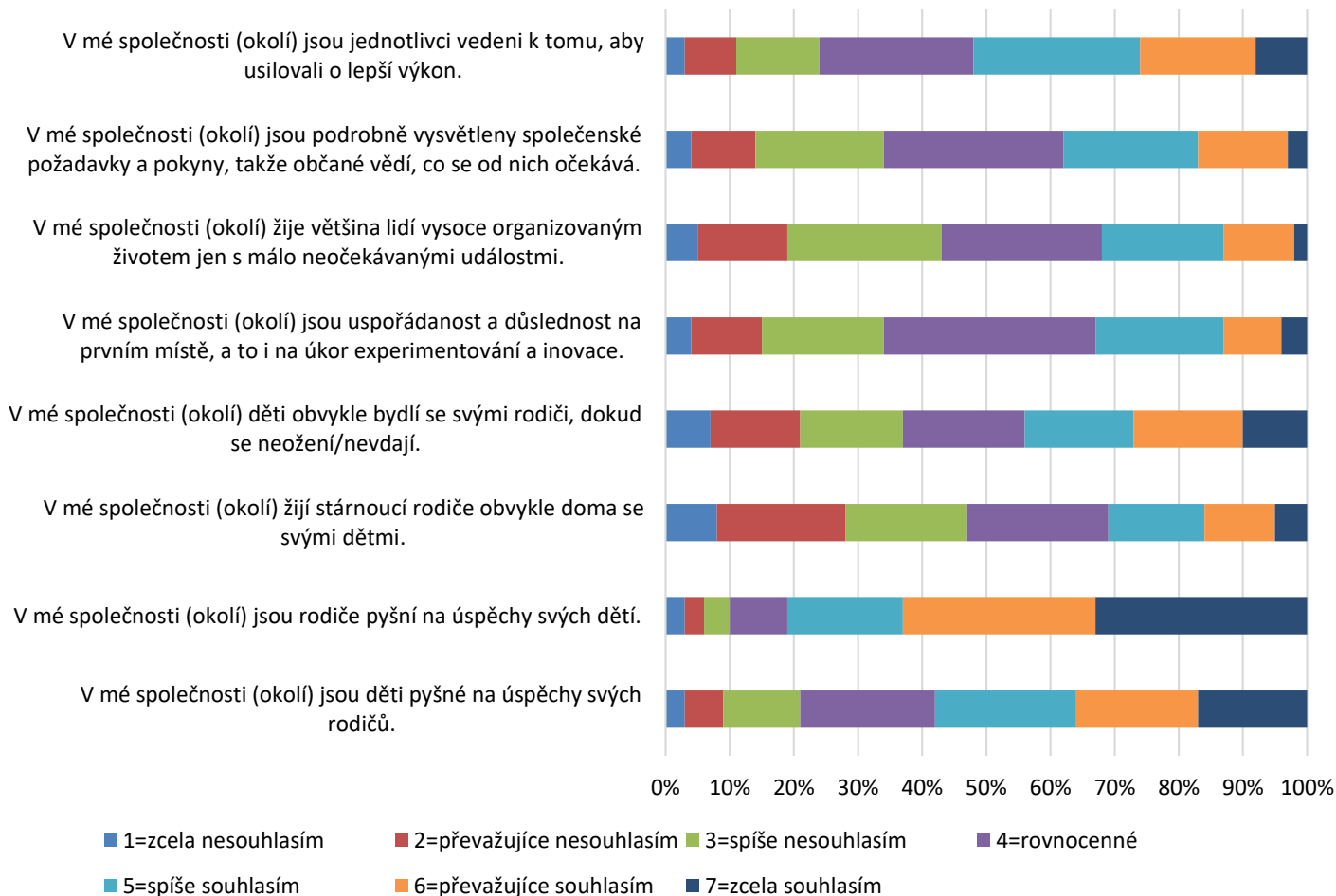
Jsou rodiče majoritními vlastníky podniku?

Obrázek 8: Zázemí, majoritní vlastnictví v podnikání rodičů

Zdroj: vlastní zpracování

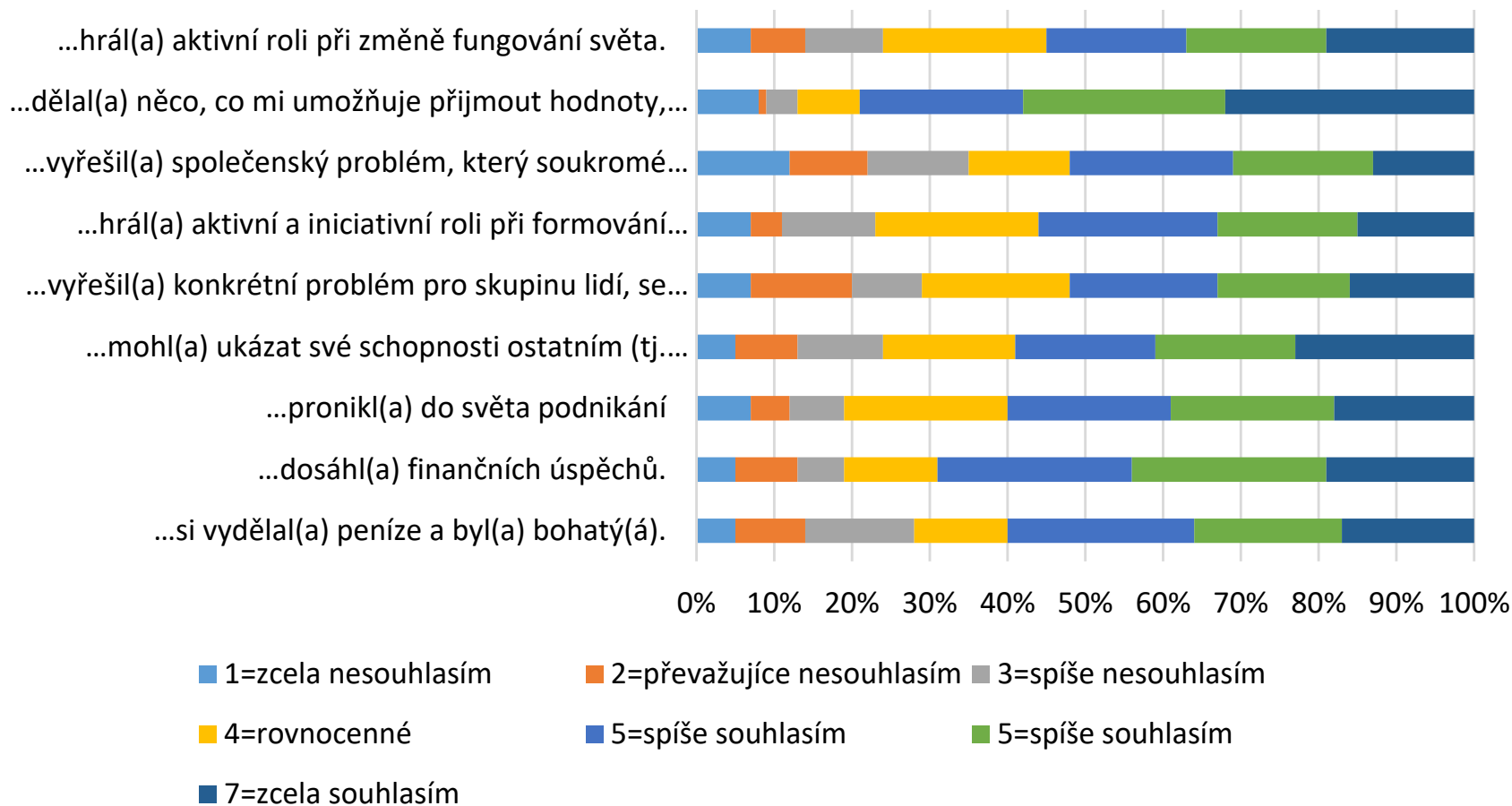
Společnost, ve které žiji

Obrázek 9: Moje společnost

Zdroj: vlastní zpracování

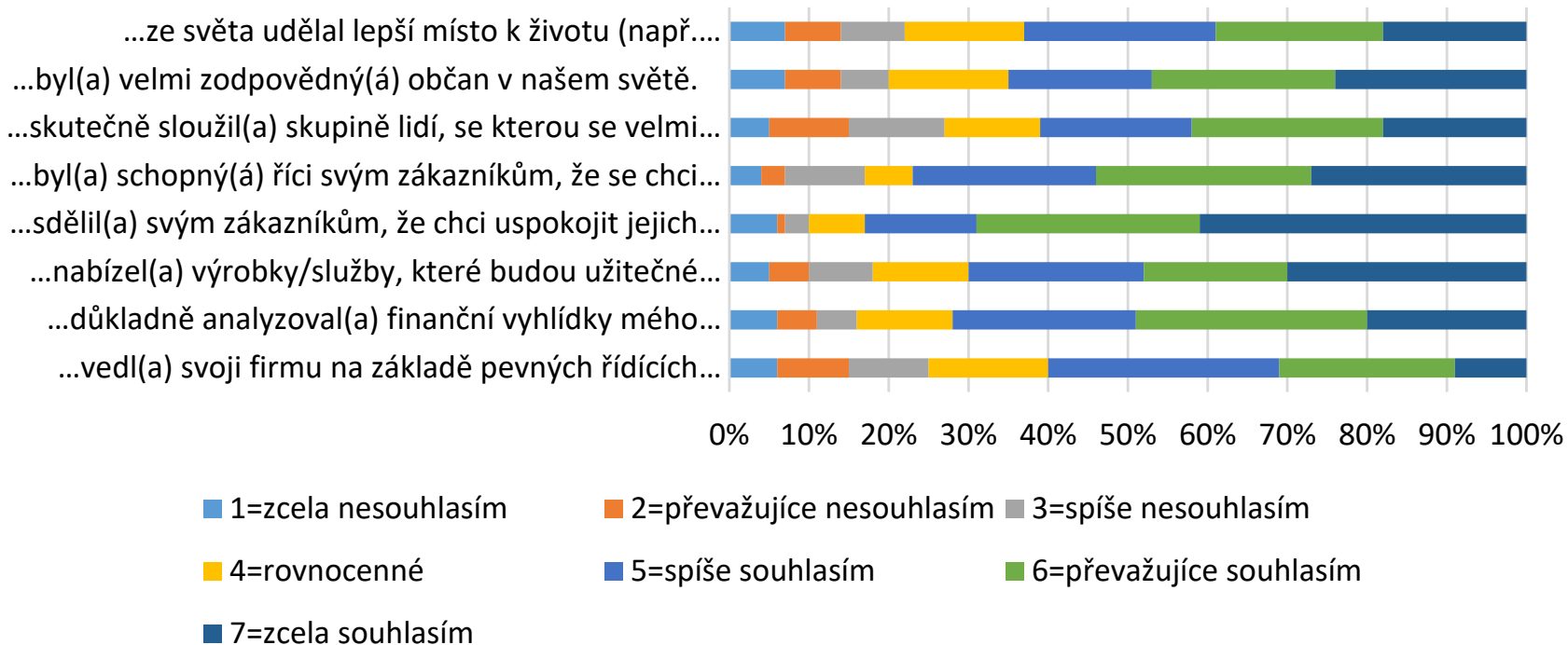
Motivace k založení vznikajícího podnikání

Obrázek 10: Motivace k založení vznikajícího/rodícího se podnikání

Zdroj: vlastní zpracování

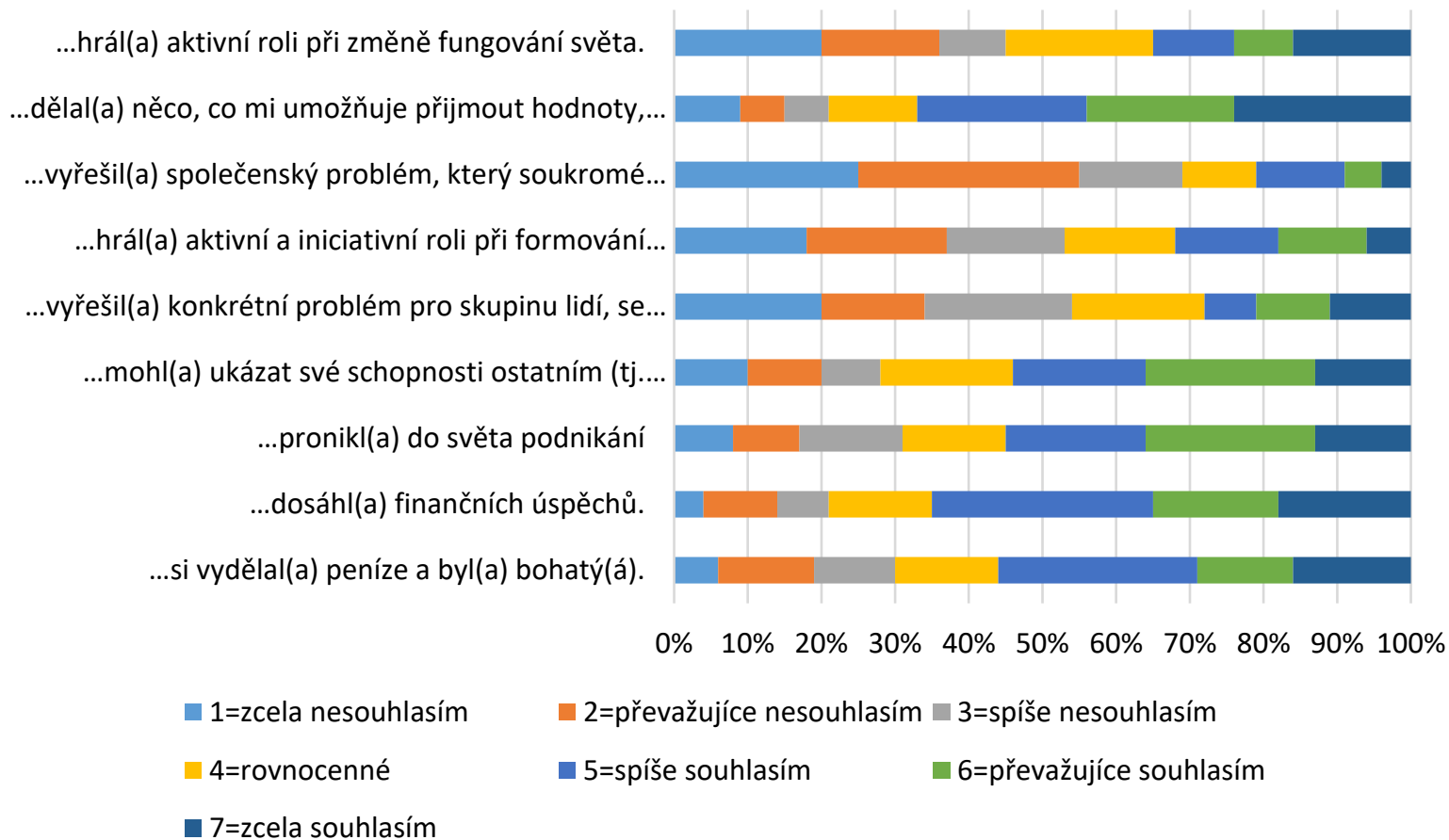
Co je pro začínající podnikatele důležité

Obrázek 11: Co je pro mě jako začínajícího podnikatele důležité

Zdroj: vlastní zpracování

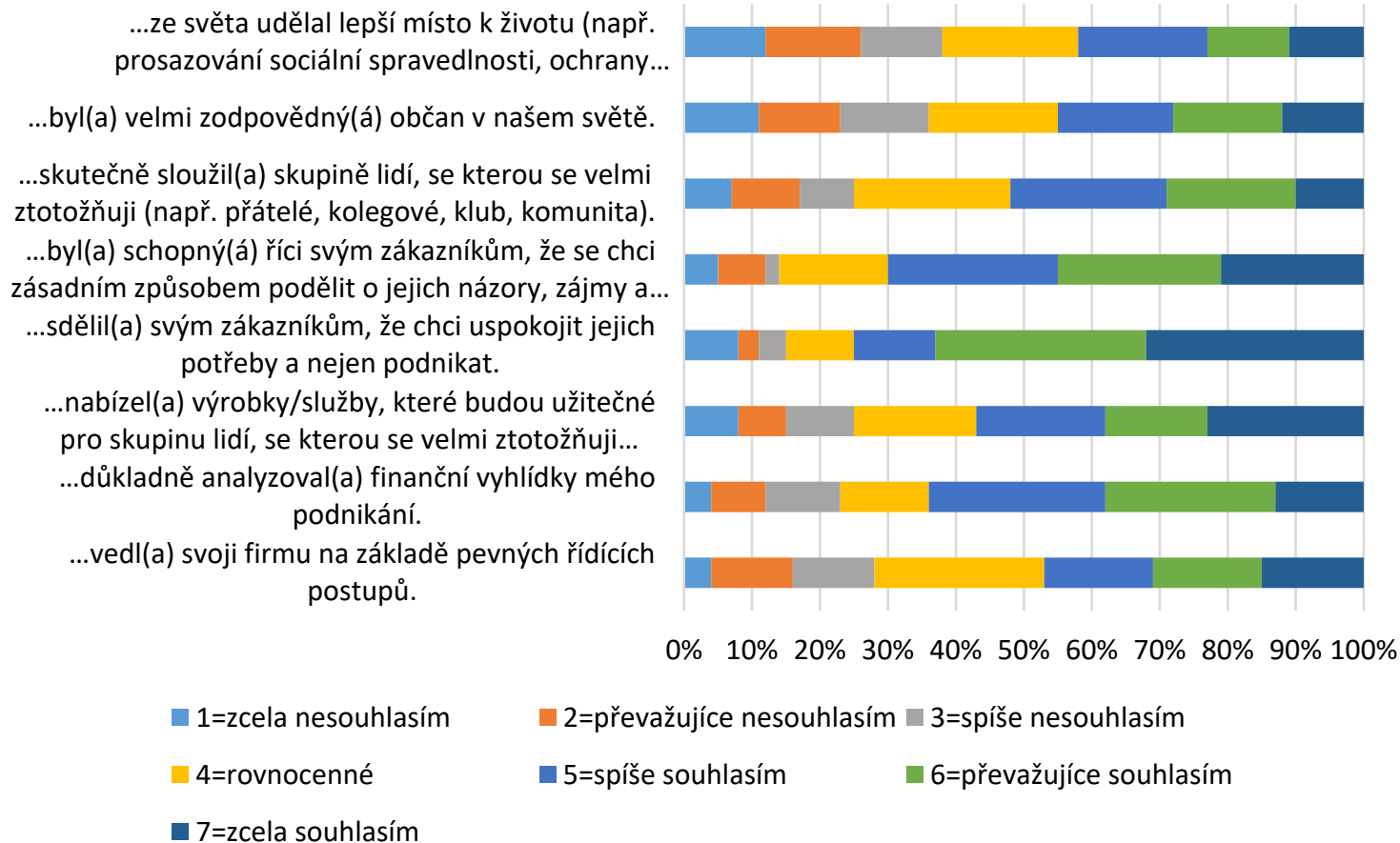
Motivace k založení již aktivního podnikání

Obrázek 12: Motivace k založení již aktivního podnikání

Zdroj: vlastní zpracování

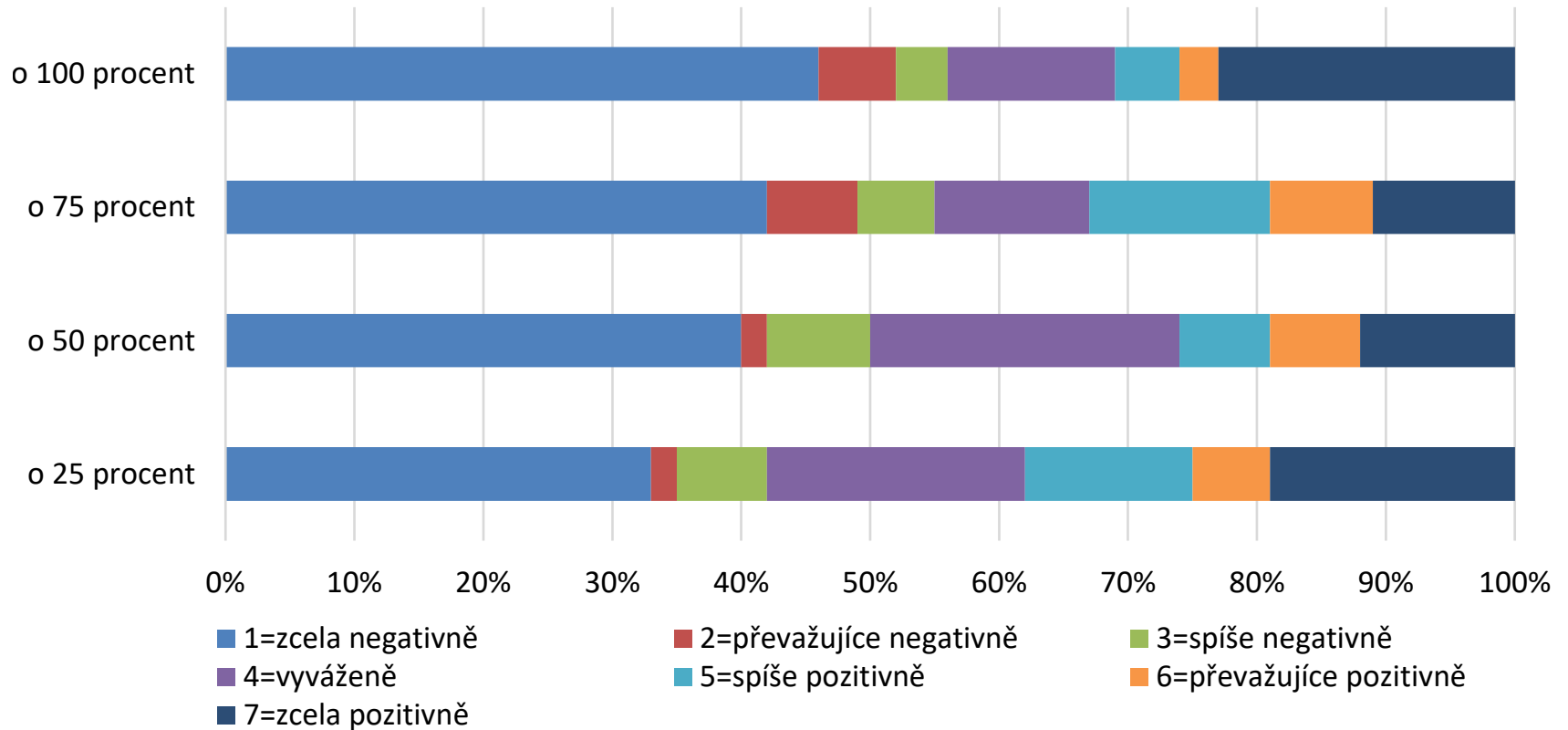
Co je důležité pro aktivní podnikatele

Obrázek 13: Co je pro mě jako aktivního podnikatele důležité

Zdroj: vlastní zpracování

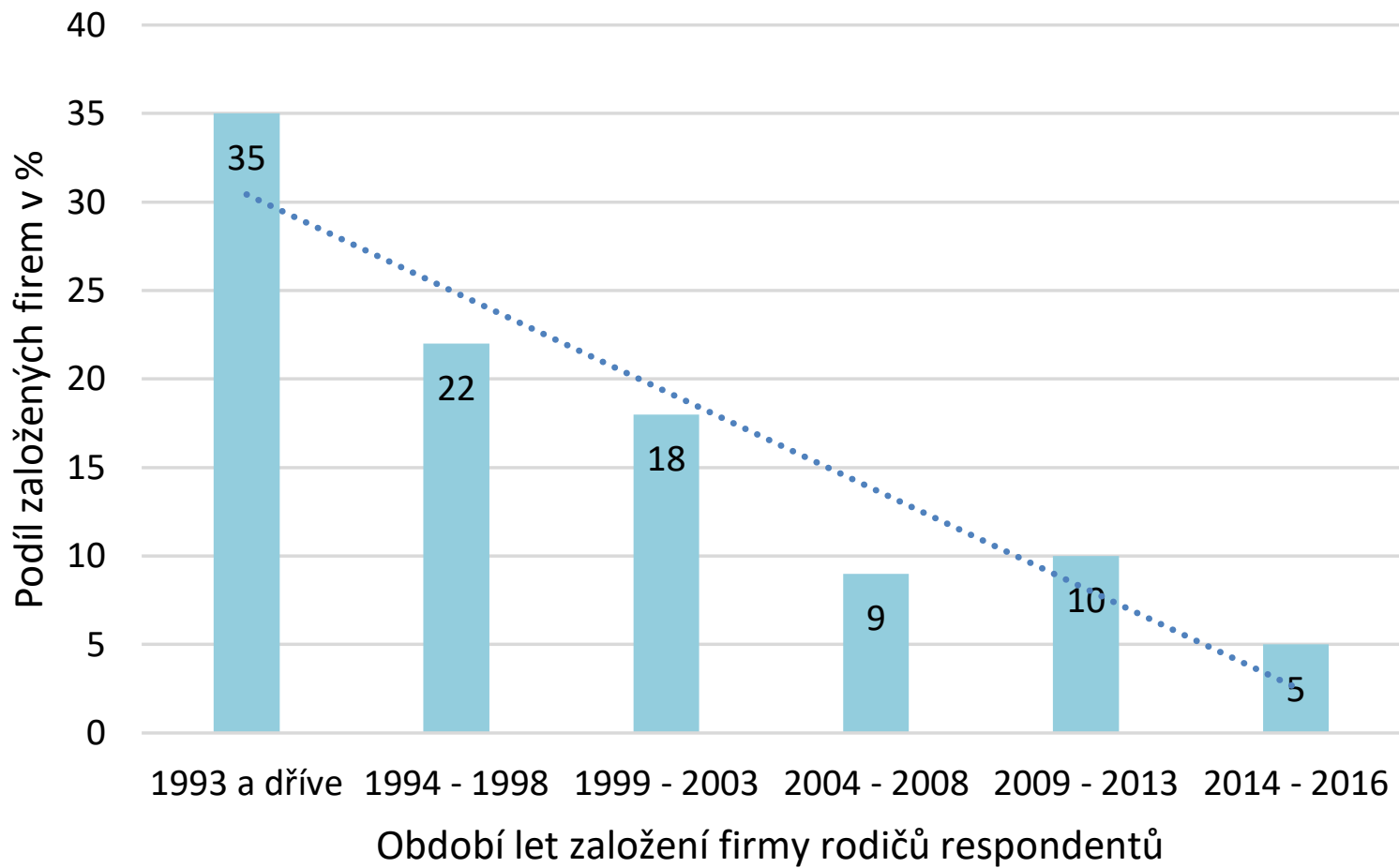
Navýšení počtu zaměstnanců do pěti let o:

Obrázek 14: Vyjádření respondentů k možnosti navýšení počtu zaměstnanců

Zdroj: vlastní zpracování

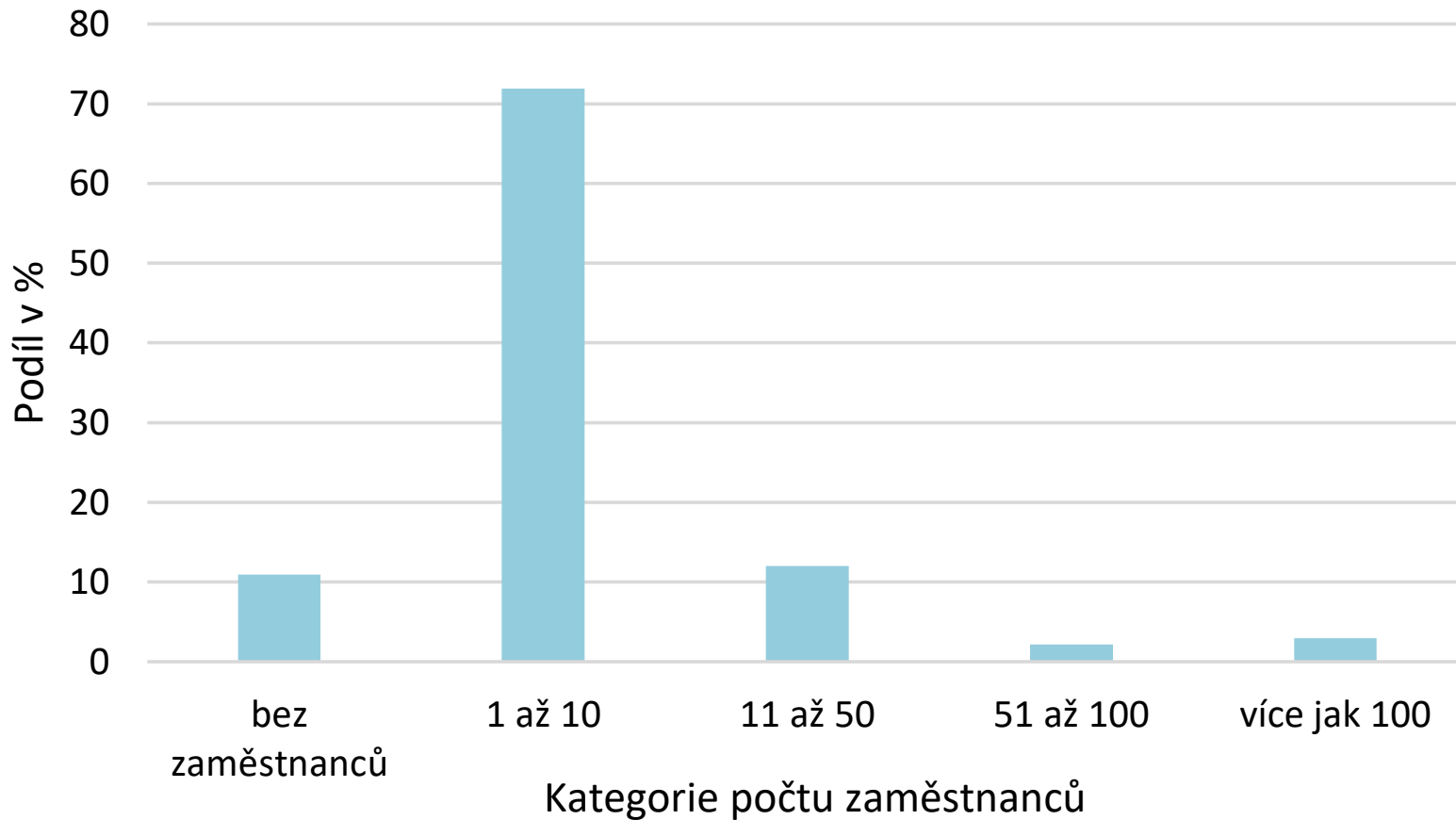
Období založení firem rodičů respondentů

Obrázek 15: Období založení firem rodičů respondentů

Zdroj: vlastní zpracování

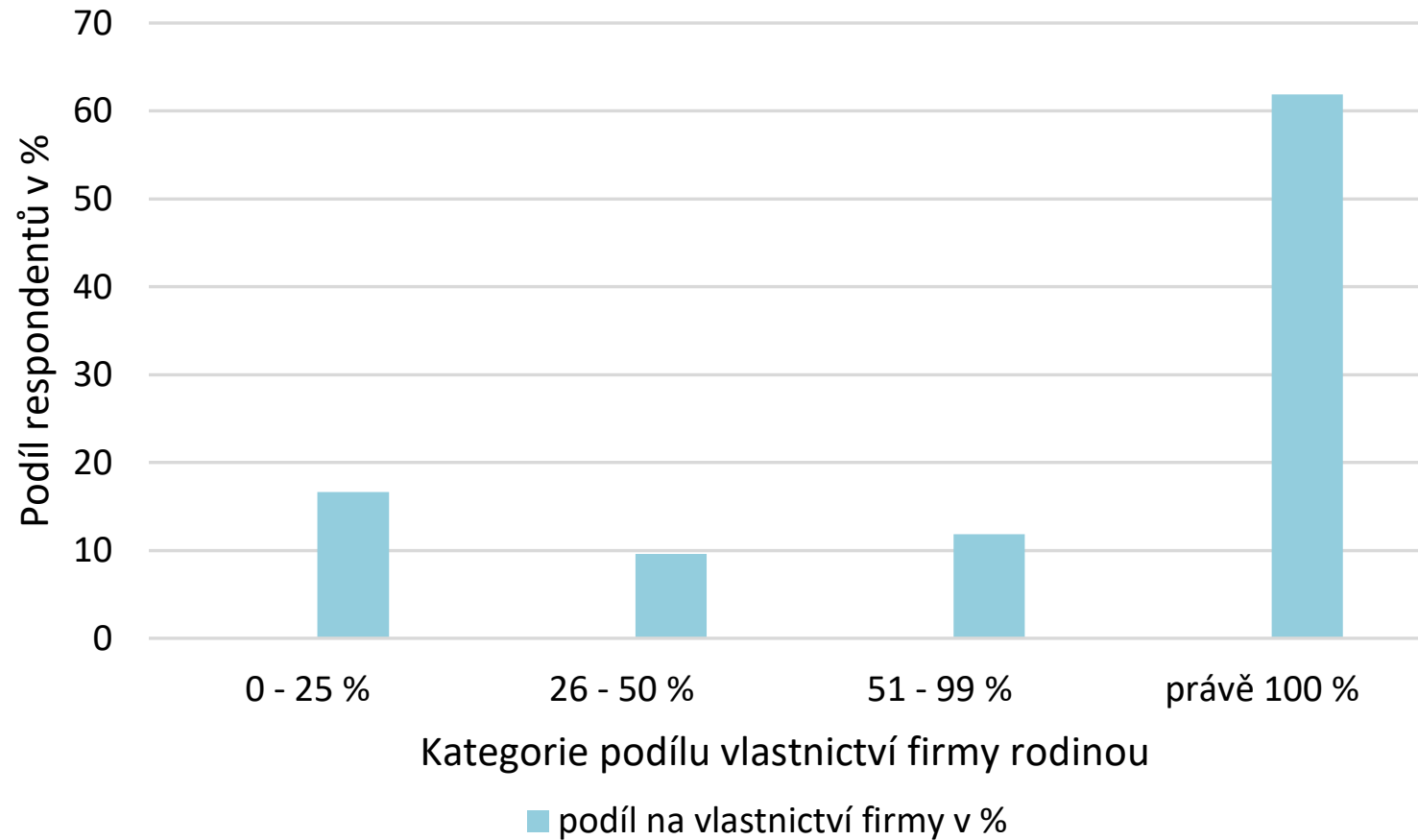
Rozdělení firem dle počtu zaměstnanců

Obrázek 16: Procentní rozdělení firem dle počtu zaměstnanců

Zdroj: vlastní zpracování

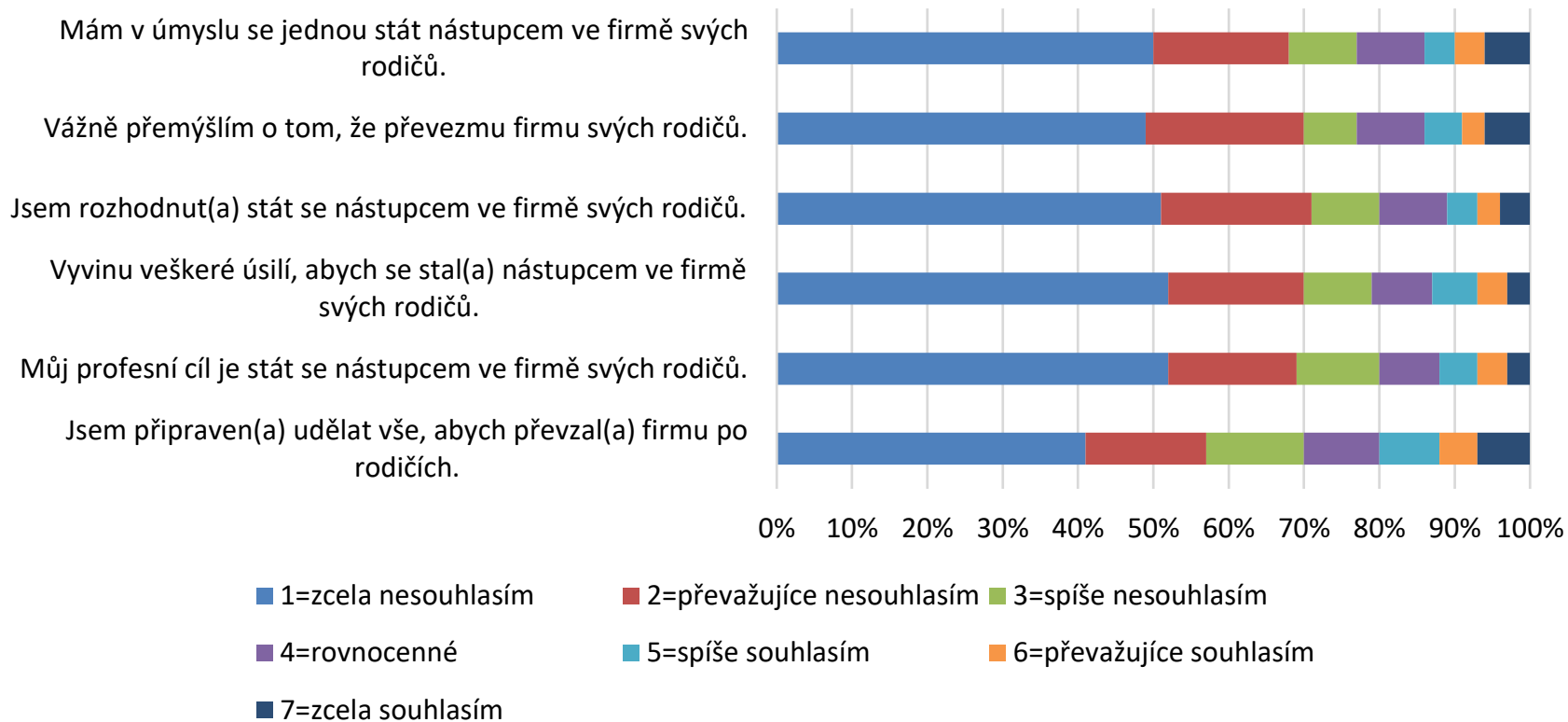
Rozdělení firem dle podílu na majetku firmy

Obrázek 17: Procentní rozdělení firem dle podílu na majetku firmy

Zdroj: vlastní zpracování

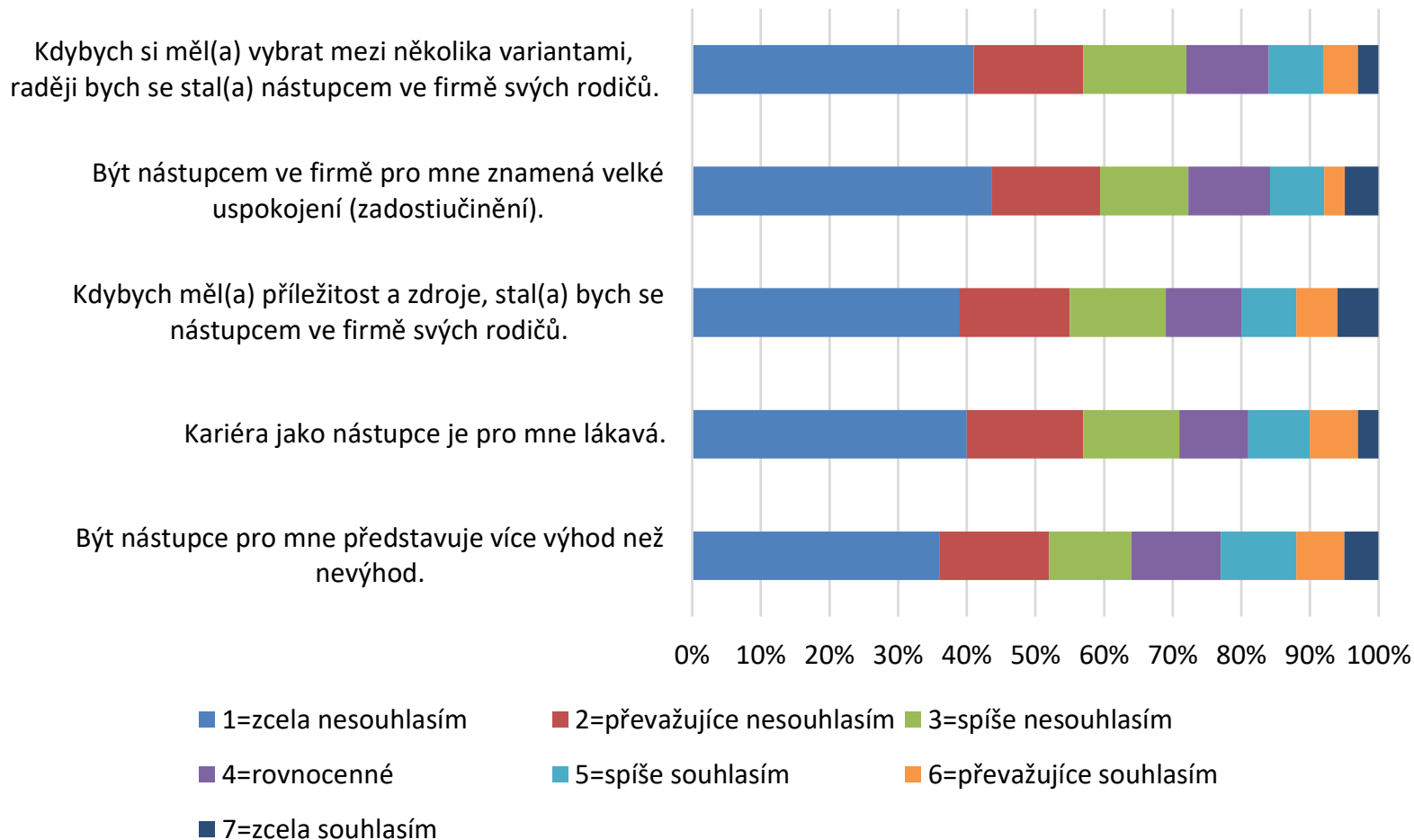
Úmysl respondenta stát se nástupcem rodičovské firmy

Obrázek 18: Vyjádření k úmyslu respondenta stát se nástupcem rodičů v podnikání

Zdroj: vlastní zpracování

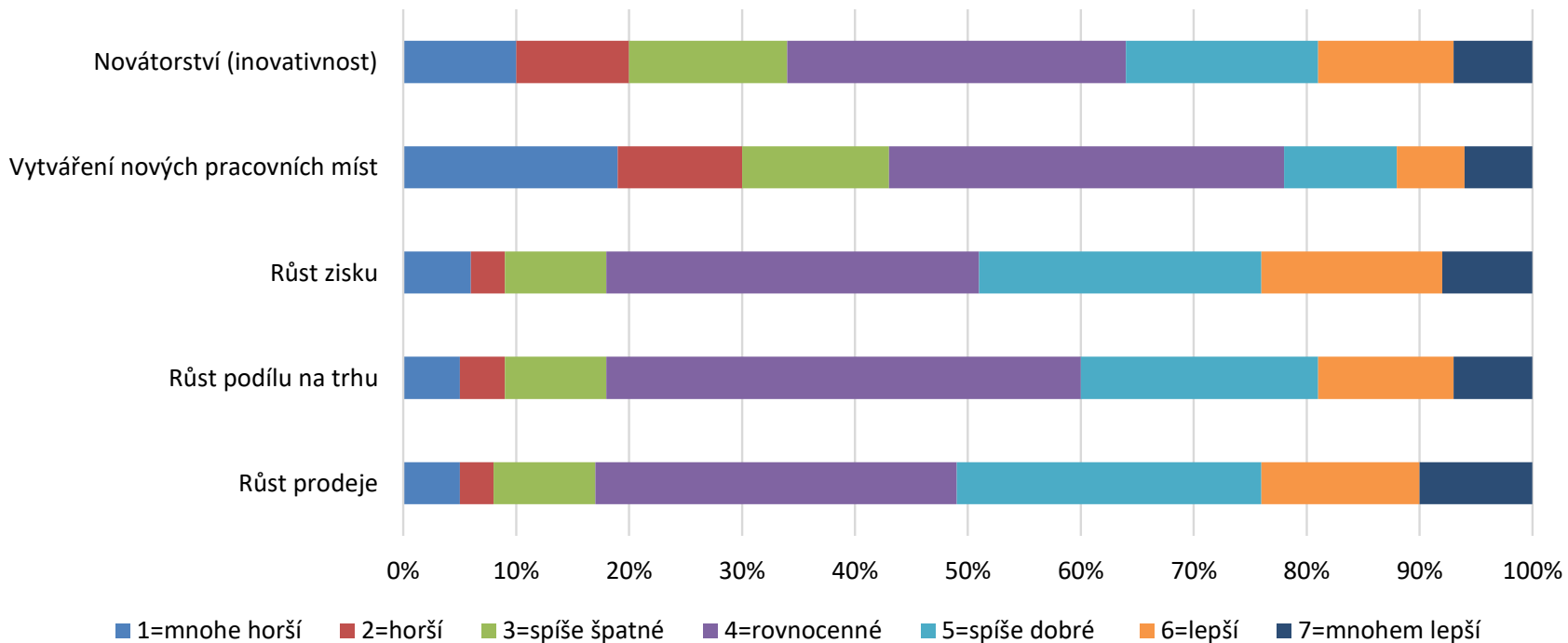
Motivace/výhody převzetí firmy po rodičích

Obrázek 19: Vyjádření k motivaci (výhodám pro) respondenta stát se nástupcem rodičů v podnikání

Zdroj: vlastní zpracování

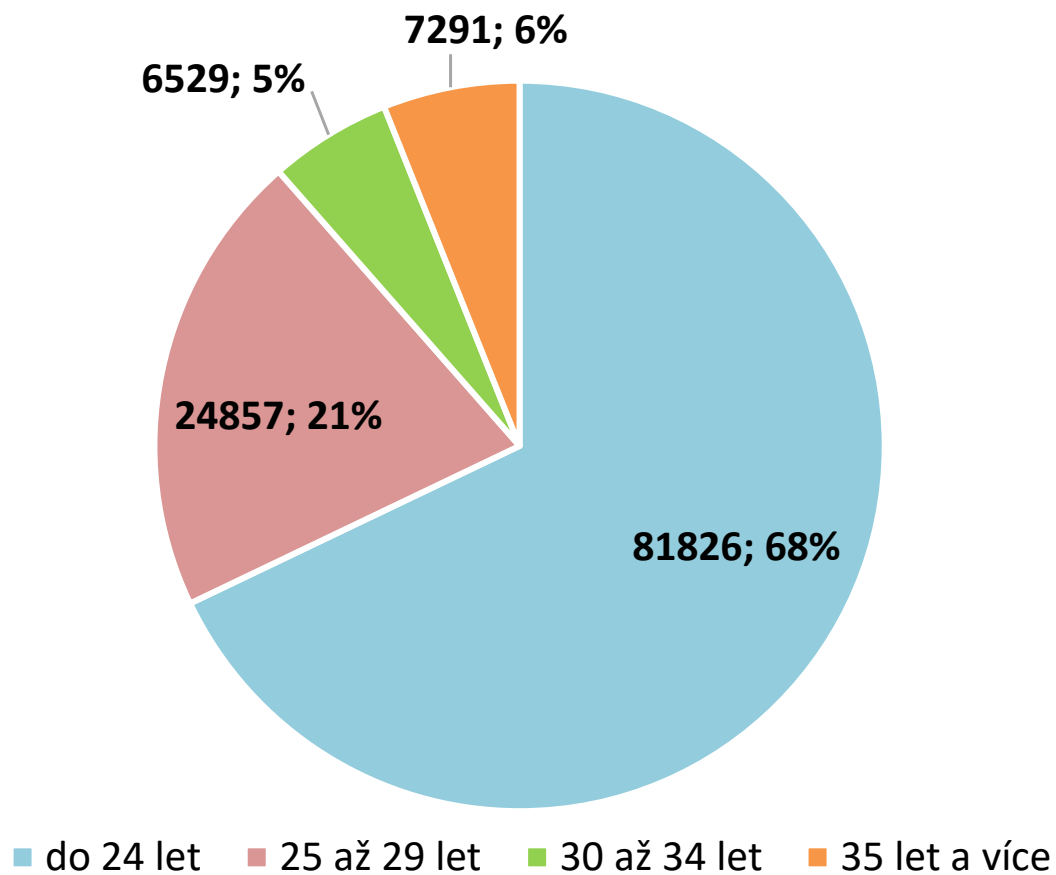
Hodnocení výkonnosti firmy rodičů za poslední 3 roky

Obrázek 20: Vydání k výkonnosti firmy rodičů za poslední tři roky v porovnání s jejich konkurenty

Zdroj: vlastní zpracování

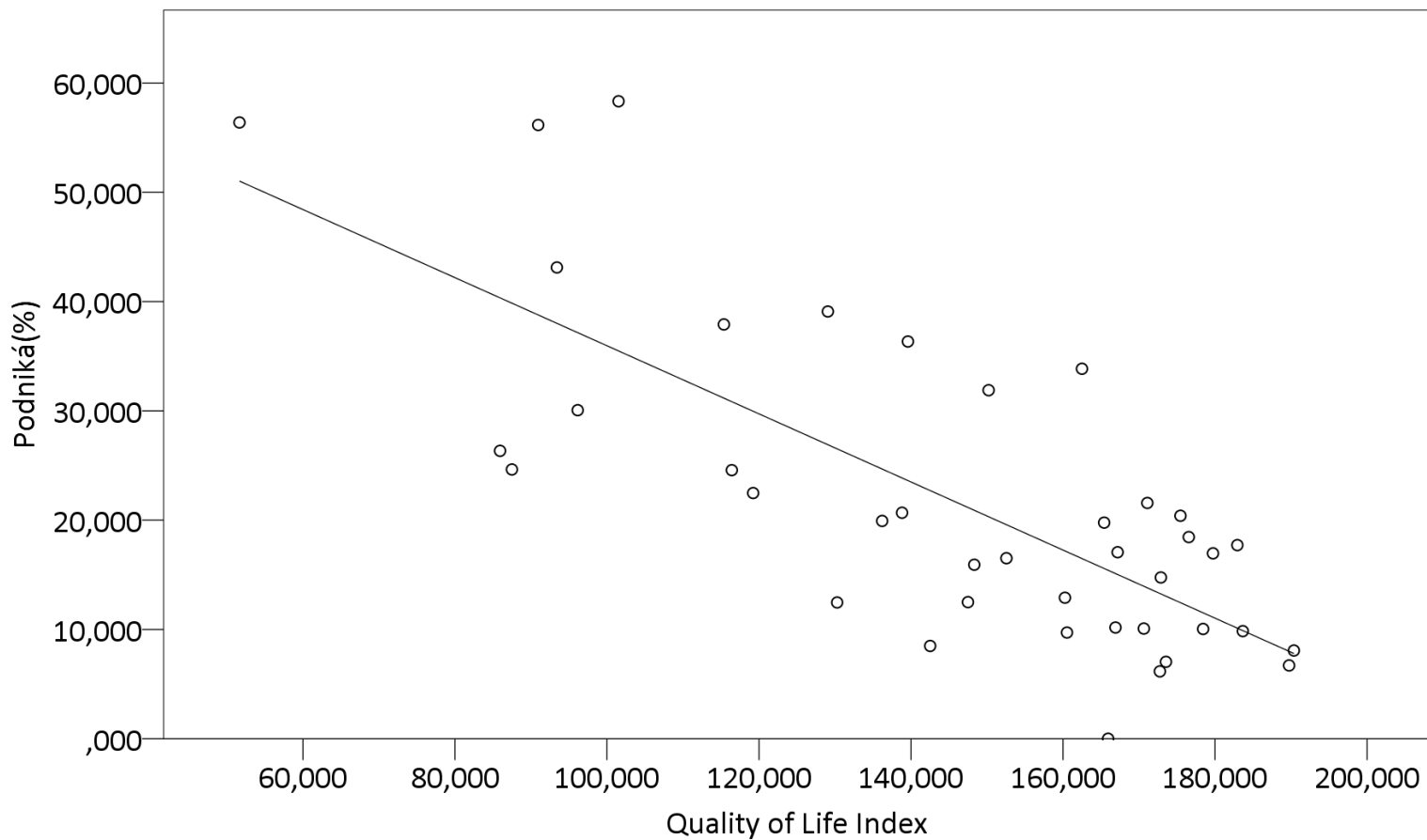
Zastoupení respondentů dle věku

Obrázek 21: Zastoupení respondentů dle věku (za všechny země)

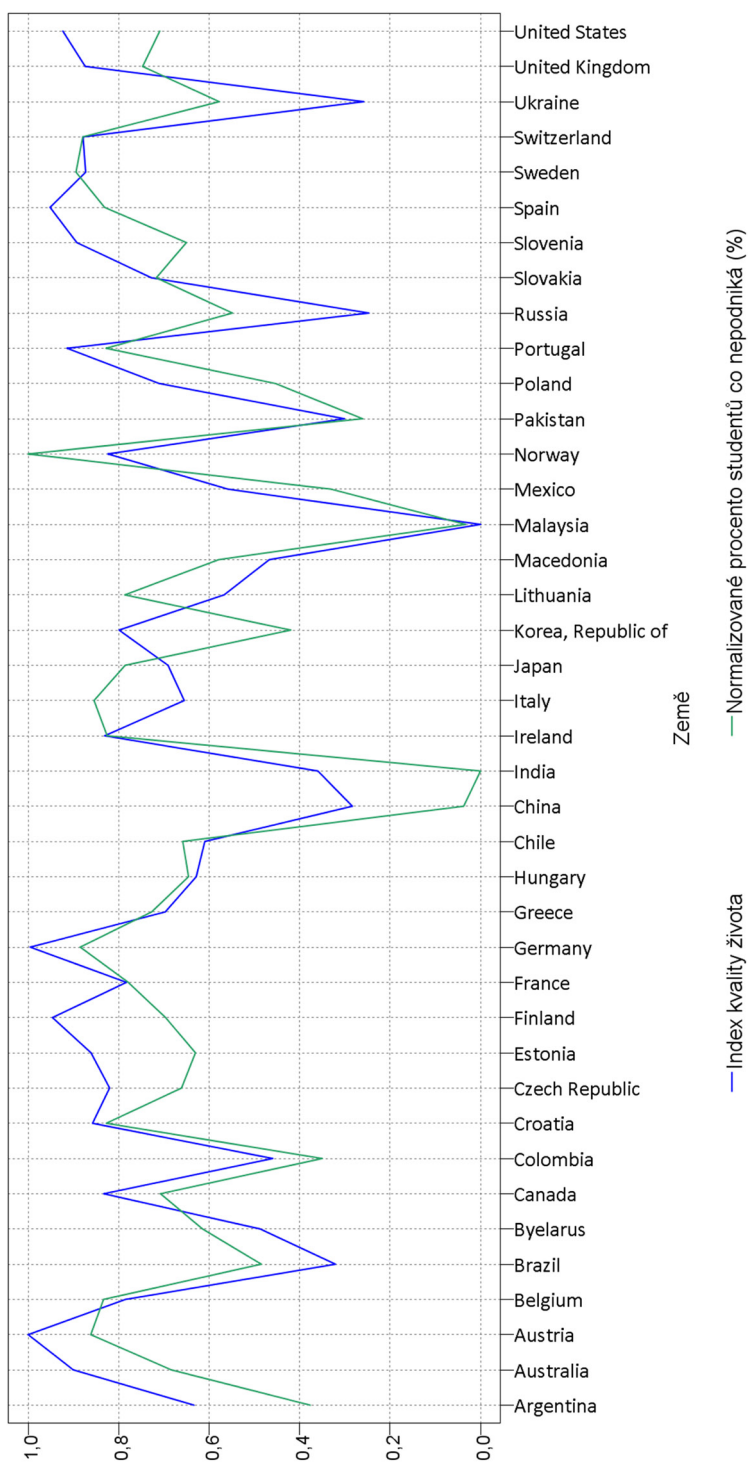
Zdroj: vlastní zpracování

Vztah mezi podnikajícími respondenty výzkumu a kvalitou života v daném státu

Obrázek 22: Vztah mezi podnikajícími respondenty výzkumu GUESSS 2016 a kvalitou života v daném státu 2016 (Quality of Life Index, Numbeo, 2017)
Zdroj: vlastní zpracování

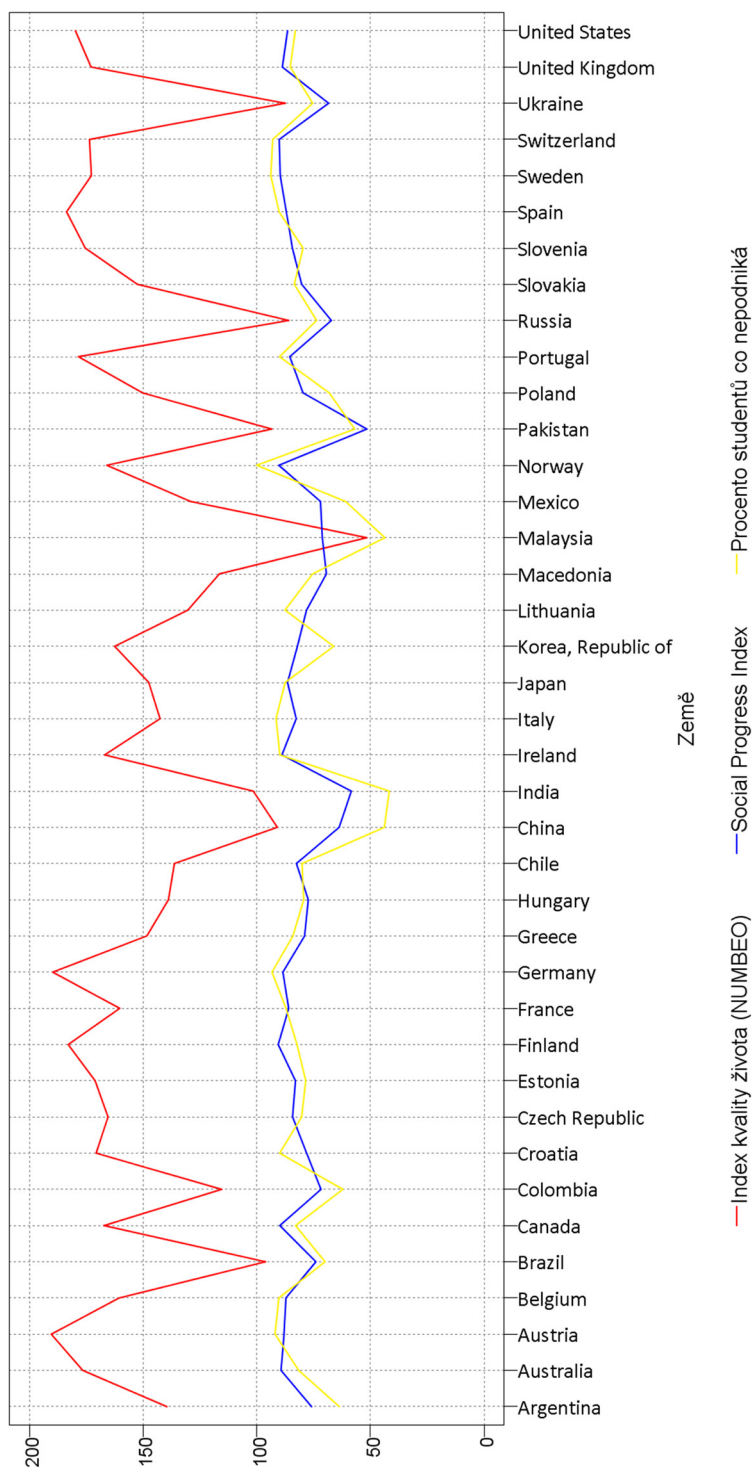
Kvalita života a (ne)podnikání studentů VŠ

Obrázek 23: Kvalita života a (ne)podnikání studentů VŠ (Quality of Life Index, Numbeo, 2017)

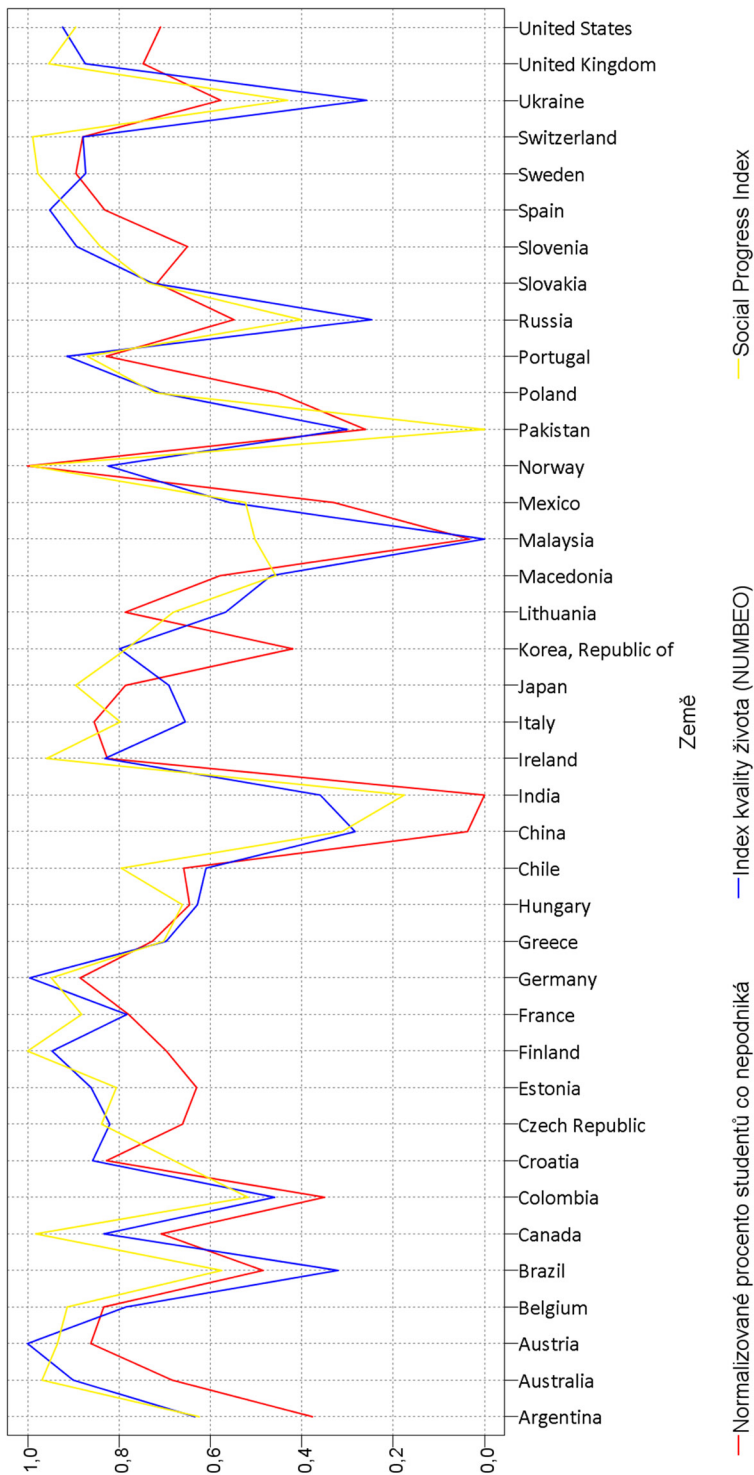
Zdroj: vlastní zpracování

NUMBEO data, SPI a (ne)podnikání studentů VŠ (procento)

Obrázek 24: NUMBEO data (index rozsahu 0 – 200), SPI (0 – 100) a (ne)podnikání

NUMBEO data, SPI a (ne)podnikání studentů VŠ (normalizovaná data 0 – 1)

Obrázek 25: NUMBEO data, SPI a (ne)podnikání studentů VŠ (normalizovaná data 0 – 1)
 Zdroj: vlastní zpracování